PRAXIS KITAPLIĞI

İŞGALE, İSLAMCILIĞA VE
KAPİTALİZME KARŞI DİRENİŞLER

IRAK'TA SOL MUHALEFET

HAZIRLAYAN
NICOLAS DESSAUX

Nicolas Dessaux

Solidarité Irak

Mart 2003'te dünya çapında geniş bir hareket Irak'ta savaşa karşı çıktı. Bu ülkede Saddam Hüseyin rejiminin devrilişinden bu yana işsizlerin eylemleri, kadın hareketleri, özgür sendikalar, politik örgütlenmeler, hem Amerikan işgaline, hem de İslamcı gücün yükselişine ve de diktatörlük, ambargo ve savaş yıllarının yarattığı şartlara karşı çıkmaktadır. O günden beri, biz enternasyonalist militanlar için işgale karşı mücadele etmek, bu hareketlerle dayanışma anlamına gelmektedir, Irak'ın sosyal, feminist, laik solu ile dayamşma demektir. 2003 Kasım'nda onların günlük savaşımlarını duyurmak ve de onlarla maddi dayanışmada bulunmak için Solidarité Irak'ı kurduk. Sitemiz www.solidariteirak.org Irak'taki sosyal hareketler üzerine Fransızca'daki temel bilgi kaynağı haline gelmiştir.

Bugün Solidarité Irak, alternatif laik, ilerici ve demokratik bir Irak için mücadele eden Irak halkım destekleyen ve işgalin son bulmasını isteyen uluslararası kuruluşlar ağında yer almaktadır.

Bizimle ilişki kurmak için adresimiz:
SOLIDARITE IRAK
99 rue du Molinel
59000 Lille
contact@solidariteirak.org

Irak'ta Sol Muhalefet

İşgale, İslamcılığa ve Kapitalizme Karşı Direnişler

Hazırlayan

Nicolas Dessaux

Çeviri

Ahmet Aslan

versus

Versus Kitap **(39)**

Irak'ta Sol Muhalefet
İşgale, İslamcılığa ve Kapitalizme Karşı Direnişler
Hazırlayan: Nicolas Dessaux

Özgün Künye
Résistances irakiennes :
Contre l'occupation, l'islamisme et le capitalisme
Nicolas Dessaux
Editions L'échappée, 2006

Çeviri
Ahmet Aslan

Yayına Hazırlayan
Işık Ergüden

Kapak Tasarımı
Bülent Arslan

Sayfa Düzeni
Bülent Arslan

Baskı
Ezgi Matbaacılık
0212 501 93 75

ISBN: 978-9944-989-39-8

VERSUS KİTAP Ağustos 2007
© Her hakkı mahfuzdur.

Albay Faik Sözdener Sk.
Benson İş Merkezi No:21/2
Kadıköy / İstanbul 34710
Tel: 0 216 418 27 02 (pbx) Faks: 0 216 414 34 42

www.versuskitap.com
versuskitap@versuskitap.com

içindekiler

Türkçe Baskıya Önsöz 1
Başka Türlü Direnmek

Önsöz 5
Başka Türlü Direnmek
Nicolas Dessaux

Derhal Ayaklanmaya Karar Verdik 19
Muayad Ahmad ile görüşme
Aşırı sol silahlı bir örgütün üyesi olan Muayad Ahmad Irak Kürdistan'ında Mart 1991'de Körfez Savaşı'nın ortasında halk ayaklanmasının en önemli isimlerinden biriydi.

Kalbim Irak ve Kürdistan'ın Kadınları İçin Yanıyor 31
Surma Hamid ile görüşme
Kürt toplumunda kadınlara yönelik her türlü şiddeti öğrenen Surma Hamid İslamcılar tarafından sürgüne zorlanmadan önce Kürdistan'da tanınmış bir feminist lider oldu.

Toplum Kişiliği Böyle Şekillendiriyor 65
Huzan Mahmud ile görüşme
Bir gerilla ailesinde doğan Huzan Mahmud Iraklı Kadınların Özgürlüğü Örgütü'nün kurucularından ve de Irak Özgürlükler Kongresi'nin yurtdışı sözcülerinden biridir.

Sadece Üç Tüfeğimiz Vardı 81
Ali Abbas Halif ile görüşme
Gerilla ile bağlantıları nedeniyle beş yıl cezaevinde kalan, ardından İran'da on iki yıl tutuklu olarak kalan Ali Abbas Halif bugün sendikacı ve Basra Irak Özgürlükler Kongresi başkanıdır.

Herkes Bir Sonraki Hedefin Kendisi Olduğunu Düşünüyor 93
Nadia Mahmud ile görüşme
Uzun süre yeraltında militanlık yapan, bugün sürgünde yaşayan Nadia Mahmud kısa süre önce ilk kez Irak'a döndü.

İşgal Güçlerince Üç Defa Tutuklandım 101
Kasım Hadi ve Akram Muhammed Nadir ile görüşme
Yeraltı sendikacısı, Saddam Hüseyin rejimi döneminde zaferle sonuçlanan grevlerin düzenleyicisi Kasım Hadi bugün Irak İşsizler Sendikası Genel Sekreteridir. Irak Kürdistan'ında sendikacılık yapan Akram Muhammed Nadir ise Süleymaniye İşsizler Sendikasının sorumlusudur.

Ne Bombası? Bomba Benim! 109
Tikra Faysal ile görüşme
Basra'da öğrenci olan Tikra Faysal üniversitelerde silahlı İslamcı milislere karşı yapılan öğrenciler grevinin öncülerinden biridir.

İnsanlık Bizim Bayrağımızdır 117
Samir Adil ile görüşme
Yasadışı faaliyetleri nedeniyle Saddam Hüseyin polisi tarafından işkence yapılan ve tutuklanan Samir Adil bugün Irak Özgürlükler Kongresi Başkanıdır.

Kronoloji 137

Bazı Site Adresleri 141

Bu kitap Céline Pauvros'un sabırlı desteği olmasaydı asla çıkmazdı; bütün sevgimi ona gönderiyorum. Ayrıca, Ali Abdola, Azad Ahmed, Şehab Ahmed, Emced el-Cevheri, Desti Cemal, Toma Hamid, Ali Hüseyin, Nada Muaid el-Bayati, Fumihiro Mori, Bnar Mustafa, Sakar Saed, Robert Smith, Carl Webb ve Bill Weinberg'e ve elbette ki Solidarité Irak'daki tüm dostlara teşekkürü borç bilirim.

Irak'ta
Sol Muhalefet

İşgale, İslamcılığa ve
Kapitalizme Karşı Direnişler

Türkçe Baskıya Önsöz

26 Şubat 2007, Irak Kadınların Özgürlüğü Örgütü uluslararası temsilcisi Huzan Mahmud, İslamcı grup Ensar El-İslam'dan ölüm tehditleri alıyor. Huzan'la bu kitap için röportaj yaptım. Daha sonra, Irak Kürdistan'ına defalarca gidip geldi. Bölgesel anayasaya şeriatın dahil edilmesine karşı kampanya yürütüyor. Ondan haber alabilmek için telefon ediyorum. Korkuyor elbette, ama oraya dönmeye ve mücadeleyi sürdürmeye kararlı.

18 Haziran 2007, Irak Özgürlükler Kongresi Güvenlik Güçleri'nin beş üyesi, Amerikan ordusu tarafından 11 gün tutulduktan sonra serbest bırakıldılar. Bütün dünyadan protesto mesajları geldi, elçilik önlerinde gösteriler düzenlendi. Böylelikle serbest bırakılmaları çabuklaştı. Kongre'nin Bağdad'daki lokallerine düzenlenen baskında esir alınmışlardı. Bu sene içindeki ikinci baskın. Gerekçe, iki kez de aynı: Kongre'nin etkin bir rol oynadığı petrol çahşanları arasında toplumsal kaynaşma. Irak Özgürlükler Kongresi El-Sana, onların dönüşlerini, Samir Adil tarafından karşılanmalarını filme çekti.

Bir yıl önce, 2006 yazı başında bu söyleşileri yaptığımdan beri olağanüstü adımlar atıldı: Güvenlik Güçleri'nin birçok birimi Bağdad'm mahallelerinde dolaşıyor, sivil halkı iç savaşın etkile-

rinden ve suikastlardan koruyorlar. Ben bu kitabı, bu laik sol militanların geçtikleri yola tanıklık etmek için hazırladım. Onlar, her gün atılan bombaların ve kurşunlamaların ortasında, iki cephede birden, hem Amerikan emperyalizmine karşı –resmi "direnişçi" Mukteda El-Sadr'ın Mehdi Ordusu tarafından terörist diye ihbar edilmeye varan bir süreç bu-; hem de İslamcılara karşı mücadele ediyorlar.

Aşağı yukarı bir yıl geçti. Irak'taki durum günden güne kötüleşiyor, ama Özgürlükler Kongresi ile üye örgütlenmelerin kadın ve erkek militanlarının kararlılığı sarsılmadı. Başlangıçtaki yola çıkış noktaları olan Mansur Hikmet'in işçi-komünizminin çok ötesinde, laik solun katılım noktası olabildiler. Ama uluslararası ölçekte onların rolü bence aynı ölçüde belirleyicidir. Global bir çatışma bölgesi haline gelmiş olan Irak'tan yükselen bir sesin bize şunu söylüyor olması temel önemdedir: Emperyalizmi savunmadan İslamcılara karşı çıkılabilir; İslamcılarla ittifak yapmadan emperyalizmle savaşılabilir; kendi temellerimiz üzerinde, yani "temel düşman" ya da kararlı düşmanlarımızla "anti-emperyalist birlik" şeklindeki soyut ve ölümcül mistiğe kesinlikle batmayan laik, feminist, işçici bir sol temelinde, kendi öz ilkeleri üzerinde mücadele eden bir sol temelinde ayakta durabiliriz.

Onların bize ilettikleri mesaj budur. Okuyacağınız bu dokuz tanıklık, kendi hikâyeleri ne olursa olsun bu kadın ve erkek militanların tüm yaşanmışlıkları aracılığıyla, bize onların geçtikleri yolları, onları günün birinde mücadeleye katılmaya yöneltmiş olan nedenleri ortaya sermektedir. Irak'ın komşusu olan Türkiyeli kadın ve erkek okurların, tüm bunları birer yaşam hikâyesi ya da işgal altındaki Irak portresi olarak görmenin ötesinde, tıpkı benim gibi, ortak kaygılar, yararlı düşünceler, buluşma ve ortak mücadele arzuları olarak göreceklerini umuyorum.

[Bu satırları bitirdikten birkaç saat sonra, Irak Özgürlükler Kongresi Güvenlik Güçleri şefi Abd-el Hüseyin Sadam'ın, el bombaları ve baskın silahlarıyla donanmış Amerikan ordusunun

saldırısına uğradığı ve evinden kaçırıldığı haberini aldım. Baskın sırasında kızı ağır yaralanmıştır. Bu saldırı, durumun hızla kötüye gittiğine işarettir...]

Nicolas Dessaux, Temmuz 2007

Önsöz

Başka Türlü Direnmek

Yabancı ordunun bizlerden, biz kadın ve erkek emekçilerden çalabileceği kutsal neyimiz var ki? "Egemenlik" mi? Zaten sömürücülerin ellerindeydi. Ufacık bir yerine bile sahip olmadığımız "anavatan" mı? Marx'ın 150 yıl önce söylediği gibi asla bize ait olmamış "anavatan" mı? Yoksa tek anlamı zindancılarımızın bize eziyet etmesi olan "ulusal özgürlük" mü? "Ulusal" bir leşçi, etimizi kemirirken kemiklerimizi kırmıyor diye yabancı leşçiden daha mı iyidir?!

Şamal Ali, "'Irak Direnişi' ve İşçi Komünizmi (sol milliyetçilik eleştirisi)", 2004

9 Nisan 2003'te koalisyon birlikleri Bağdat'a girdiklerinde kuşkucu ama henüz düşman olmayan bir halkla karşılaşırlar. "Korku cumhuriyeti" yaygın bombardımanlar altında, ama neredeyse hiç muharebe olmadan çökmektedir. Saddam Hüseyin'in nefret edilen rejiminin düşüşü başlı başına gerçek bir teselli olsa da, Amerikan-Britanya birliklerine olan borç, asla bir tatmin gerekçesi olamaz.

1980 yılında Amerika Birleşik Devletleri İran Devrimi'ni parçalamak için Irak askeri gücünden yararlanmıştı. İran, eşi görülmemiş bir grev dalgasından destek alarak monarşiyi yıkmış ve yerine fabrikalarda işçi konseylerini yerleştirmiş olan bir devrim-

le tanışmıştı. İslamcılar solun büyük bölümünün desteğiyle iktidara gelirler. Savaş İslamcıların toplumsal hareketi ezmesine ve gereksizleşmiş eski müttefiklerini katletmelerine imkân tanır. Irak açısından ise, Saddam Hüseyin'in diktatörlüğü güçlenerek gerçekten totaliter bir hal alır: savaşın yirmi beş milyon nüfuslu bir ülkede iki milyon ölüye yol açtığı tahmin edilmektedir. Irak-İran çatışması (1980-1988) her iki tarafta da bir milyondan fazla kişinin ölümüne neden olmuştur.

Sonra, 1991 yılında, Kuveyt'in Irak birliklerince işgalinden sonra Amerika Birleşik Devletleri eski müttefikleri Irak'a karşı cephe alır. Ülkeyi bombalarla ezer ama diktatörü devirmeye çalışmaz. Daha kötüsü, savaş sayesinde patlak vermiş olan halk isyanını –güneyde İslamcı, kuzeyde komünist nitelikte- bastırmasına izin verir ve iktidarda kalmasını sağlar. Irak'ta önerilecek hiçbir politik alternatif yok gibidir. On iki yıl boyunca Irak halkına, yiyecek ve ilaç da dahil, ekonomik bir ambargo uygular, tarımı ve ekonomiyi tamamen imha eder ve yüz binlerce kişinin kurban olmasına yol açar.

Amerika Birleşik Devletleri'nin hizmetindeki bir politik koalisyon

2003 yılında Amerika'nın komutasındaki koalisyon birlikleri çok kan yitirmiş bir ülkeye girerler. Ama bu kez, muhalefet partilerinin hemen hemen tamamı, ister Kürt milliyetçisi olsunlar, ister Şii İslamcı ya da muhalif Basçı, geçici bir hükümet kurmayı amaçlayan politik bir koalisyona dahil olmuşlardı. Aralık 2002'de Amerika Birleşik Devletleri'nin düzenlediği Londra Konferansı, geçici hükümet adaylarını bir araya getirmişti. Bunlar arasında yer alan İslami Vaaz Partisi (Dava) ve Irak İslam Devrimi Yüksek Konseyi adlı İran yanlısı Şii İslamcı iki oluşum, 1991'den bu yana Amerika Birleşik Devletleri saflarına geçmiş olan Kürdistan Yurtsever Birliği (KYB) ile Kürdistan Demokratik Partisi'nden (KDP) oluşan Kürt milliyetçileriyle birliktedir.

Amerikan militarizmine destek koalisyonunun sol cephesinde yer alan Irak Komünist Partisi de bu konferansa katılmayı kabul

eder. O zamandan beri bütün Irak hükümetlerinde yer almaktadır. Yaklaşık bir milyon üyesiyle 1945'ten sonra Sovyet Bloku'nun dışındaki en güçlü komünist partilerden biri olmuştu. Ama artık kendi gölgesi kadar bile değildir. Amerika Birleşik Devletleri'ne uzatılan el, yetmişli yıllarda Basçıların müttefiki olmuş bu parti için yeni bir ittifaktı.

IKP'yle ittifak Amerika Birleşik Devletleri'ne özellikle sendikal bir merkezin desteğini sağlamaktadır. Irak Sendikalar Federasyonu (IFTU), eski Baasçı sendikanın yerini ve ayrıcalıklarını ele geçirmişti. Grevleri ve özgür sendikaları yasaklayan eski çalışma yasası bütünüyle korunmuştur. İşgalci açısından, sınıf mücadelelerinin etkisizleştirilmesi ve işçi sınıfının sınainin yeniden oluşumuna katılımı önemli hedeflerdir. Dolayısıyla politik alana, sağdan sola dek, işgalciye destek ve hükümete katılım damgasını vurmuştur. İşgal birliklerinin sivil halk karşısındaki iğrenç tavrı, hapishanelerde işkence ve tecavüzlerin ortaya çıkarılması, keyfi tutuklamalar ve kanıtsız mahkûmiyetler, Felluce savaşında yaşanan dehşet verici şiddet olayları, Irak halkının işgale karşı kinini artırırken siyasetçiler sınıfı Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı sözlü yakarıların ötesine asla geçmedi.

Irak'ın cemaatlere bölünmesi

Amerikan politikası, işgalin hazırlıklarından bu yana, Irak'ın cemaatlere bölünmesi üzerinde temellendi. Bunlar federalizm üzerine tartışmaların habercisidir. Irak toplumunun tüm gerçek ve varsayımsal bileşenlerini yönetmeyi amaçlayan Amerikahlar her bir bölgede, her etnik grup ve her kabilede müttefik aradılar (hatta kendi kendilerini kabile şeyhi ilan etmiş olanlar tarafından aldatıldıkları bile oldu). Ama, Saddam Hüseyin sisteminin tersine, eski Sünni eliti, özellikle ordudakileri uzak tuttular ve onlar da askeri direnişin saflarına katıldılar.

Amerika Birleşik Devletleri'nin hedefi iyi saptayabilmesi için bir yıldan fazla süre gerekti ve idaredeki ve ordudaki üst düzey görevliler de dahil olmak üzere, eski Basçıları kendi yanlarına çektiler. Amerika Birleşik Devletleri, açıkça ilan edilen hedefle-

rinden biri olan "Baas'sızlaştırma"yı sürdürebilecek durumda değildir. Bunun için önlerinde önemli bir engel vardır: gerçekten yetenekli sivil ve askeri idarecilere sahip olma zorunluluğu. Bu türden kişiler elbette vardır ama bunlar Baasçı kalıptan geçmişlerdir. Bu kişiler, Sünni cemaatin temsilcisi olarak adım adım geri dönmektedirler.

Bu cemaatler sorunu özellikle günümüz Irak'ındaki durum üzerinde en fazla ağırlığı olan sorunlardan biridir. Dinsel, etnik ve kabile düzeyi karmaşık bir şekilde iç içe girmektedir. Dini açıdan Irak halkının çoğunluğu Şiidir –bu dinsel aidiyetin içeriğinin ne olduğu çok önemli değildir, çünkü Tanrı'ya inanmadan da Müslüman olunabilir. Ama Osmanlı hakimiyetinden, İngiliz işgalinden bu yana, ve cumhuriyet dönemine dek, yönetici seçkinler Sünnidir. Resmi olarak "laik" olan Saddam Hüseyin Sünni bir yandaş ağına dayanmıştır. Şii İran'a karşı savaş bu tercihi iyice güçlendirmiş, hatta on binlerce Şii'nin İran'a sürülmesine yol açmıştır. Ülkede Hıristiyanlar da vardır. Bunlar yaklaşık nüfusun % 3'ü olup, farklı inanç mezheplerindendirler (Roma'ya bağlı olan ve olmayan Doğu kiliseleri, Ortodoks Katolikler, Protestanlar). Bunlar da kitlesel olarak göç etmektedirler. Keza iç savaşın tehdit ettiği çok sayıdaki küçük mezhebin –Yezidiler, Sabiler ve Mandaenler- durumu da aynıdır. Ayrıca, dünyadaki en eski Yahudi cemaatlerinden birinin bulunduğu ülkede anti-Semitist bir rejimin baskıları bu cemaat üyelerinden çoğunu İsrail'e yerleşmek zorunda bıraktı.

"Etnik" açıdan, eğer bunun bir anlamı varsa, ülkede yaşayanların üçte ikisi Arap'tır. Büyük şehirlerde oldukça kalabalık olan Filistin göçmenleri ile Madanlar yani ülkedin güneyindeki nemli bölgelerde yaşayan ve Saddam Hüseyin'in baskısına maruz kalmış "Batakhk Arapları" da bunlara dahildir. Bunların toprakları asker kaçaklarına ve gerillalara sığınak olduğundan neredeyse tamamen kurutulmuştur. Irak'ın tüm kuzeyi çoğunluk olarak Kürt'tür. Bu nüfus yaklaşık bir yüzyıldır İran, Irak, Suriye, Türkiye ve eski SSCB arasında bölünmüştür. Son olarak da önemli bir azınlık olan Türkmenler mevcuttur. Bunlar on dokuzuncu yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun yerleştirdiği Türk garni-

zonlarının sonucudur. Bu cemaatlerin her biri zaten kabileler halinde bölünmüştü. Bu kurumlar, kitlesel olarak yaşanan kırsal göç sonucunda tamamen çöküş halindedirler. 1991'den itibaren Saddam Hüseyin bunlara belli bir canlılık vermişti. Kabile şeflerine yasal yetkiler verilerek tüm toplumun denetim sistemine katıldılar.

İç savaşın kaynakları

Bu ayrım çizgileri elbette kesin değildir, coğrafi hiç değildir. Bu birçok düzeyin üst üste binmesini bir haritada özetleme teşebbüsleri ancak felaketlere varabilir, çünkü ister istemez gerçekliği basitleştirmeye, aynı mahallede Şii bir Arap'ın Hıristiyan bir Kürt'le ve Sünni bir Türkmen'le komşu olabileceğini; veyahut Samir Adil gibi Arap, Kürt ve Türkmen kökenli biriyken aynı zamanda da kişisel olarak ateist olunabileceğini unutmaya yol açar. Bu karmaşıkhğa saf ve net hudutlar çizmeyi kafaya koyunca, etnik temizlik çok da uzakta olmaz.

Son birkaç aydır tüm tartışmalar güncel durumun nitelendirilmesi etrafında dönmektedir. Irak'ta bir "iç savaş" riski var mıdır? Her birey, Şii, Sünni ya da Hıristiyan olduğu varsayımıyla sürekli öldürülme riski altında yaşarken, iç savaştan nasıl söz edilmez?... Amerikalı ve Iraklı sorumlular bu soru hakkında kem küm etmekten vazgeçerlerse, Irak solu açısından bu sorunun cevabının çok açık olduğu görülecektir: İç savaş, işgalin ürünüdür.

Ocak 2006 seçimleri iktidara İran-yanlısı Şii İslamcı partiler koalisyonunu getirdi. Şii-Sünni çatışmasındaki bu yeni evre, işgal yanlısı ve karşıtı ayrımıyla kısmen çakışmaktadır. Hükümet partilerine bağlı Şii milislerin, özellikle Bedir Tugayları'nın birliklerini İran'dan getirip –Amerika Birleşik Devletleri'nin hayır dualarıyla!- orduya ve resmi Irak polisine katmaları karışıklığı iyice artırmıştır, çünkü anti-Sünni komandoları yönetenler üniformalı polis ve askerlerdir. Buna karşılık, bu durum El-Kaide'nin anti-Şii tehditlerine intikam vurgusu da katınca, El-Kaide bölgede yeni bir rol üstlenmiştir.

"Etnik gruplar arası" çatışmalara gelince, bunlar özellikle Ker-

kük ve Musul'da, Kürdistan hududunda yoğundur: Eskiden çoğunluğu Kürt ve Türkmen olan nüfus, Saddam Hüseyin rejiminde zorunlu nüfus göçleri sonucu Araplaştırma politikasının kurbanı olmuş, ardından da Kürt milliyetçilerinin (bunlar artık bağımsızlığa karşı olsalar da) iktidarı ele geçirmesinden bu yana da zorunlu Kürtleştirme politikaları yaşanmıştır.

Silahlı örgütler arasındaki ittifakların ve kinlerin ötesinde, iç savaştan acı çeken Irak'ın sivil halkıdır. Bu nedenle, silahlı direniş Amerikan askerinden çok Iraklı sivil öldürdüğünden, şehir gerillası cemaat çatışmalarına dönüştüğünden hem işgal hem de silahlı direniş reddedilebilir. Irak Özgürlükler Kongresi'nin laik ve evrenselci talebinin, genel sekreterinin "Bizim bayrağımız insanlıktır!" haykırışının tüm anlamı budur.

Gerici bir askeri direniş

Mayıs 2003'te, "direniş"in işgal kuvvetlerine karşı ilk saldırıları kendini gösterdi. 1941'de, Nazi işgalinin üzerinden bir yılı aşkın süre geçtikten sonra Fransa'da silahlı mücadelenin tabancayla yapılan basit bir suikastla başladığı düşünülürse, Irak'a koalisyon birliklerinin girişinden bu yana direnişin işlevsellik taşıdığı açıktır. İlk suikastların kapsamı, önemli miktarda patlayıcı ve mühimmat depolanmış olduğunu göstermektedir. Saddam Hüseyin'in Baasçı rejimi tarafından "halk milisleri"nin donanımı için altı milyon silah dağıtılmıştır. Başka deyişle, Amerikan ordusunu ve müttefiklerini yenilgiye uğratamayacağı kesin olan Saddam Hüseyin rejimi, kazanma ihtimali olan tek alan olan gerillaya geçişi hazırladı. Baasçı kökenli bu şehir gerillası Sünni İslamcı söylemi de hızla kendine kattı. Bu durumda şaşırtıcı bir yan yoktur, çünkü Saddam Hüseyin 1991'den bu yana bunu zaten geniş ölçüde kullanmıştır. İki oğlunun öldürülmesi, ardından kendisinin tutuklanması bu direniş biçimine sert bir darbe oldu ve örneğin Irak İslam Ordusu ya da 1920 Devrim Tugayları gibi (bugün hepsi birden "Sünni direniş" olarak adlandırılan) birçok fraksiyona bölünmesine de muhtemelen bu durum katkıda bulundu.

Halk tabanına dayalı bir silahlı direniş biçiminin ifade bulma-

sı için Nisan 2004'ü beklemek gerekir. Mukteda el-Sadr'ın himayesi altındaki güçlü Mehdi Ordusu kitlesel bir güce sahiptir ve mahallelerde toplumsal yaşamı örgütlemektedir. Diğer İslamcı ve direnişçi gruplardan destek alarak Necef'te ve birçok şehirde Amerikan birliklerine karşı ayaklanırlar. Ağustos ayına kadar süren muharebeler özellikle kanlıdır. İsyancılar silahlarını bırakmayı kabul etmek zorunda kalırlar –oldukça biçimsel bir durumdur bu, çünkü savaşçıların "kişisel silahlar"ını yanlarında götürmelerine izin verilmiştir. Mehdi Ordusu, Irak'ta güçlü bir milis olmaya devam ederken, Irak'taki yeni politik sisteme dahil olma yolunda da ilerlemektedir.

Mukteda el-Sadr'ın yakınları seçimlerde zafer kazanan Şii seçim koalisyonuna katılmayı kabul ettiklerinde bu dönüşüm tamamlanır. İşgal kuvvetleriyle yaşanan yer yer çatışmalara rağmen -örneğin son dönemde, Ağustos 2006'daki çatışmalar-, tıpatıp hükümetteki diğer Şii milisler gibi davranmaktadırlar, yani düzeni sağlamakla görevli bir güç olarak hareket etmektedirler; bu düzen ise İran Devrimi'nden esinlenen ve şeriat üzerinde temellenen İslami bir düzendir. Mehdi Ordusu'nun Bassura'daki lideri Assad el-Basri'nin bir gazeteciye yaptığı açıklamayı dinlemek zihniyetleri hakkında yeterince belirgin bir fikir verebilir: "İranlıların yalnızca yüzde beşi İslam yasalarına uyuyor. Geri kalan İranlılar yozlaşmıştır. Bakın, İran'da uyuşturucu vardır, uygun biçimde *hicab* giymeyen kızlar vardır."

Uluslararası cihatçıların, yani El-Kaide'nin Irak'ta sınırlı ilişkileri vardı, özellikle Irak Kürdistan'ına yerleşmiş bir grup olan Ensar el-İslam grubuyla ilişkideydiler. Onların Pan-İslamcı enternasyonalizmi, Müslüman cemaati *–ümmet-* bölmeye elverişli her tür milliyetçilik biçimine şiddetle karşı çıkışları bir handikap olabilirdi. İşgal bu örgütün sızmasına imkân verecektir, hem de en gözde yöntemiyle: mevcut grupları uydulaştırmak ve buna karşılık onlara kendi prestijli adını verecektir, aynı zamanda da eğitim kamplarında yetiştirilmiş kadrolarının teknik yeteneğini de onların hizmetine sunacaktır. Bir tür lisans hakkı... Eskiden rakip olan Ebu Musab el-Zarkavi'nin grubuyla işbirliği de bu stratejinin parçasıdır. El-Kaide kısa sürede askeri direnişin temel

bileşenlerinden biri olur. Günümüzde Ramadi bölgesi onun denetimindedir, öyle ki resmi idare her karardan önce direnişin fikrini almak zorundadır.

Portresini kabaca çizdiğimiz direniş, genellikle medyada kendini gösteren direnistir; çoğu zaman da bu direnişin gerçek bir analizine imkân tanıyacak kavrayış araçlarmdan da yoksunuzdur. Önem taşıyan nokta şudur ki, işgalin reddi dışında, bu askeri direnişin açık seçik ifade ettiği tek toplumsal program, şeriat üzerinde temellenen bir İslam devletinin kuruluşu olarak gözükmektedir. Bu, paradoksal biçimde, birbirini boğazlayan Sünni ve Şii gruplar arasmdaki ortak noktadır. Başka deyişle bu, gerici bir direnistir, *sağcı* bir direnistir.

Irak'ta işgale karşı nasıl mücadele etmeli?

Burada, işgalin başlangıcından beri dünya solunu sarsmış bir tartışmaya girmekteyiz: Irak'ta işgale karşı nasıl mücadele etmeli? Çoğunluğun tavrı, özelikle Irak'a birlik göndermiş ülkelerdeki tavır, birliklerin geri çekilmesini istemekle yetinmekten ibaret olup, Irak halkının geleceği dert edilmemektedir. 2003 yılında, Amerikan savaş makinesini durdurmak söz konusu olduğunda, bu, dünya ölçeğinde azami insanı bir araya getirebilecek bir uzlaşma tavrıydı. Bugün ise bencilce bir düşüncesizliktir. Sorun, Irak koşullarında, halkın durumunu değiştirmeye neyin en elverişli olduğunu bilmektir.

Bazıları, Amerika Birleşik Devletleri'ne her türden muhalefetin nesnel olarak anti-emperyalist olduğunu –muhakemelerindeki nüans farklılıklarına ve değişkelere rağmen- kabul etmektedirler. Bu koşullarda, silahlı direniş gruplarının pratikleri ve ideolojisi sonuçta ikincil sorunlardır. Pratikte, silahlı direnişin egemen ideolojisine, yani İslamcılığa itaat söz konusudur. Tezgâhtar mantığıyla her şey söylenebilir ama şu basit soru çözümsüz kalır: hem solcu olup hem de kadınlara baskı uygulayanlar, feministlere, sendikacılara ve komünistlere ölüm fermanı çıkartanlar desteklenebilir mi?

Sonuçta, başkaları, özellikle de Amerika Birleşik Devletleri ve

Güneydoğu Asya'dakiler, Irak solunu destekleme tercihini benimsediler ve işgale karşı mücadelenin ilerici bir toplumsal alternatiften ayrılamayacağı üzerinde ısrarla durdular. Bize ait olan alanda kalmaktır bu; yani ister kapitalist olsun ister ataerkil, sömürüye karşı mücadele etmenin, eşitliğin ve özgürlüğün alanı. Bu üçüncü tavrı sürdürmek için Irak'taki toplumsal mücadeleler alanında gerçekten mevcut bir sola dayanmak, onunla buluşmak gerekmektedir. Diaspora memleketlerinde Irak aşırı solundan örgütlerin üye sayısının genellikle "yerel" kardeşlerininkinden fazla olduğu düşünülürse görünüşte kolay bir yaklaşım gibi gelebilir. Ama, nedenler ne olursa olsun, bunu kendiliğinden yapan pek az insan vardır.

İlk dayanışma örgütü olan Solidarité Irak Fransa'da doğdu, ama bu örgüt en canlı gelişimini Japonya'da yaşadı ve Irak'taki Sivil Direnişle Dayanışma Komitesi kuruldu ve Irak Özgürlükler Kongresi'ne yardım etmek için yüz binlerce dolar toplandı. Avrupa'da ise, iç savaşın iki ateşi arasında kalmış Irak solunun canlılığını ve özgünlüğünü bilmediklerinden kuşku baskındır.

Direnişin solu

Irak solunun kendine özgü iki müdahale alanı vardır. Yüzde yetmişe varan işsizlik oranıyla toplumsal durum felakettir. Esasen insani yardımla ve paralel ekonomiyle yaşayan nüfus, baş döndürücü bir fiyat artışına maruz kalmıştır. Bombardımanlar sanayinin pestilini çıkarmıştır, makine ve donanım dökülmektedir. Az çok uygulanan toplumsal yasalar (ekonominin yüzde doksanı olan) kamu sektöründe sendikaları her zaman yasaklamaktadır ve yalnızca özel sektörde resmi bir merkezi kabul etmektedir. Çerçeveyi iyice tamamlamak için hükümet IMF'nin önerdiği zorunlu özelleştirme politikalarını yerleştirmeyi denedi... ancak savaş halindeki bir ülkeye yatırım yapmaya hazır sermaye ve satın alınacak kadar üretken işletme bulunmadığından bu politikalar uygulanamadı.

2004 kışı sırasında, bazı işletmelerde "Baas'sızlaştırma"yı başlatanlar, Baas partisine bağlı eski yöneticileri kapı dışarı eden iş-

çilerdi. Elektrik sektöründe işçiler, yerel halkı elektrik kesintilerinden korumak amacıyla üretim kapasitesini artırmayı talep eden hareketler sürdürdüler. Genellikle ayrıcalıklı bir konumda bulunmuş Kürdistan'da bile (daha istikrarlı durum, üst düzeyde yetenekli sürgünlerin geri dönüşüne kısmen bağlı olan önemli yatırımlar, liberal yapılanmanın daha ileri düzeyi) toplumsal durum rahatsızlık vericidir ve yöneticilerin yozlaşmışlığı öfkeye yol açmaktadır.

Kadınların durumu da solun gelişiminin bir diğer anahtar unsurudur. 1958 Devrimi'nden sonra Irak kadın hakları konusunda Ortadoğu'nun en ileri ülkesi kabul edilirken, İran'a karşı savaştan bu yana kadınların durumu kötüleşmiştir. Amerika'nın koşullarına rağmen, 2003'te geçici hükümet konseyinin ilk kararlarından biri, aile yasasının yerine şeriatın konması oldu. Güçlü bir muhalefet hareketi –Irak Kadınlarının Özgürlüğü Örgütü bu harekette temel bir rol oynadı- bu ilk tehdidi geri püskürttü. Ama aynı tartışma, İslam'ı yasamanın kaynaklarından biri yapan Irak Anayasası'nın oylanması sırasında yeniden gündeme geldi. Her koşulda, şeriat gündelik hayatta zaten mevcuttur ve İslamcı milisler, işgal yanlısı hükümete bağlı olanlar da dahil, terör yoluyla bunu uygulatmaktadır.

Bu kitabın amacı işte budur: Irak'ta da aktif bir solun, özgür sendikaların, işsizlik hareketlerinin, feminist örgütlerin, vs. var olduğunu göstermek. Söyleşilerin seçiminde belli bir yanlılık elbette vardır, çünkü söyleşi yapılanların hemen hemen hepsi işçi komünizmini, yetmişli yılların sonunda İran'da doğmuş olan bu tuhaf politik kokteyli benimsediklerini ileri sürmektedirler. Hepsi de yasadışılık deneyimine sahip olan kişilerle bu türden söyleşileri gerçekleştirmek için, güven ilişkileri kurmak ve "kapıları açan" bir ilişkiler ağı içinde tanınmak şarttır. Diğer yandan, Irak Komünist İşçi Partisi'nin özel bir konumu vardır, bugünkü Irak solunda belli bir hegemonyaya sahiptir.

İşçi komünizmi; İran'dan gelen bir Marksizm

Aşırı solcu birçok grubun kaynaşmasından doğan Irak Komünist

İşçi Partisi 2003 yılında ilk serbest sendikamn, sonra da çok sayıda örgütü kendine çekmiş olan Irak Özgürlükler Kongresi'nin kuruluşunun inisiyatifi sonucuydu. Kongre'ye İslami çevreden sendikacılar bile, laikliğin savunulması temelinde katılmışlardı. Sol temellerdeki bu katılımı mümkün kılmış olan şey, özellikle düzgün bir tavır, temel sorunlardan, yani laiklik ve kadın-erkek eşitliğinden hiç taviz vermemektir. Bu, dünya solunun bir bölümünün kanaatinin tersine, İslamcılara, onların peşine takılmadan, kendi zeminlerinde karşı konulabileceğinin kanıtıdır; hem de "Müslüman" bir ülkede bunun yapılabileceğinin kanıtıdır. Bugün, üç sendikal merkez (Irak İşçi Konseyleri ve Sendikaları Federasyonu, Irak Emekçileri Genel Federasyonu, Irak Petrol Sendikaları Federasyonu), yüz binlerce emekçiyi temsil etmekte olup Irak Özgürlükler Kongresi'nin içinde birleşmişlerdir.

Sınıflandırılması güç bu politik akımı birkaç tarihsel anahtar yerli yerine oturtmayı sağlayacaktır. Şah Rıza Pehlevi'nin Amerikan yanlısı monarşisini devirmiş olan 1978 İran devrimi sırasında aşırı solun çoğunluğu, az çok eleştirel bir biçimde Ayetullah Humeyni İslamcılarının iktidarı almasını destekledi. Yalnızca Komünist Savaşçılar Birliği (UCC) bu desteği ve altında yatan "ilerici ulusal burjuvazi" teorisini reddeder. Hareketin teorisyeni Mansur Hikmet (gerçek adıyla, Zobin Razani, 1951-2002) anti-emperyalizme yönelik keskin eleştirileriyle öne çıkar. SSCB'deki istemi ve dolayısıyla sosyalist olduğunu ileri süren tüm ülkeleri "devlet kapitalizmi" ve "burjuva komünizmi" olarak, yani ülkenin sınai gelişiminden başka bir hedefi olmayan milliyetçilik için basit bir popülist kisve takınmış olarak değerlendirir.

Kısa süre içerisinde UCC, Maocu kökenli Kürdistan Halkı Devrimci Örgütü'yle birleşerek 1982 yılında İran Komünist Partisi'ni kurar. Böylece güçlü bir silahlı gerilla mücadelesini –Komala- da miras olarak alır; 6 bin savaşçı, birçok şehri kapsayan bir kurtarılmış bölge ile İran ordusundan alınma yirmi kadar zırhlı araç. Ayetulah Humeyni'nin İslamcı rejimine yıllarca kafa tutacaklardır. Ama kısa süre içinde Mansur Hikmet toplumsal eleştirisini radikalleştirir ve Komala'nm içindeki Kürt milliyetçiliğine karşı mücadele başlar. Bu iç tartışmaların sonucunda bir

ayrılık olur ve 1991 yılında İran Komünist İşçi Partisi'nin kurulur. İran'daki Kürt nüfus arasında büyük destek gören Komala'nın hâlesi, Irak aşırı solu açısından katalizör rolü oynar.

Irak'ta da İran'ın etkisi altında birçok aşırı sol grup birleşerek 1993 yılında Irak Komünist İşçi Partisi'ni kurarlar. İki yıl önce önemli bir rol oynadıkları Kürt isyan deneyiminden yararlanırlar. Bu isyan Batı'daki medya tarafından neredeyse hiç aktarılmamıştır ve yalnızca uğursuz final bölümü üzerinde durmuşlardır: Amerikan yetkililerinin koruması altındaki Saddam Hüseyin birliklerinin geri dönüşüyle sürülen şehir nüfusunun kitlesel göçü. Daha şaşırtıcısı, aşırı sol basının büyük bölümü, Sovyet-sonrası dönemin ilk komünist isyanını fark etmemiş gibidir. Bu deneyim, ona karşı yöneltilmiş eleştirilere rağmen, onu yaşamış olanlara olayları değiştirme yetenekleri hakkında büyük bir güven vermiştir. Aynı zamanda da kararlı düşmanlar edinmelerini sağlamıştır; başta da Kürt milliyetçileri gelmektedir. Bunlar, işçi komünistlerini katletmekte ya da işkence tezgâhlarından geçirmekte hiç tereddüt etmemişlerdir. İkinci olarak da, elbette, ülkenin Saddam Hüseyin'in denetiminde kalmış bölümünde Baas rejiminin düşmanlığı gelmektedir.

Bu hareketin politik temellerinin ancak alttan alta kendini gösterdiği söyleşiler sırasında görülecektir. Sonuçta, herhangi bir kişiyi bir politik partiye katılmaya iten nedenler, herhangi bir konuda ifade edilen teorik tavırlara veyahut bu örgütün tarihsel soykütüğüne ender olarak bağlıdır. Bütünüyle eylemin ve pratiğin içinde yer alan bir örgütlenme için bu haydi haydi doğrudur. Avrupa aşırı-solunun etkisi altında Mansur Hikmet tarafından Marx'ın radikal yeniden-okunması, kadın ve erkek militanların çoğu için bir önem taşımamaktadır. Buna karşılık, solun kaba milliyetçi düşüncesine karşı geliştirdiği anlayış, toplumsal mücadeleler alanında kalırken, hem işgale hem de İslamcı direnişe karşı tavır almayı sağlayacaktır. Ortadoğu'nun "anti-emperyalist" ve özellikle anti-modernist geleneksel solu içinde, kişisel, ailevi, cinsel sorunların yeri yoktur, çünkü bunlar "Batı"yla özdeşleştirilmiştir. İşçi komünizmi bu tasarımları altüst eder. Bireysel özgürlükler, insan haklarına ve yaşamına saygı sorunlarının yanı

sıra, giysilerin, eşlerin, hayat tarzının seçimi hakkına da verilen önem buradan kaynaklanmaktadır. İşçi-komünizminin başka cemaat aidiyetlerinin yerine geçtiği ve bütün İnsanlık özlemini ifade ederken kendi yaşam kurallarını da önerdiği Irak'ta (çünkü burada politik hareketler cemaat partileri gibi davranmaktadır), yukarda belirtilenler çok daha fazla geçerlidir.

Nicolas Dessaux, Ekim 2006.

Derhal Ayaklanmaya Karar Verdik

Muayad Ahmad ile görüşme

1991 yılında, Saddam Hüseyin rejimi çökmeye hazır gibi görülürken, silahlı sol grupların desteklediği bir halk ayaklanması Kürdistan'da Baas iktidarına son veriyordu. Üç hafta boyunca işçi konseyleri sosyal yaşamın organizasyonunu ellerine alacaktı. Amerika Birleşik Devletleri ise kontrolün yeniden ele almmasında Baas iktidarına ve de Kürt milliyetçilerine zaman kazandırmak için saldırılarına hemen son verecekti. Muayad Ahmad, bir tanıktan öte ilk saatlerinden itibaren bu unutulmuş devrimin bir aktörü idi. Komünist Hareket'in yöneticilerinden olan Ahmad harekete geçilmesi kararını alan kadrolardan biriydi. Şimdi Londra'da sürgünde yaşamaktadır.

Kürdistan'da 1991 ayaklanması içinde ne şekilde yer aldınız?

Körfez Savaşı başladığında dağlarda saklanarak yaşıyorduk. Mevcut duruma bakarak Baas rejiminin çöküşünün uzak olmadığını çabuk kavradık. O vakit yoldaşlarımla birlikte derhal ayaklanmaya karar verdik. Çok hızlı bir şekilde alınan bir karardı bu.

Ayaklanma öncesinde, savaş başlarsa halkın ayaklanacağı çok açık görülüyordu. Zira hükümetin Kürdistan'da hiçbir sosyal tabanı kalmamıştı. Biz Irak içindeki tek güçtük. Milliyetçilerin

hepsi şehirlerin dışındaydı. Biz şehirlerde illegaldik. Örgüt yapılanmamız, militan ve ilişkiler ağımız vardı. Dolayısıyla uygun zamanda bir şeyler yapabilecek imkâna sahiptik. Harekete geçip bölgeler ele geçirmeye ve oralara yerleşmeye başladık, akabinde *şûra*ları[1] kurmaya ve silahlandırmaya başladık. Bölgede eski Baas rejiminin kalıntılarına karşı bir kampanya başlattık. Bu kampanya çok büyük bir hızla halktan destek gördü. Herkes istediğini yapıyordu, durum kontrolden çıkmıştı. Yığınlar hükümete karşıydılar ve hükümeti Kürdistan'dan kovmaya giriştiler.

Olayların gidişatının anlaşılması için belirtmeliyim ki biz başından beri silahlıydık, radikal Marksist bir örgüttük. Süleymaniye ve diğer şehirlerde lokaller açtık[2]. Milliyetçiler, KYB ve Kürt Cephesi'nin diğer bileşenleri[3] bu duruma kuşkuyla yaklaştılar. Bize bu şekilde hareket etme hakkımızın olmadığını söylediler. Fakat... biz yine de aynı şekilde hareket ettik, bu büyük bir kumardı.

Bunun üzerine bizimle aynı programa sahip diğer örgütlerle[4] birlikte milliyetçilere karşı büyük bir kampanya başlattık. Fakat

1- İşçi konseyi. Bu terim aynı zamanda 1978 İran Devrimi'nde önemli bir rol oynayan işçi konseyleri için, İslamcılar tarafından ele geçirilmeden ve İslam devrimi konseylerine dönüştürülmeden önce seçilen bir isimdir.

2- Muayad'ın yöneticilerinden biri olduğu Komünist Hareket yasadışı silahlı bir örgüttür. Şehir ortasında lokaller açmaları gözüpekliklerinin olduğu kadar rejimin yıkılacağına duydukları güvenin de bir işaretiydi.

3- Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB), Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin partisidir. KYB içinden çıktığı Kürdistan Demokrat Partisi'ne (KDP) göre daha modernist, daha az aşiret kurallarına bağlı bir yapı görünümündedir. Bu düşman kardeşler 1994 yılında açık bir savaşa da dönüşen sürekli çatışma içinde olmalarına rağmen Kürt Cephesi içinde birlikte yer almakta ve Kürt bölgesinin kontrolünü paylaşmaktadırlar. Kürdistan'a çekilen Irak Komünist Partisi ve birkaç İslamcı grup bu cephenin diğer üyeleridirler.

4- Söz konusu olan İran Komünist Partisi'nin (isminin yarattığı izlenimin aksine SSCB'ye veya Çin'e bağlı değildi) Kürdistan'da faaliyet gösteren bir gerilla gücü olan Komala'nın etkisi altındaki gruplardır. Çoğunlukta olan Komünist Hareket'in dışında, Birleşik Mücadele ve Komünist Perspektif adlı gruplardan söz edilebilir. Ekim ve Komünizmin Çanları gibi baskı karşısında dağılacak olan gruplar da faaliyet yürütmekteydiler. 1993 yılında bu gruplar İşçi Sınıfının Özgürlüğü Birliği hareketi ile birleşerek Irak Komünist İşçi Partisi'ni oluşturmuşlardır.

ayaklanma çok uzun sürmedi. Irak rejimi ayaklanmaya karşı saldırıya geçti. Kürdistan'ı yirmi ya da yirmi bir gün gibi bir sürede yeniden kontrol altına aldılar. Şûralar ve tüm muhalif hareket hükümetin karşı –saldırı tehditleri ile karşı karşıya kaldı. Fakat rejim kontrolü gerçekten ele geçiremiyordu. Biz komünistler ile milliyetçi güçler –KYB ve KDP– arasındaki mücadele de devam etmekteydi.

İşçiler için taleplerimizi ve hedeflerimizi deklare etmiştik. Bu konuda çok nettik, şöyle demiştik: " Milliyetçilik insanlık için bir utançtır." Her şeyden önce insandık. Şûralar ve komünistler için iktidar talep etmiştik. Bu nedenlerledir ki Kürdistan'da çok popüler olduk.

Daha sonra Komünist İşçi Partisi'ni oluşturacak olan Komünistler -bizim de arasında olduğumuz örgütler- özellikle örgütlenme sorunları üzerinde yoğunlaştılar: Şûraların yaratılması, silahlanmak, yayın çıkarmak, mitingler düzenlemek, insanlarla konuşmak gibi şeyler... Biz halk hareketinin öncüleriydik.

"Şûra"lardan bahsettin. Bize şûraların tam olarak ne olduğunu açıklayabilir misin? Şûraların toplum içindeki, fabrikalardaki gücü nedir?

Hareket içindeki tartışmaları yansıtan iki tür şûra vardı. Halk şûraları; bunlar tüm kazalarda idari faaliyet yürütmekteydi. Bir de fabrika şûraları. Ayaklanmanın başından itibaren şûralar hareketin motor gücü oldular. Ayaklanmayı onlar yaptı ve bu bölgede Irak güçlerini bozguna uğrattılar. Komünistlerle ve sol örgütlerle ilişki içerisindeydiler, pratikte şûraları komünistler yönetmekteydi.

Aynı dönemde fabrikalarda da yönetime[5] karşı büyük çaplı bir hareketlenme vardı. İşçiler her yerde Baas hükümetine bağlı görevlileri fabrikalardan atmaya çalıştılar. Bizim, yani komünistlerin inisiyatifi ile şûralar kurdular. Süleymaniye'de, Kerkük'te, Er-

5- % 90'ı ulusal olan Irak ekonomisinde bu şirketlerin yöneticileri devlet tarafından atanıyordu ve ekseriya Baas Partisi üyeleri oluyorlardı.

bil'de ve hatta kamplarda[6] bile şûralar kuruldu. Şûralar iki şey yapmaya çalıştılar. İlki, fabrika yönetiminin ele geçirilmesi, üretim ve yönetim sürecinin kontrol altına alınmasıydı. Çünkü bir kaos vardı, hiçbir şey kontrol edilemiyordu. İkincisi, kendilerini ilgilendiren her konuda söz sahibi olmaktı.

Bu Kürdistan işçi sınıfı için çok önemli bir deneyimdi. Irak Kürdistanı, özellikle büyük kentleri kalabalıktır ve işçi sınıfı nüfusun çoğunluğunu oluşturuyor. Burada çok sayıda fabrika var ve başlıcalarında çimento, tuğla ve sigara üretimi yapılıyor. Herbirinde yüzlerce insan istihdam edilmiştir ve hepsi kendi şûralarını kurmuştur.

Şûralar büyük bir güç haline dönüşmüşlerdir. Bu sadece tüm üretimi kontrol etmelerinden ya da halkı kıtlıktan kurtarmak için üretime devam etmelerinden değil, aynı zamanda yaşamakta olduğumuz politik durum üzerine görüş ifade ettikleri için de olmuştur. Diğer şûralar da vardı -kazalardaki halk şûraları. Bunlar her yerde kurulmuş, silahlanmışlar ve KYB'ye meydan okumuşlardır. Başlangıçta KYB ve Kürt Cephesi'nin diğer güçleri kaza şûralarını kapatma girişiminde bulundular. Şûraların militanlarına baskı yaptılar. Fabrikalar için de aynı şekilde davrandılar. Tüm bunlara karşın, mücadele gelişerek gerçek bir sosyal hareket halini aldı.

1991 yılı mart ayının başlarında Süleymaniye merkezinde yapılan bir gösteriyi hatırlıyorum. Şûralara bağlı 5000'den fazla insan bir araya gelmişti. Bizim gibi silahlı komünist örgütlerle ilişki halindeki bu insanlar şehirdeki gerçek iktidardı. Tüm yapılardan konuşmacılar olmuş ve hepsi büyük alkış almışlardı. Benim için bu gösteri hafızamda büyük bir anı olarak yer etti.

Aynı dönemde Irak'ın güneyinde bir savaş vardı. Savaş şûra hareketi üzerinde nasıl bir rol oynadı?

Güney Irak'ta gerçek bir şûra hareketi yoktu, çünkü orada sol

6- Kürdistan'da çok sayıda şehir Baas Partisi tarafından yerle bir edildiği için mülteci kampları çok sayıdaydı.

yoktu.[7] Şûralar sola, Marksistlere, bizim komünist-işçi hareketine bağlıdır. Fakat o dönemde güneydeki militanlarla bağlantımız yoktu. Ayaklanma Şii hareketine bağlıydı. Bu bir halk hareketiydi ve herkesi kapsayan bir ayaklanmaydı. Fakat kontrolü sağlayanlar Şii militanlardı ve bunu kendi çıkarlarına kullandılar.

Pratikte "şûralar" nasıl işlemekteydi?

Çok demokratik bir süreçti. Sürekli toplantılar yapılıyordu. Fabrikalarda insanlar hareketin yönetimi için, milliyetçilerle ve diğer gruplarla ilişkiler için kendi komitelerini kurdular ve liderlerini kendileri belirlediler. Kazalarda da aynı şekilde oldu. İnsanlar kendi meclislerine sahipti, birleşerek bir komite seçmişlerdi. Ciddi sorunlar için bir genel meclis vardı.

Bu meclislerde görev alan insanlar tartışmalarda kendilerini hareketin, onun kurullarının bir parçası olarak düşünmekteydi. Silahlıydılar. İnisiyatif alıyorlar, insanlara yardımcı oluyorlar ve çok yoksullara destek sağlıyorlardı. İran'dan ve başka yerlerden gelen yeni insanlarla ilgilenen bir yapılanma da vardı. İnsanlara yardım edilmeye çalışılıyordu, çünkü ayaklanma sonrası işsizlik çok fazlaydı.

Kadınların şûralardaki ve ayaklanma içindeki rolü neydi?

Başlangıçta, açık sözlü olmak gerekirse, yoktu. Fakat daha sonra, epey bir süre sonra, kadınların üstlendiği rol bizim için gayet netleşti ve önem kazandı. Biz kadın-erkek eşitliği ilkesini büyük bir ciddiyetle benimsedik ve bu düşünceyi etkin kılmak için çalıştık.

7- Bu değerlendirmeye bir not düşülmelidir. Güneyin bazı şehirlerinde komünist ayaklanma girişimleri olmuştur. Irak Sendikalar ve İşçi Konseyleri Federasyonu Genel Sekreteri Falah Alvan bana Hilla'daki kendi ayaklanma girişimlerini anlatmıştı. 40 yoldaşı ile birlikte Baas Partisi binasına baskın düzenlemişlerdi. Fakat çok kısa sürede İslamcılar –özellikle İslami Dava Partisi- ve ardından Irak iktidarı ayaklanmayı kontrol altına alacak, komünistleri geri çekilmek zorunda bırakacaklardı.

Bugün Sakar Ahmed[8] -bu kadını ve Kürdistan'daki rolünü duymuş olmalısınız- gibi tanınmış isimlerle gündeme gelen şey budur. Bu durum bizim Kürdistan'da tanınmamızı sağladı.

1991 yılından beri ortaya koyduğumuz sorunlar, yığınların politik iktidara katılımı, halkın sürekli gündeminde olmuştur. Onlar Kürt milliyetçiler tarafından ezilen, sömürülen kimselerdir. Koşullar hâlâ belirsizlik içindedir. Kadın ve erkeklerin tam eşitliği, işçilerin hakları ve toplumdaki konumları, tüm bu sorunlar hâlâ günceldir.

Şûralar, örneğin işçi ya da kadın hakları üzerine kendi yasalarını oluşturmaya giriştiler mi?

Evet, bir programımız, parti programı vardı. İran Komünist İşçi Partisi'nin programıydı bu. İşçiler için haftada 35 saat çalışma süresi, kadın-erkek eşitliği, herkese eşit ücret, kayıtsız şartsız grev ve örgütlenme hakkı üzerine duvar yazılamalarımızı örnek olarak verebilirim. Tüm bu temel sorunlar, işçilerin evrensel hakları şûralarda savunulmaktaydı.

İktidarın halkın ellerinde olması gerektiğini düşünüyorduk. İnsanlar kendi işlerinde kendileri söz sahibi olmalıydı ve toplumsal işleyiş bu şekilde yürütülmeliydi. Temel düşünce buydu. Ve devletin olmadığı bu geçiş sürecinde gündelik yaşamı tesis etmeliydik.

Yapılacak işler bu denli çoktu. Solun sloganları, örneğin "milliyetçilik insanlık için bir utançtır" dediğimizde, şûralarda hiçbir zaman sorun yaratmadı. Milliyetçi olma gereksinimiz yoktu. Şûralar bunu benimsedi. Dahası solun başlıca radikal sloganları şûralardan, özellikle de tekstil şûralarından çıkmıştır. Süleymaniye tekstil fabrikası hatırımdadır... O süreçte, birçok farklı sol örgüt aynı zamanda aktif olarak yer aldı ve tekstil şûralarının geliş-

8- Sakar Ahmed 2003 yılında Bağımsız Kadınlar Örgütü'nün yerini alan Kadınların Özgürlüğü Örgütü'nün yöneticilerinden birisidir. Feminist eylemlerinden ötürü ailesinden aldığı tehditlerin son bulması için 2004 yılında bir destek kampanyası düzenlenmiştir.

melere nasıl yön vermesi gerektiği ve de şûraların önemi üzerine farklı öneriler getirdiler. Ben de, işçi konseyleri için, işletmelerin kontrolü, üretimin üstlenilmesi ve şûraların sosyal bir temelde hem üretici hem mülk sahibi olması konusunda bir çözüm metni yazmıştım. Bütün bu komünist fikirler yayılmaktaydı...

Sonuç olarak hiç patron kalmamıştı. Kontrol şûralardaydı, öyle mi?

Evet, tamamen.

Şûralar 35 saatlik çalışma süresini uyguladı mı?

Temel sorun, eski yönetim, eski kadrolardı. Onlar su yüzüne çıkan milliyetçi partilerle -KYB ve KDP- ilişki içindeydiler. Bu iki parti Kürdistan'da kontrolü yeniden ellerine almak için eski Baas iktidarının adamlarıyla bağ kurmaya çahşıyorlardı. Örneğin Kürdistan'da hükümet için çalışan paramiliter Kürt güçleri vardı. Onlar halka karşıydı ve insanlar onlardan, özellikle de resmi görevlilerden nefret ediyorlardı. KYB ve KDP kendi iktidarlarını güçlü kılmak ve Kürdistan'da kontrolü yeniden sağlamak için bu paramiliter güçlerle ilişki içindeydiler. Aynı şekilde, fabrikaları da yeniden ele geçirmek için Baas Partisi'ne bağlı eski işletme idareleriyle ilişkideydiler. Bu durum her fabrikada, kazalardaki her şûrada çok sayıda çatışmaya yol açtı. KYB ve KDP'nin var olabileceği başka bir sosyal zemin yoktu.

Şûralar arası bir koordinasyon var mıydı? Kürdistan şûralar birliği konseyi gibi.

Tüm şûraların birleştiği genel bir meclis oluşturmayı öngörmüştük. Fakat bunu gerçekleştirecek zamanımız olmadı. Daha önemlisi, her yerde, her ilde, Süleymaniye'de, Kerkük'te, Erbil'de şûralar vardı ve bir yerlerde her zaman bir meclis vardı. Kaza şûralarının birbirleriyle bağlantıları vardı ve haberler çok hızlı bir şekilde yayılıyordu. Basian'daki bir mülteci kampını anımsı-

yorum. Süleymaniye'de şûraların olduğunu öğrendikleri anda aynı şekilde toplantılar yapmaya başlamışlardı.

Ve sonra... hükümet saldırıya geçtiğinde hareket içinde bir çeşit bölünme yaşandı. Bazı şûralar hükümete karşı milliyetçilerin yanında silahlı direnişe katılmak istediler. Biz bu duruma karşıydık, solun ve şûraların milliyetçilerden bağımsız hareket etmesi gerektiğini düşünüyorduk, zira milliyetçiler kontrolü yeniden elde etmek istiyorlardı.

Şûraların silahlı olduklarını söylemiştin. KYB ve KDP'yi püskürtmek için bir ordu toplayacak derecede bir gücünüz var mıydı?

Daha baştan itibaren şûraların silahlı olması gerektiğini ilan etmiştik. Bir halk ordusu düşünüyorduk. Ve sol örgütler de silahlanmışlardı. Büyük bir silah dolaşımı vardı: herkeste bir silah vardı. Ayaklanma patlak verdiğinde militarize edilmiş bir toplumun içindeydik., çünkü hükümet askerlere ve de paramiliter güçlere çok sayıda silah dağıtmıştı. Tüm silahlara halk tarafından el konuldu.

İşin iyi tarafı, herkesin silahlı olduğu kaotik bir ortamda hiçbir olay olmaması, hiçbir suçun, hiçbir hırsızlığın yaşanmamasıdır. Her şey iyi geçmişti. Bu arada muhafazakâr burjuvalarla görüşmeler yapıyorduk, onlara insanların çoğunluğunu silahlardan yoksun bırakırsak, silahları hükümete ve orduya bırakırsak çok daha fazla suçun, çok daha fazla sorunun olacağını gösterdik.

Fakat herkesin silahı varsa, neden milliyetçilere askeri alanda meydan okuyacak bir halk ordusu yoktu?

Sorunun silah sayısıyla ilgili olmadığını düşünüyorum. Biz silahlıydık, şûralar, fabrikalardakiler bile, silahlıydı, insanlar silahları ile şûralara geliyorlardı. Sorun, yeni oluşan süreci ileriye taşıyacak ve onu politik bir güce dönüştürecek net bir politik vizyonumuzun olmamasıydı. Şöyle diyorduk: "Milliyetçiler şehirlerin dışındadır, dağlarda yaşamaktadırlar, bizim şehirleri-

mizi kontrol hakları olamaz." Fakat gerçekten bir stratejimiz yoktu, bu tür bir iktidar deneyimimiz yoktu... Bu hareket eninde sonunda gerçek bir politik güç olmalıydı, yoksa burjuvazinin ve milliyetçilerin saldırıları ile karşı karşıya kalacaktı. Zaten bu yaşandı.

Milliyetçiler ve hükümet iktidarı nasıl yeniden aldılar? Silah kullandılar mı? Şûra hareketi ile milliyetçiler arasında çatışmalar yaşandı mı?

Evet, kimse ölmese bile, yer yer yüz yüze çatışmalar meydana geldi. Her şûrada tartışmalar, kavgalar oldu. Şûra hareketinin doruk noktası Mart'ın yedisinden sonuna kadar olan üç haftalık süredir. KYB ile karşı karşıya gelmiştik. İş çığırından çıkma noktasındaydı. Belki ölümler bile yaşanabilirdi. Fakat milliyetçiler bu durumun lehlerine işlemediğini gördüler. Çünkü şûralar ve sol örgütler çok popüler ve güçlüydüler. Ne silah kullanabildiler, ne de insanları öldürebildiler. Süreci değiştiren ise hükümetin karşı-saldırısı oldu. Bu saldırı çok tehlikeli bir hal aldı, hiç kimse şehirlerde barınamadı. Herkes şehirleri terk etti, uçsuz bucaksız bir göç başladı [bakınız Surma Hamid ve Huzan Mahmud ile yapılan görüşmeler].

Ardından şûralar yok oldu.

İnsanlar bir süre daha siyasal alanda kaldılar. Eğer sen bu süreci kendi yararına kullanamazsan fırsat elinden kaçar. Irak Kürdistanı'nda işçi-komünizmini gerçekleştirme yönündeki birçok fırsatı kaçırdık.

O süreçte Kürdistan'da İslamcılar ile de sorunlar yaşanmış mıydı?

Siyasal İslam'ın Kürdistan'da önemli bir yeri yoktu. Onların bahsini bile işitmemiştik. Fakat İran rejiminin komünistleri öldürmek ve kendi örgütlerini devreye sokmak için her şeyi denediğini biliyorduk. Siyasal İslam, şartların bozulması ile, özellikle de 1994'teki KYB ile KDP arasındaki savaş sonrası hayat buldu.

Şartlar gerçekten bozulmuştu. Yaptırımlar[9] ve yoksullukla, bağımsızlığı kabul görmeden artık Irak'ın bir parçası olamayacak bir Kürdistan'ın belirsizliğiyle birlikte halkın durumu ve duyguları derinden değiştirmiştir. Bu duruma, solun kendisine sunulan fırsatı değerlendirememesini de katarsak, tüm bunların sonucunda İslamcılar özellikle yoksullar arasında nüfuz alanı buldu. Hatta kimi alanlarda KYB ile KDP'ye ve bize meydan okuma olanağı verdi... 1998'de Erbil'de Parti'nin iki liderini öldürdüler [bakınız Surma Hamid röportajı, Hamid bu saldırıların hedeflerinden biriydi]. Ben o sırada Süleymaniye'deydim.

Ayaklanma Kürdistan'ın diğer parçalarında, Türkiye'de, Suriye'de, İran'da vd. yankılar bulabildi mi?

Hayır, sadece Irak Kürdistanı ile sınırlı kaldı. İran'da daha çok milliyetçiliği canlandırdı...

Bu ayaklanma ve onun başarısızlığı üzerine ne tür bir bilanço çıkardın?

Bizim başarımız, Kürdistan deneyiminden çıkardığımız başlıca derslerden biri, komünist hareketi toplumu ilgilendiren temel sorunlarla birleştirmek oldu. Örneğin, 1995 sonrası Kürdistan'ın Irak'tan ayrılması üzerine referandum düzenlenmesi için bir kampanya başlattık. Buna göre, insanlar ya kendi devletlerine sahip olmaları ya da Irak'ta eşit şartlar altında, medeni hakları garanti altına alınarak kalmaları konusunda karar vereceklerdi. Gerçekten böyle bir referandum gerçekleşseydi ve insanlar söz sahibi olabilselerdi, bu durum milliyetçiler açısından gerçek bir meydan okuma olacaktı. 1990'lı yılların sonuna kadar bu kampanyayı sürdürdük ve bu sayede Kürdistan'da tanınır olduk.

Fakat süreç bütünlük içinde ele alındığında, bu durumu Irak Kürdistanı'nda büyük bir güce neden dönüştüremediğimiz so-

9- Irak'a uygulanan ekonomik ambargo. Ambargo, özerk olmasına rağmen Kürdistan'ı da etkilemiştir.

rusu sorulabilir. Daha fazla politik olmalıydık ve daha açık bir programımız olmalıydı. Yığınlara "ayaklandınız, sizinleyiz, iktidarı almak için sizi silahlandırdık, hiç kimse onu sizden geri alamaz" demeliydik. Bu program üzerine bir kampanya yürütmeliydik.

Biz denedik. Milliyetçilerle aramızda bir güç ilişkisi yarattık. Bu 1991'de başladı, 1993 yılında partimizi kurduk, ve iki yıl boyunca neredeyse 1996'ya kadar devam etti. Özellikle 1994 yılında KYB ile KDP arasında savaş patlak verdiğinde, Kürdistan'da gerçek bir politik alternatif olma fırsatımız ortaya çıkmıştı. Hatta iki grup arasındaki çatışmalar sırasında biz popüler olmuştuk. Fakat yaşananlara baktığımızda temel zayıflığımızın, milliyetçileri alt etmeyi, güç kazanmayı ve Kürdistan'da ana güç haline gelmeyi başaramayışımız olduğunu görürüz.

İkinci yanlışımız, milliyetçilerin şehirleri geri ele geçirmesine ve yeniden toprak kazanmalarına izin vermemiz oldu. Parti kurmada daha hızlı davranmalıydık. Şüphesiz Kürdistan'da çok sayıda komünist fraksiyon vardı ve biz kendi aramızda hemfikir değildik. Mansur Hikmet[10] mümkün olduğunca hızlı bir şekilde parti kurma fikrini ortaya atarak bir tartışma başlattı. Ardından İran Komünist Partisi'nden ayrılarak kurulan İran Komünist İşçi Partisi ile işbirliği yaparak, hareketimize yönelik getirilen eleştiriyi kabul ettik. Türlü türlü aksilikler çıkıyordu, yine de bunu daha önce yapabilirdik. Çünkü gerçek bir politik anlaşmazlık, büyük bir ideolojik ayrışma hiç yoktu. Onunla iletişim halindeydik ve temel noktalarda tümüyle anlaşıyorduk. O süreçte içinde yaşadığımız gerçeklik ve sahip olduğumuz zihniyet dışında bu kadar geç kalmışlığımız için hiçbir mazeretimiz yok. Yeterince politik değildik ve politik iktidar sorununun aciliyetini açık olarak kavrayamamıştık.

10- Mansur Hikmet (1951 Tahran- 2002 Londra) 1988'den itibaren Ortadoğu sorununa ve SSCB'deki değişikliklere bağlı kırılmalara bir yanıt bulabilmek için Marksizm'in yeniden okunması üzerinde çalışmıştı. Onun eleştirisi sosyalizm ile endüstriyel ilerlemeyi birbirine karıştıran sol milliyetçiliğin eleştirisine açılmaktadır. Daha sonra yaşanan Yugoslavya ve Raunda olayları onun milliyetçilik eleştirisinin evrensel değerini arttırmıştır.

Daha ileriye ve daha hızla gidebilir, tüm komünist işçi militanları birleştirebilirdik, fakat gelişmeleri daha açık seçik görmek gerekiyordu. Bu komünist hareketin ve sol geleneklerin geçmişten kalan bir sorunudur. Biz kendimizi daha ziyade bir baskı grubu olarak görme eğilimindeyiz, iktidar sorunu üzerinde hassas değiliz.

Bu durum Kürdistan'daki tüm süreci, tüm deneyimi etkiledi. Dahası biz Parti'yi kurduğumuzda yönetim -yönetimden bahsederken kendimi de sorumlulardan biri olarak görüyorum-, biz, gerçekten de, "Tamam, şimdi partimiz var, temel işimiz milliyetçilere meydanı bırakmamak olmalı," şeklindeki şu açık ve basit düşünceye sahip değildik. Demek istiyorum ki, biz yığınla miting organize ettik, bir dolu başarılı iş yaptık, ama temel sorun yine aynı kaldı. Nedeni bu gelenek, bu politik iktidar perspektifi idi. Toplumda ana güç olacak bir komünist hareket nasıl hareket eder? Bu bizim için çok açık değildi ve biz bunun ceremesini çektik.

Son olarak, yaşadığımız deneyim konusunda önemli bir nokta var. Başka çok önemli noktalar da var elbette. Kürdistan'da kadın hakları üzerine ilk kez biz bir kampanya düzenledik. Partimizin ve komünist işçi hareketinin en önemli kampanyası buydu.

Kalbim Irak ve Kürdistan'ın Kadınları İçin Yanıyor

Surma Hamid ile görüşme

Çocukluğunda dayak yiyen, 5 yaşında sünnet edilen, 17'sinde zorla evlendirilen, kocasının şiddetine maruz kalan Surma Hamid, Kürt toplumunda kadınlara uygulanan tüm şiddet yöntemlerini gayet iyi tanıyor. Aşağılanmaya karşı başkaldırısı, bedenine sahip olma yönündeki önlenemez arzusu, onu devrimci ve feminist bir militan haline getirdi; ta ki İslamcıların bir suikast girişimi nedeniyle sürgün hayatına başlayana dek. Surma Hamid 30 yaşında ve Avustralya'da geçirdiği senelerin ardından bugün İngiltere'de yaşıyor.

Ailenin sosyal yaşantısı nasıldı?

Erbil'in en geri mahallesi Badava'da[11] yoksul bir ailede doğdum. Annem eğitimsiz, sıradan bir kadındı. Babam ise 6 yıl ilkokul okumuş. Evlilikleri aileler arası bir anlaşmayla olmuş. Erkek kardeşi annemi babama vermiş, karşılık olarak babam kız kardeşini ona vermiş. Kız kardeşlerin değişimi tüm Irak'ta sık rastlanan bir olgudur. Sonuç olarak anne ve babam oradaki herkes gibi ortalama insanlardı. Kendilerine Müslüman diyorlardı.

11- 1970'li yılların başında inşa edilen bu mahalle, her dönemde gecekondu bölgesi olarak tanındı. 60 bin kişi 3 bin hanede balık istifi yaşamaktadır.

Sünni miydiler?

Evet, Sünniler. Annemle sık sık alay ederdim, zira hiç oruç tutmazdı. Başkalarına oruç tuttuğunu söylerdi, fakat ardından mutfağa gider yemek yerdi. Ne zaman ansızın mutfağa girsem, yemek yerken görürdüm... İyi bir Müslüman değildi, bunu anneme hep diyordum. Babam da öyle. Hiç namaz kılmazdı, inancı da yoktu.

Tüm bu insanların, İslam'ın şartlarını yerine getirdiklerine dair kendilerine yalan söylemelerinin nedenini sonradan anladım. Din bir gelenek haline gelmişti. İnsanın ataları, önceki tüm kuşaklar Müslümansa, bu durumda sen de Müslüman olmak zorundasın. Üstelik Irak toplumunda bilinç düzeyi çok düşük, çok çok düşük. Eski rejim -Baas- insanlara siyasal İslam fikirlerini empoze etmek için elinden geleni yaptı. Bu durumda İslam insanların benimsediği bir inançtan ziyade bir gelenek halini aldı.

Bana öyle geliyor ki annem sadece ağladığında ve bir şeye tutunma ihtiyacı hissettiğinde dua ediyordu. Dolayısıyla düzenli olarak ibadet eden biri değildi. Annemin babası, mollaları, camileri ve müezzinleri asla sevmedi. Anladım ki tüm toplum bu şekilde, sadece benim ailem değil.

Anne ve babam bazen dua ederler, bazen etmezlerdi. Bazen Müslüman, bazen değillerdi. "Bir şeye tutunmak zorundayız," derlerdi. Müslüman olsalar da kısıtlayıcı, yasakçı değillerdi. Örneğin giysilerimi seçme özgürlüğüm hep oldu. Ailede kısa etek giyen ilk kız bendim, çünkü ailem çok serbestti. Yaşlılar onları çok eleştiriyordu, özellikle de annemi, o oldukça radikaldi. Fakat babamın ölümüne kadar hiçbir problem yaşamadık.

Kız kardeşlerin için de aynı şeyler geçerli mi?

Evet. İki ablam ile iki genç kız kardeşim, bir erkek kardeşim var. Toplam altı kardeşiz. Küçüklüğümüzü hatırlıyorum, annem sabahları yatağımıza gelir, "Uyanın, haydi ayağa! Bugün ramazan, oruç tutacaksınız,? derdi. Fakat hiçbirimiz kalkmazdık, annem başımızda bir saat dikilir, bize seslenirdi. Kız kardeşlerim asla

oruç tutmadı, onlar tüm Müslüman adetlerinden nefret ettiler, özellikle de kadınlara yönelik olanlardan.

Fakat onlarla benim aramda bir fark vardı; ben daha küçükken, "Hayır, hayır, ben inanmıyorum, ben böyleyim", demiştim. Kız kardeşlerim ise bunu bir çeşit yazgı gibi kabul etmişlerdi. "Bunun yanlış olduğunu, Tanrı'nın olmadığını biliyoruz. Tanrı varsa, nerede?" diyorlardı. Fakat kafaları net değildi. Namaz kılmıyorlardı, oruç tutmuyorlardı, fakat insanlara "evet biz Müslümanız, oruç tutuyoruz" diyorlardı. Nasıl da yalanlar!

2006'da, bugün de bir şey değişmedi. Annemi aradığımda hâlâ oruç tutmadığını, fakat tutarmış gibi yaptığını söylüyor bana. Sanırım herkes böyle yapıyor, sadece benim ailem değil.

O dönemde Saddam Hüseyin rejimi altında bir çocuk olarak yaşamak nasıldı, hatırlıyor musun?

Saddam Hüseyin iktidara geldiğinde[12] kardeşlerimle birlikte okula gidiyorduk. Okul gerçekten çok iyiydi, onu çok seviyordum. Karma eğitim veriliyordu. Kızlar ve erkekler birlikteydi.

Başlangıçta Sovyetler Birliği'nin etkisiyle Saddam Hüseyin kendisini sosyalistmiş gibi tanıttı. İktidara geldiğinde de, insanları sömürürken de böyleydi. Çocuklar 80'li yılların sonuna kadar hep birlikte okullara gittiler, ben erkekler ile aramda asla bir ayrımcılık hissetmedim. Bu güzel bir şeydi. Evde de aynı şekildeydi. Erkek kardeşimle aramda hiçbir zaman fark olmadı. Asla bir ayrım yapıldığı düşüncesi aklımdan geçmedi. Diyebilirim ki, okul çağımda, Saddam Hüseyin rejiminin ilk yıllarında, daha sonrasına kıyasla kendimi daha mutlu, daha güvenli, daha az dışlanmış hissediyordum.

12- Arap Sosyalist Diriliş Partisi ya da kısaca Baas, Irak'ta 1968 yılında bir darbe ile iktidarı aldı. Saddam Hüseyin ise 1979'da müttefiki Başkan Ahmed Hassan el-Bekir'i uzaklaştırarak iktidara geçti.

Bu durum hızla mı değişti?

Değişim 70'li yılların sonunda Saddam Hüseyin İran'la savaşa[13] hazırlanırken başladı. Ben 1976 yılında doğdum, 1979'da çok küçüktüm, bu hazırlıklar konusunda pek bir şey hatırlamıyorum. Fakat insanlar savaştan konuştuklarında söyledikleri şey, savaş başlayınca kadınların evlerine kapatıldığı idi.

Bir şeylerin değişmekte olduğunu hissettiğini hatırlıyor musun?

1988-89 yıllarına doğru, evet... Bu aynı zamanda kültürel, sosyal koşullara ve babamın ölümü dolayısıyla ailevi duruma bağlıydı. 11 yaşındaydım. Öyle bir toplumdu ki, baban yoksa, evde seni kollayacak bir erkek de olmadığında özellikle hırpalanıyordun. Erkek kardeşim çok küçüktü, bizi koruyacak durumda değildi. Bu durumda amcam ailenin başı oldu: bu bir kan, miras sorunu. Amcan kontrolü alır, amcan yoksa dayın ya da kuzenin...

Babanın kardeşi mi ailenin başı oldu?

Evet, öyle... Amcam ailenin başına geçti ve o andan itibaren annemi yeniden evlenmeye, evden ayrılmaya zorladı. Babamdan geriye fazla para kalmamıştı, çünkü ev almıştık. Bu babamın kardeşlerini fazlasıyla ilgilendiren bir durumdu ve onlar annemi evden atmak istiyorlardı. Toplumun gözünde, amcamların karşısında, anneme tek bir seçenek kalıyordu, bu da evde bir erkeğin olmasıydı, bu kardeşimdi. Bu noktada kız kardeşlerim ve ben aşağılanmanın her türlüsüne maruz kalmaya başladık.

Ekonomik durumumuz gerçekten güçleşmişti. Biz kızlar dışarı çıkamıyor, çalışamıyorduk... Aksi takdirde dışarıda orospu

13- Saddam Hüseyin ABD ile yakınlaşmalarından sonra, 1980 yılında İran'a karşı savaş açtı. İran monarşinin ayaklanma ile devrildiği bir ülkeydi ve İslamcılar solu ezerek iktidarlarını tesis etme uğraşı içerisindeydi. Savaş 9 yıl sürecek ve 1 milyondan fazla kurban verilecekti.

muamelesi görecektik... Bunun dışında, babamın ölümünden sonra annem bizi dövmeye başladı. Toplumun baskısı arttıkça onun davranışları da değişmeye başlamıştı. Çok genç yaşta istemeden evlendirilmiş annem, 6 çocukla baş başa kalıvermişti. Bize nasıl bakacağını bilmiyordu. Sonrasında şiddeti giderek artan bir şekilde bizi dövmeye başladı.

Erkek kardeşimin sürekli güzel giysileri olduğunu, benim hiç olmadığını hatırlıyorum. Çoğu zaman biz kızlar sadece ekmek yer, çay içerdik. Erkek kardeşim ise en güzel ne varsa onu yerdi. Yumurta çok pahalıydı, zar zor alabiliyorduk ama annem erkek kardeşim için yumurta bulmaya çalışırdı. Bizim hakkımız yoktu. Bizimle ilgilenebilmesi için, amcamlar tarafından kapı dışarı atılmamamız için, erkek kardeşimin mümkün olan en kısa sürede büyümesi gerekiyordu. Tüm aile erkek kardeşimle ilgilenmek zorundaydı.

Bazen kendi kendime annemin egoist olduğunu söylerim, bazen de değil derim. O son derece korumasız bir ortamda yaşadı: amcamlar dul olduğu için annemi kapı dışarı edebilirlerdi. Her gün, ne zaman olursa olsun gelebilirler, annemi kovabilirlerdi. Annem toplumun bir kurbanıydı; kadınlara, özellikle de yeniden evlenmeyen dullara karşı hiç saygı göstermeyen geri bir kültürün kurbanıydı.

Annen sonunda yeniden evlendi mi?

Asla evlenmedi. Zaten amcamdan bıkmıştı. Babamın sağlığında bile amcam onu dövüyordu. Babam ise asla dövmezdi. Bunu yapan, yengesini döven, onun kardeşi idi. Gerçekten babam araya hiç girmedi. Annem erkeklerden bıkmıştı. Babamın ölümünden sonra evlenmeyi hiç istemedi. Babam çok fakirdi ama ne karısını ne de çocuklarını hiç dövmedi. Sağlığında erkek kardeşimle beni hiç ayrı görmedi. " Neden bir daha evlenmiyorsun? Karın sadece bir tek erkek çocuk verdi, yeniden evlenmelisin!" diye hep sordular ona. Fakat o, "Hayır, oğlum kadar kızlarımı da seviyorum! Dünyada sahip olduğum en güzel varlıklar kızlarımdır!" cevabını verdi.

Neden baban farklıydı, biliyor musun? Bir erkek için böyle olmak sıradan bir özellik miydi?

Eğitim. Babam ilkokul mezunuydu, fakat çok seyahat ederdi. Bağdat'a, Basra'ya giderdi... Yiyecek teslimatında çalışıyordu. Birçok insanla karşılaşıyordu, o dönemde Bağdat'ta yaşayanlar "gelişmiş" insanlardı. Ayrıca o, Saddam Hüseyin rejiminin en iyi yıllarında, biraz daha laik, kendini sosyalist gördüğü dönemde yaşayan bir kuşaktandı.

Babanın politik düşünceleri var mıydı?

Babamın politikadan konuştuğunu hiç duymadım, çünkü küçüktüm. Babam öldüğünde 11 yaşımdaydım. Fakat annem babamın gizlice Kürdistan Demokratik Partisi'ni,[14] Barzani'nin KDP'sini desteklediğini söylemişti. O dönemde, Molla Mustafa Kürtleri savunan milliyetçi bir devrimciydi. Babam da gizlice onu destekliyordu. Anneme göre, babam aidat öderdi. Bundan hiç haberim olmadı. Evet, babam iyi bir tipti, fakat annem açısından yeterince değil, çünkü amcam dövdüğünde onu korumuyordu. Bu nedenle de annem bir daha hiç evlenmedi.

Annenin dövüldüğünü hatırlıyor musun?

Bir defasında küçük bostandaydık. Annem yedi aylık hamileydi. Amcam geldi oraya ve annemi itti, çok kötü dövdü. Sonra annem hıncını benden çıkardı, bana bir taş fırlattı, başım çok kanadı. İşte burada kaşlarımın arasında hâlâ bir izi var, ne tarafta olduğunu artık hatırlamıyorum (Surma alnındaki yara izini gösteriyor). Annem topluma karşı, amcamın hayvanlığına karşı hıncını bu şekilde çıkarıyordu.

14- 1945 yılında kurulan Kürdistan Demokratik Partisi Irak Kürdistanı'nın en eski milliyetçi hareketidir. Kurucusu, Molla Mustafa adını benimseyen Mustafa Barzani, bir aşiret reisiydi ve 1930'lu yılların başından itibaren silahlı çatışmaların içinde yer aldı, özellikle 1945'te SSCB'nin desteğiyle kurulan kısa süreli Mahabad Kürt Cumhuriyeti ordusunu yönetti. 1979'daki ölümüne dek Kürt milliyetçiliğinin politikada yöneticisi, savaşta lideri ve sembol bir ismiydi.

Sık olur muydu bu?

Hiç bitmedi ki. Özellikle ben ergenlik çağındayken ve gizlice Irak Komünist İşçi Partisi'ne katıldığım dönemde. Annem bunu öğrendi ve beni sürekli dövdü. Komşular çığlıklarımızı duymasın diye üstümüze bir örtü atar ve bizi dövmek için büyük bir taş alırdı eline. Özellikle benim için. Ablamlar çok sessizlerdi. Toplumda yaşananları, komşuların karılarını dövmesini bir yazgı olarak kabullenmişlerdi. Ama ben farklıydım, bunun için de daha fazla dayak yedim, çünkü bunları reddediyordum. Anneme diyordum ki, "Neden erkek kardeşimle bana farklı davranıyorsun? O bana vuruyor, sen de beni korumuyorsun, üstelik sen de vuruyorsun!". Annem sinirlenip ağlıyordu; bense şok oluyordum, bunlar beni çökertiyordu... 10 yıldır annemi görmüyorum. Annem telefonda hâlâ ağlıyor, benden özür diliyor. Yaşananları unutabilirim, fakat yaşandılar bir kere.

Peki ya okul, toplumdaki değişikliklerin izleri orada da görülüyor muydu?

Önemli olan bir şey var. Benim kuşağım eski kuşağı hiç sevmedi. Onlarla çatışma halindeydik. Gençler politikayla ilgilendikleri, Baas rejimine karşı mücadele ettikleri kadar, eski kuşaklara da karşı çıkıyorlardı. Şüphesiz milliyetçi Kürt partileri, KYB[15] ve KDP'nin ivme kazandırdığı yeraltı örgütlenmeleri vardı. Fakat genç kuşak gerici geleneklerin ve islamın baskısı altındaydı. Onlar bu durumdan nefret ediyorlardı ve sadece özgürlüğü düşünüyorlardı.

Okul, lise, ailelerimizden uzakta, özellikle de biz kızlar için bir özgürlük alanıydı. İstediğimiz şeyleri yapabiliyorduk, gizliden sevgililerimiz oluyordu. Çok kişi namus adına öldürüldü. Sınıfımda bir kız vardı, çok aktif biriydi, özgürce davranıyordu.

15- Kürt milliyetçi partisi, Kürdistan Yurtseverler Birliği o dönemde illegaldi. Bugün Irak Devlet Başkanı olan Celal Talabani tarafından yönetilmektedir. Rakibi KDP'ye göre daha ilerici bir söyleme sahiptir ve aşiret özellikleri daha zayıftır.

Her zaman güzel giysiler giyerdi, cesurca konuşurdu... Birkaç ay sonra ortadan kayboldu, başına ne geldiğini öğrenemedik. Yıllar sonra ailesi tarafından öldürüldüğünü öğrendim. Ayakkabısının içinde bir erkekten gelen gizli bir mektup bulunduğu için öldürülmüş.

Kaç yaşındaydı?

11, belki 12 yaşındaydı. 6. sınıftaydık. O ortadan kayboldu... Onu öylesine çok seviyordum ki hâlâ rüyamda görüyorum. İşte bu nedenle gençlerin çoğu bu geleneklere, İslama, ailelerinin katılığına ve ayrımcılığa karşı savaşmak istiyordu.

Peki öğretmenler, onlar nasıldı?

Bazıları çok ilericiydiler. Onların, kadın, erkek bu öğretmenlerin, derslerinde bazen bizi hükümete karşı devrime yönelttiklerinin farkındaydım. Bu düşünceleri seviyordum. Beni devrime yönelttikleri için öğretmenlerime çok şey borçluyum.

Eğitim dili Kürtçe miydi?

Benim tek bir Arapça dersim vardı, o da gramer dersiydi. Diğerleri tamamen Kürtçe'ydi.[16] Hayır, iki dersim Arapça'ydı, Kuran okuma dersi de Arapça yapılıyordu. Öğretmenler arasında bazıları çok katıydı, zira onlar Baas Partisi üyesiydiler. Onlar bize partiye katılmamız için baskı yapıyorlardı. Bizim lisede Baasçı öğrenciler sendikası vardı, partiye katılım için sendika üyeleri iki, üç kez gösteri yapmışlardı. Aynı şekilde bazı gerici öğretmenler de vardı, fakat öğretmenlerin çoğunluğu modern ve laikti. Bize, "Baasçı olmak istemiyorsanız bu rejime bakın, Anfal'ı

16- Kürtçe konuşmanın bile yasak olduğu Türkiye'nin ya da Kürtlerin Suriyelilerle aynı vatandaşlık hakkına sahip olmadığı Suriye'nin aksine, Irak Baas rejimi Araplaştırma politikaları uygulasa da 1974'ten beri Kürt dilini tanımaktadır. İran'daki durum da Irak'a benzemektedir.

düşünün, Halepçe'yi[17] düşünün, yaşananlara bakın," diyorlardı. Şüphesiz onlar milliyetçiydiler, KDP ve KYB ile ilişkileri olup olmadıklarını bilmiyorum, fakat devrimci idiler. Onları çok seviyordum.

Politikaya ilgi duymanızda kim etkili oldu? Milliyetçi hareket içinde mi politikaya başladınız?

80'li yılların sonunda bir Kürt ayaklanması olacağını işitmiştim... Sonra bir gruptan bahsedildiğini de duydum. Çok sonraları Komünist İşçi Partisi'ni oluşturacak gruplardan biriydi bu. Adı, Birleşik Mücadele'ydi. Rebvar Ahmed[18] bu gruptandı. İnsanları örgütlüyorlar, gençlere cesaret veriyorlardı...

Bunları nereden duydun?

Bir duvara yapıştırılan bir el ilanından. Okula gidiyordum, bir an duvardaki el ilanı gözüme çarptı. İlanı aldım, üstümde sakladım, daha sonra da okudum. Bir mitinge çağrı ilanıydı. Bunu okumaktan çok mutlu olmuştum. Programlarında kadın-erkek eşitliğinden bahsediyorlardı!

Ama bir daha bir şey işitmedim. Aynı dönemde KYB yeraltı mücadelesinde çok aktif durumdaydı. Politik olarak onlar bana daha çekici geliyorlardı. Sosyalist olduklarını ifade ediyorlardı, kadınları savundukları inancındaydılar... Saddam Hüseyin rejimine karşı, karılarını ve kızlarını politikaya çekmek için erkekleri

17- 1986'dan 1989 yılına kadar Baas Partisi Saddam Hüseyin'in kuzeni 'Kimyasal Ali' lakaplı Ali Hasan El-Mecid'in yönetiminde Kürdistan'da terör uyguladı. Gerçek bir soykırım olarak nitelendirilebilecek bu dönemde en az 182 bin kişi öldürülmüştür. Ayrıca Kerkük petrol bölgesini Araplaştırma politikaları için 4000 köy yıkılmış ya da boşaltılmış, Araplar bölgeye yerleştirilmiştir. Bu dönemin en bilinen olayı Mart 1988'de Halepçe'ye karşı düzenlenen toksik gaz saldırısıdır. Bu saldırı 7 bin kişinin ölümüne yol açmıştır.

18- Rebvar Ahmed Irak Komünist İşçi Partisi'nin şu anki yöneticisidir. Örgütü, İran Komünist Partisi'nin ve kampları Irak'ta olan askeri kanadı Komala'nın devrimci marksizminin etkisi altına girmeden önce Enver Hoca-Arnavutluk çizgisindeydi.

teşvik ediyorlardı. Babam daha önce ölmüştü, fakat amcamların çoğu KYB üyesiydiler. Bana " Surma gel, mitinge gidelim," diyorlardı. Ben de mitinge gidiyordum, gizlice KYB üyesi olmuştum. 14-15 yaşlarındaydım, bir yıl kadar KYB içinde kaldım. Iraklı Kadınlar Birliği içindeydim, mahallemde kadınları örgütlüyordum. Bu şekilde, 1991 yılında başladım. Sonra ayaklanma oldu.

Ayaklanmayı hatırlıyor musun?

Tüm ayrıntılarıyla hatırlıyorum. KYB üyesiydim ama o dönemde KYB ya da KDP'den fazla bahsedilmiyordu. Sürekli olarak hakkında çok şey işittiğim Birleşik Mücadele ile ilişkiye geçmeye çalışıyordum. 1991 yılında bu grup büyük bir önem kazandı. Her yerde, tüm mahallelerde, tüm fabrikalarda adı anılıyordu. İnsanları ayaklanma için harekete geçiriyorlardı.

Bununla birlikte ayaklanma başladığında hâlâ ailemin, KYB'li amcamların kontrolü altındaydım. Tüm kadınlar gibi ben de Saddam Hüseyin rejiminden kurtulmuş olmaktan memnundum. Sokaklarda KYB ve KDP'nin peşmerge[19] birliklerini alkışlarla bekliyorduk. Tuhaf olan şey, Kürdistan'ın tamamı Saddam Hüseyin rejiminde kurtulmuştu ama peşmergeler sürekli olarak şehirlerde değillerdi. Hâlâ dağlardaydılar. Dağlardan yayın yapan bir radyo istasyonları vardı ve insanlara " Ayağa kalkın! Kürt halkı ayağa kalkın! Binlerce peşmergeyle geliyoruz!" diye çağrılar yapıyorlardı. Fakat bu bir yalandı. Onlar Kürdistan'ın özgürleşmesini beklediler. Ve sonra sadece iktidarı ele geçirmek için geldiler. Başkaldıranlar, savaşanlar, Saddam Hüseyin'i kovanlar sıradan insanlardı. KYB'li ve KDP'li peşmergelerden kimse ölmedi. Ölenler, yoksul insanlardı, halktandı, Birleşik Mücadele'dendi. Bu mücadeleye inanmışlardı, illegal olarak çalışmışlardı, insanları örgütlemişlerdi...

Ben KYB kadın kollarına üyeydim. Sabah akşam peşmergeleri

19- Kelime anlamıyla "ölmeye hazır olanlar" demektir. 20 yıldır Kürt gerillaları için bu isim kullanılmaktadır. Dağlık olması ve eski bir savaşçı geleneğe sahip olması de eklenince Kürdistan gerilla savaşına elverişli bir bölgedir.

görmeyi bekliyorduk, tek bir peşmerge görmeyi. Gerçekten de hiç görmedik. "Peşmergeler nerede?" diyordum. Yanımdaki bir kadın cevap verdi bana; "KYB ve KDP ayaklanmaya hiç katılmadılar. Bunu insanların kendileri yaptı, Birleşik Mücadele yaptı. İnsanlar örgütlendi, Saddam Hüseyin'e karşı ayaklandı. Şimdi Baasçılar'dan kurtulduk ya, peşmergeler şehirlere gelmeyi deneyeceklerdir." Kadının söyledikleri KYB hakkındaki ilk hayal kırıklığım oldu.

Erbil'de ayaklanma nasıl başladı?

Gece yarısı Kerkük'te Saddam Hüseyin'in birlikleri ile KYB ve Birleşik Mücadele'yi destekleyen Kürtler arasında çatışmalar olduğunu öğrendik. Atılan bombaların seslerini işittik. Yer sarsıntısı gibiydi diyebilirim. Aynı anda hem korku hem sevinç duyduk. Korku, zira bu rejimin şiddetinin nasıl sonlanacağını bilmiyorduk. Kendi aramızda, Baasçılar kazanır da halk kaybederse tüm kadınlara tecavüz edeceklerinden, erkeklerin öldürüleceğinden, bunun Kürtlerin sonu olacağından konuşuyorduk.

Çatışmalardan 2-3 gün sonra Baasçılar Kerkük'ün kontrolünü yeniden ele geçirdiler. Erbil yakınlarına kadar geldiler. Tankları, bizim yaşadığımız yerden 1 ya da 2 saatlik mesafede olmahydı. Saddam oradaydı ve direnişe katılan herkesi kadın, çocuk demeden öldürüyordu... Tanklar karşısında büyük bir cesaret sergileme onuruna sahip Türkmenler[20] de kaçıyordu. Saddam rejimine karşı savaşmış tüm Kürtler, Birleşik Mücadele, KYB ve KDP içindeki tüm insanlar halkı yüzüstü bırakmış, dağlara kaçmıştı.

Sen de dağlara gidenler arasında mıydın?

Dayılarımdan biri Baasçı idi. Adı Şerif'ti. Gece yarısı bizi görme-

20- Türkmenler Irak'ta Türkçe konuşan önemli bir azınlıktır, sayıları bir milyondan fazladır. Irak Osmanlıların toprağı iken Türkmenler bu bölgeye aşağı garnizon olarak yerleştirilmişlerdir. Başlıca Türkmen yerleşimleri Kerkük bölgesindedir.

ye geldi. İlk önce, evde sadece kadınlar olduğu için, Baasçıların bize tecavüz etmesinden korktuğundan geldiğini düşündük. Fakat bize sadece, "Valizlerinizi alın, taşıyabileceğiniz her şeyi alın. Ben hiçbir şey yapamam, arabam yok. Olabildiğince çabuk Kürdistan'ı terk edin," dedi. Sonra evine geri döndü.

Annem korkudan ölmek üzeredeydi. Dayımın bizi koruyacağına, dağlara götüreceğine inanmıştı. Fakat o hiçbir şey yapmadı. Giderken sadece, "Sabahı bekleyin, neler olduğunu daha iyi göreceğiz," dedi. Gece saat bire doğru hepimiz uyurken annem bizi uyandırdı; "Surma, Nahida kalkın! Uyanın, Baasçılar geliyor!"

Şehir boşalmıştı. Tek başımızaydık. Ağlamaya başladım.

Erbil'e giren Saddam Hüseyin'in tanklarının sesini duyabiliyorduk. Orada, Kürtler ile Baas rejimi arasındaki savaşın orta yerindeydik. Ödümüz kopuyordu. Ayakkabılarımızı giydik, annem elbisesinin içine koyabildiği kadar ekmek aldı yanımıza. "Çabuk olun!" diye bağırıyordu. Dışardan sadece koyun ve keçilerin sesleri geliyordu. İnsanlar evlerini terk etmişti. Şehirde kimse kalmamıştı. Sağda solda kaçanları, koşanları görüyorduk. Annem bağırıyordu: "Hepimize tecavüz edecekler, hepimizi öldürecekler, ne yapacağımı bilmiyorum! Baasçılar size tecavüz etmeden sizi öldüreceğim!"

Caddede dayım ve amcamla karşılaştık. Büyük arabaları vardı, kaçmaya hazırlanıyorlardı. Annem dayımın arabasının arkasından koştu, ona yalvarmaya başladı: "Bizi de alın, lütfen bizi de alın!". Dayım bizi almadı. Babamın kuzeninin de bir arabası vardı; o bize, "Haydi, atlayın arabaya," dedi. Arabaya atladık ve İran yönündeki dağlara doğru yola koyulduk.

Bir mülteci kampında mı kaldınız?

Biz kampta değildik. İran-Irak sınırında, Muhammediya ve Kale yakınlarındaki insanların evlerinde kalıyorduk. İnsanlar bizimle ilgileniyorlardı. Bir ay İran'da kaldık. Sonunda Batılı hükümetler Saddam Hüseyin'i Irak'ın kuzeyinden attılar. Onlar bize Kürdistan'a geri dönebileceğimizi söylediler. Bunu istemiyorduk, çün-

kü çok sayıda kadının tecavüze uğradığım, öldürüldüğünü öğrenmiştik. Fakat yine de geri döndük.

Dönüş yolunda, ayaklanmadan sonra, sokakta, öldürülmüş üç kişinin cesetlerini gördüm. Ayaklanma sırasında binlerce insan ölmüştü, sokaklar ceset doluydu. Bense hayatımda ilk kez bir insanın cesedini görmüştüm. Sokakta ölü bir insan korkunçtu.

Ölümler Baas Ordusu yeniden saldırınca mı yaşandı?

Baas Partisi geri dönünce, Kerkük'ü alması iki gün sürdü. Sonra da tüm Kürdistan'ı kontrol altına aldılar. İnsanlar da İran'a kaçtılar. Saddam Hüseyin halkın Kürdistan'ı ele geçirmesine deli olmuştu. Sonra Amerikalılar ve Birleşmiş Milletler işe karıştı. Saddam Hüseyin'i geri püskürttüler ve uçuşa yasak bölge uygulamasını devreye soktular.[21] Burası Birleşmiş Milletler'in kontrolündeki bir tür bağımsız bölge halini aldı. Amerikalılar bölgenin kontrolünü KYB ve KDP'ye verdiler. Celal Talabani ve Mesud Barzani ABD ile bir anlaşma yapıp Kürdistan'a geri döndüler. Bu durum 1996'ya kadar 5 yıl sürdü. Ardından Talabani ile Barzani hakimiyetlerini sağlamak için kendi aralarında savaşmaya başladılar ve geride binlerce ölü bıraktılar.

O dönemde senin Erbil'de KYB ile bir bağlantın var mıydı?

Yoktu, çünkü İran'a kaçtığımızda KYB'ye bağlı peşmergelerin insanlara hiç yardım etmediğini görmüştüm. Bir sürü insan Kürdistan ile İran arasında, sınırda hayatını kaybetti ve kimse onlarla ilgilenmedi. Geri döndüğümüzde çok öfkeliydim ve KYB'den ayrıldım. Onlara düşündüklerimi sert bir şekilde dile getirdim. İnsanları ayaklanmaya çağırdılar ve sonra onları çatışmalarda, dağlarda ölüme terk ettiler...

21- 1991 nisanında ABD liderliğindeki askeri koalisyon 36. paralelin kuzeyini uçuşa yasak bölge ilan etti ve Irak Hava Kuvvetleri'nin bu bölge üzerindeki uçuşları yasaklandı. Neredeyse her gün yaşanan Irak DCA'ları ile Amerikan uçaklarının çatışmalarına rağmen uçuşa yasak bölge 1991'den 2003'e kadar özerk bir Kürdistan'ın varlığını kolaylaştırmıştır.

Daha sonra, hangisi olursa olsun, çalıştığım bütün örgütlerden ayrıldım. KYB'nin Marksist, sosyalist bir örgüt olduğuna inanmıştım ve anladım ki bu bir yalan. Büyük bir düş kırıklığı içindeydim. Ve sonra 1992 sonunda, yeniden Birleşik Mücadele'nin ismini duymaya başladım. Bir gazeteleri vardı ve artık legal çalışma yürütüyorlardı. Baas dönemine göre Kürdistan'da şimdi daha fazla kendilerini ifade etme şansları vardı. Fakat henüz yerleşik bir iktidarın olmadığı o dönemde KYB ve KDP ile karşı karşıya gelmeleri kaçınılmazdı.

Onlarla nasıl tanıştın?

1993'ün başlarında onların gazetelerini okuyordum. Amcamlardan biri, Rebvar Ahmed'in örgütü Birleşik Mücadele'nin üyesiydi. Onlardan haberim yoktu: şöyle ki, bir kadındım ve komünist bir partiye ilgi duymaya hakkım yoktu.[22] Erbil'de herkes Birleşik Mücadele'yi tanıyor, onların çok aktif olduğunu söylüyordu. Her yerde afişleri vardı, ama ben kendi gözlerimle görmemiştim. Onların laik olduğunu biliyordum ve kendi kendime "Surma, olman gereken yer orası!" diyordum. Fakat böyle bir şansa sahip değildim, babam yoktu, erkek kardeşim küçüktü, dışarıya çıkma, çalışma, bir yere dahil olma hakkım yoktu. Bunları yaparsam ölüm riskiyle karşı karşıyaydım. Ama İsmail amcam onlara katılınca biraz durum değişti.

Bir gün, İsmail amcam bir diğer amcamı örgütlemek için görmeye gelmişti. Ben de o evdeydim. Komünizmden, Komünist İşçi Partisi'nden konuşan İsmail amcamı dinlemiştim. Amcamın karısı ile mutfaktaydım, yine de her şeyi duyuyordum. Öylesine mutlu olmuştum ki! İsmail amcam gazeteler vermiş, o da gazeteleri masa altına saklamıştı. Amcam evden çıktıktan sonra yengemle evin günlük işlerini yaparken gazeteleri fark ettim. Onları şuraya (Surma giysisisin yakasını gösteriyor) sakladım ve eve dönünce adeta onlara saldırdım. Tuvalete gittim ve hepsini orada

22- Surma KYB'li dayılarının rızasıyla KYB militanı olabilmiştir, rakip bir komünist partinin militanı değil.

okudum. Çok etkilenmiştim. İlk kez devrimden, Marksizm'den, Leninizm'den bahsedildiğini duyuyordum. Tüm bunlar çok açık değildi, çok zordu. Ayrıca ezilen kadınlar için en önemli şey olan eşitliğin sözünü ediyorlardı. 1991'den sonra kadınları öldürmek tavuk öldürmek gibiydi. Namus adına, namus cinayeti adına erkek kardeş kız kardeşini öldürüyordu, baba karısını, kızını öldürüyordu.

Daha korkuncu, KYB ve KDP "temizlik" kampanyası başlattılar. Böyle adlandırıyorlardı. Kampanyanın sorumlusu Mesud Barzani'nin[23] bir akrabasıydı. Bu şahıs çok sayıda kadını katlettirdi. 1988'de, Anfal sonrası, Saddam Hüseyin rejimi koşullarında iş arayan kadın sayısı çoktu. Kimisi tarlalarda çalışıyordu, kimisi tavuk çiftliklerinde. Kimisi de fahişeydi. Onlar bedenlerini çahştırıyorlardı, hamile kalıyorlardı. Mesud Barzani bu kadınlardan çoğunu katlettirdi. Diğerlerini Erbil-Duhok arasında başka bir kampa götürüp orada bıraktı...

Şartlar dayanılmaz bir hal almaya başladı ve bu nedenle eşitlik ve kadın hakları üzerine bu yayınları gördüğümde çok heyecanlandım. Ailem amcamın ve Irak'taki geleneklerin baskısı altında eziliyordu. Ama ben bu örgüte katılamadım, çünkü 1993'te evlendim. Beşik kertmesiyle. Ben annemin karnındayken, kuzenim de annesinin karnındayken, babalarımız, yani benimkiyle onun babası olan benim amcam anlaşmışlar: bir kız bir erkek olursa birbirinin olacaklar. Ve ben doğmuşum...

Çocukluğundan beri onunla evleneceğini biliyor muydun?

Küçüklüğümden itibaren kuzenimle evlenmem gerektiği, bunun babamın verdiği söz olduğu söyleniyordu... Ben bu durumdan nefret ettim, çünkü onu hiç sevmedim, ondan tiksindim. Ergenlik çağımızda o bizim eve geliyordu, beni çoktan karısı gibi düşünüyordu. Bense nefret ediyordum. Defalarca onu evden kovdum.

23- "Molla" Mustafa Barzani'nin oğlu, Kürdistan Demokrat Partisi'nin şimdiki lideri ve Kürdistan Bölgesel yönetiminin başkanı.

Evlendiğin dönemde sevgilin var mıydı?

Hayır, hiç olmadı. 14 yaşında birine âşık olmuştum, fakat zaten evleneceğim önceden kararlaştırılmıştı. Çocuk beni annemden istemeye geldiğinde annem korktu. Sevdiğim adamla evlenmeme izin vermedi. Kızını verme hakkının olmadığını söyledi. Bu bende bir şok etkisi yarattı. Çok acı çektim.

Ardından neler oldu?

1993 yılında zorla evlendirildiğimde durumum daha da kötüleşti. Okuyordum, ortaokulu henüz bitirmiştim. Annem bana sürekli "sen komünist olmak için doğmuşsun!" derdi. Bu bir gerçekti. Ergenlik çağımda giysilerimle herkese meydan okuyordum. Modern olan ne varsa yapmak istiyordum. Sonuç zorla evlilik...

Kocamın ailesiyle yaşayabileceğimi tasavvur bile etmedim. 13 kardeştiler! Hepimiz sadece 2 odada yatıyorduk. Bir hizmetçi gibi tüm ev işlerini yapıyordum. Sırf bu yüzden okuldan ayrıldım. Hasta düştüm. Ve sonra da kocam beni her gün dövmeye başladı. Yemek yapmadığımda annesi kocama bunu söylüyordu, o da beni dövüyordu. Annem her zaman beni savundu, çünkü annem özellikle babam öldükten sonra amcamın şiddetine ve hakaretlerine maruz kaldığından, yaşadıklarım onu öfkelendirmiş ve rahatsız etmişti. Şimdi ben annemin pozisyonundaydım. Annemin beni cesaretlendirmesinden korktukları için annemle görüşmemi yasaklamayı denediler. Dayağın şiddeti her defasında artıyordu. Yardım istemek için annemin evine kaçıyordum, onlar geliyor annemi dövüyor, beni zorla geri götürüyorlardı. Bu yıllarca devam etti. Umutsuzluğa düşmüştüm. O dönemde sen eğer görevlilere -KYB veya KDP'ye- başvurursan, onlar sana orospu muamelesi yapabilirlerdi...Sonuçta beni koruyacak kimse yoktu.

Bu durumdan nasıl kurtuldun?

Bir gün, kocam dışarı çıkmıştı, annemin evine gittim. Orada kot giymiş bir kadın gördüm... Çok radikal, ilerici bir duruşu vardı. Onun kim olduğunu öğrenmek istedim. Adı Suad'dı. Onunla ta-

nışmak istedim, ama ablam Feride bana "o benim arkadaşım, sen karışma!" dedi. Başka bir yere geçtim. Mutfaktaydım, ama aralarında komünizmden konuştuklarını duyabiliyordum.

Evliliğimden sonra, annem ve amcam Feride'nin bir tavuk çiftliğinde çalışmasına izin vermişlerdi. Orada Suad ile tanışmışlar. Bazen eve geliyormuş. Kocamın evinde olduğumdan bunu bilmiyordum. Onu ilk gördüğümde ablam bana "seni ilgilendiren bir şey yok!" demişti. Kaygılı bir hali vardı. Ablam beni iyi tanıyordu. Çok özgürlükçü, çok ilerici olduğumu biliyordu. Amcamlardan aldığım gazetelerden ona bahsetmiştim. Bu nedenlerle korktu ve beni ondan uzak tuttu.

Fakat bir başka gün annemin evine gittiğimde Suad'ı yalnız buldum. Feride mutfaktaydı, meyve suyu hazırlıyordu. Sohbet etmeye başladık:

- Merhaba. Ben Surma.

- Merhaba. Hiç karşılaşmamıştık. Feride bana senin gibi tatlı bir kardeşi olduğundan bahsetmemişti.

İkimiz de oturduk, ona sordum:

- Çok şaşırdım, burada Erbil'de, böylesi gerici, İslamcıların çok güçlü olduğu bir yerde kot giydiğin için öldürülmemen benim için sürpriz oldu.

- Ben Kerkük'ten geliyorum. Orası Erbil'e göre çok ilerici. Ayrıca ben komünistim.

- Komünist! Eşitlikten yana olmak demek istiyorsun, öyle mi?

Ağzından komünist sözünün çıkması beni şok etmişti. Ve sonra bana Komünist İşçi Partisi'ni anlatmaya başladı. Bana partinin bürolarının, silahlarının, bir kadın örgütünün, çocuklar için bir örgütünün olduğunu, destekleyeninin çok olduğunu anlattı. İslamcılara karşı, milliyetçi partilere karşı savaşıyorlardı...

- Onların hedefiyiz, fakat biz mücadele ediyoruz. Ayrıca benim gibi çok sayıda kadın var, kadın hakları için mücadele eden.

Böyle deyince ağlamaya başladım.

- Sakin ol, sakin ol, niçin ağlıyorsun?

- Seni gökte ararken yerde buldum,[24] seni bulduğuma inanamıyorum, lütfen yardım et bana!

24- Kürtler arasında yaygın halk deyimi.

Bacaklarına yapıştım ve bana yardım etmesi için yalvardım. Ona sırtımı gösterdim, dayak izlerini, sigara yanıklarını... (Surma ellerindeki yanıkları gösteriyor).

- Feride bana ne bir kız kardeşi olduğunu, ne de onun böyle acı çektiğini anlattı.

- Sadece ben varım, amcam hepimizi dövüyordu. Ne yapacağımızı bilmiyorum... lütfen bana yardım et! Komünist İşçi Partisi'ne üye olmak istiyorum...

- Tamam ama bu senin için çok önemli bir karar. Hayatını tehlikeye atıyor olabilirsin. Bunu böyle yapamam...

- Ne yapacaksın o zaman?

- Ne yapacağımı bana bırak!

O anda ablam Feride geldi. Suad hemen sordu:

- Kız kardeşinin böyle kötü muamele gördüğünü bana neden söylemedin? Çiftlikte aylardır birlikte çalışıyoruz...

Feride da ağlamaya başladı:

- Onu Komünist İşçi Partisi'ne götürme, sana yalvarıyorum, onu öldürürler. Surma çok radikal, bizim gibi değil, çok hızlı gider, çok aşırıya kaçar, sana yalvarıyorum götürme onu!

Suad ona, "Tamam" deyip bana da göz kırptı.

Bir hafta sonra Suad Bağımsız Kadınlar Örgütü'nün iki üyesini yanıma gönderdi. Örgüt 21 Temmuz 1993 tarihinde kurulmuştu. Suad bana "şu gün şu saatte annenin evine gel, kızları yanına göndereceğim!" demişti. Suad onlara benim cesaretli olduğumu, çok eziyet gördüğümü ve onlara katılmak istediğimi anlatmış. Kızlar geldiğinde güzel giysiler içindeydiler, modern görünüyorlardı... Adları Hülya ve Nazenin idi. Şu an Kanada'da yaşıyorlar. Onlara Komünist İşçi Partisi'ne ve Bağımsız Kadınlar Örgütü'ne üye olmak istediğimi, eğitim görmek istediğimi söyledim. Ve sonra yasadışı olarak çalışmaya başladım.

Annemin başka bir çaresi yoktu. Bu kızları çok seviyordu, zira onlar çok insancıldılar, çok radikaldiler, anneme kendi anneleriymiş gibi davranıyorlar, saygı gösteriyorlardı. Annem böyle bir muameleyi hiç görmemişti. Ayrıca kızlar eğitimliydiler, bu bizim geleneklerimizde çok önemlidir. Annem onlara saygı duyuyordu. Kimseye söylememem şartıyla gizlice çahşmama izin

verdi. " Tamam" dedi. Her defasında annemin evine geliyordum, türbansız gidiyordum, kız kardeşimle ve erkek kardeşim Şevan'la -hâlâ çok küçüktü- birlikte IKİP lokaline gidiyorduk. Oraya gitmek için çador ve aba -adına aba diyoruz- giyiyordum. Oraya varınca çantama sokuyordum. İçimde modern giysilerim oluyordu. Sonra lokalin bulunduğu üçüncü kata çıkıyordum. Yavaş yavaş daha aktif olmaya başladım, haftada 2-3 kez lokale gider oldum. 2-3 yoldaşımla birlikte halkla ilişki kurma görevi almaya başladım. Onlar bana materyalizm, Marksizm ve Leninizm üzerine kitaplar veriyorlardı. Bunları okumaktan çok memnundum, sürekli okuyordum. Kocam evde olmadığında kitapları eve de götürüyordum, sabaha kadar kitap okuyordum.

İyi hatırlıyorum, bana verdikleri ilk kitap bir romandı, çünkü anlamam çok zor değildi. Nina ve Pavel'in komünist oluşunun hikâyesiydi.[25] Daima gözde romanım oldu.

Ardından IKİP'nin halkla ilişkilerden sorumlu Erbil komitesinin üyesi ve Bağımsız Kadınlar Örgütü'nün başlıca sorumlularından biri oldum. Gizli çalışıyordum. Durumum düzeliyordu, artık umutsuz değildim. Kocam dövdüğünde annemin evine kaçmak yerine kendimi savunuyor, kocama meydan okuyordum. "Asla, bundan sonra asla beni dövemeyeceksin. Asla hakaret edemeyeceksin. Artık kabul etmiyorum. Ben bir insanım ve beni böyle dövemezsin. Eğer denersen, giderim, annemin evine de değil, bu kez seni terk ederim!" Arkamda IKİP'nin olduğunu biliyordum, bu bana güç veriyordu. Bende bir şeylerin değiştiğini çok çabuk anlamaya başlamıştı.

Mahallemde kadınları örgütlemeye başladım, bir ağ kurdum. Bir ayda yirmi kadını örgütlenmeye kattım. Onlar türbanlıydılar. Annemin evinde toplantılar düzenledim. Kadınlar gizlice Bağımsız Kadınlar Örgütü'ne katıldılar. Bir gün, Rebvar[26] beni görmeye geldi, çünkü çok aktif olduğumu işitmiş. Erkek kardeşim de büyümüştü, o da IKİP üyesi oldu, benimle birlikte halkla ilişkiler komitesindeydi.

25- Söz konusu olan Maksim Gorki'nin "Ana" eseridir. Rus yazar Iraklı komünistler arasında popülerdir.

26- Rebvar Ahmed, Irak Komünist İşçi Partisi lideri.

Kaç yaşındaydı?

Çok gençti fakat ısrarcı oldu. Orta okuldaydı, bize katıldığında 15 yaşında olmalı. Ona destek oldum, partililere "Tamam, partiye üye olmak için reşit değil, ama ona destek olmazsak, partinin militanı olmazsa amcamlar dayımlar gibi gerici olacak, çünkü onların kardeşim üzerinde çok etkileri var..." dedim. Sonuç olarak gerçek bir üye olmadı, aday oldu. Fakat bu durumdan memnundu. Amcamlara dayımlara karşı bize, anneme, kız kardeşlerime çok destek oldu. Durumumuzun düzelmesine çok yaradı bu. İşler 1998'e kadar çok gelişti...

Bağımsız Kadınlar Örgütü'nün faaliyetleri nelerdi?

1998'e kadar kadın sünnetine, beşik kertmesine karşı, çocuklu kadınların çocuklarının vesayet hakları için, bütünüyle kadının karşısında yer alan aile yasasına karşı kampanyalar düzenledik. Bu aile yasasına göre bir kadın kocasının izni olmadan dışarı çıkamaz, çıkarsa babası, erkek kardeşi ya da kocası kadını öldürebilir ve bu ölüm için üç aydan altı aya kadar çok hafif hapis cezaları ile cezalandırılır. Bir baba kızını kızın tanımadığı bir adamla evlendirebilir -kız babasına itaat etmelidir. Zinada da benzer bir uygulama vardı. Evli bir kadın evlilik dışı cinsel ilişkiye girerse kocası onu öldürebilir ve bu fiilden dolayı kesinlikle ceza almaz. İşte karşı çıktığımız aile yasasının birkaç maddesi bunlardı. Bu yasaya karşı alternatif bir yasa kaleme aldık ve gazetemizde yayınladık. Miras konusunda erkeklerle kadınların eşit paylara sahip olmasını istedik, zira erkek kızdan iki kat fazla pay hakkına sahiptir. Kısacası, kadınlarla erkeklerin politik, sosyal ve ekonomik alanda eşitliğini istiyorduk.

Kadınlara yönelik görevin neydi, ne konuşuyordunuz, neler yapıyordunuz?

Benim görevim hakla ilişkilerdi, özellikle de KDP ve KYB'ye karşı lobi faaliyeti yürütmekti. Bu gruplar bir parlamento oluşturmuşlardı ve biz namus cinayetlerine, çokeşliliğe, kadın sünneti-

ne karşı bir eşitlik yasasının onaylanmasını talep ediyorduk. Çok farklı gruplarla, ilericilerle, üniversite hocalarıyla falan görüşüyordum. Birçok kez fakültelere gitmiştim. Doktorları, öğretim görevlilerini, Irak Komünist Partisi kadın örgütünün üyelerini ziyaret ediyordum.

Doğum kontrolü üzerine de faaliyetiniz oldu mu?

Hayır. Hiç olmadı.

Neden?

Çünkü yoktu... kadınların doğum kontrol yöntemlerini kullanma hakları yoktu mesela. Mollalar karşıydı, siyasal İslam karşıydı kadınların doğum kontrolü yapmalarına. Çünkü İslam'a göre çok çocuk yapmalısın, ne kadar çok çocuğun olursa o kadar Tanrı'ya yakın olursun. Kadınlar çocuk yapmak için vardırlar, bazılarının 13, 15, 20 çocuğu vardır.

Fakat siz bunun bir sorun olduğunu düşünmüyor muydunuz? Tartışmıyor muydunuz?

Evet bu büyük bir sorundu. Bizzat benim açımdan; nefret ettiğim bir adamla evliydim, bana her gece tecavüz ediyordu, ondan çocuğum olsun istemiyordum. Ama hiçbir bilgim yoktu, bana yardım edecek kimsem de yoktu. Herkes bana, "Çocuk yapmalısın, nasıl çocuk yapmazsın, bu gidişle kocan bir başka kadın alacak, onlar seni buna zorlayacaklar..." diyordu.

Doğumu engellemenin mümkün olduğundan haberdar mıydın?

Hayır. Doktora görünmek ve doktorun sana doğum kontrol hapı vermesi için kocanın izni gerekiyor. Kocan ya da ailenden bir erkek olmadan bu ilacı alamazsın. Erbil'de kadınların yüzde 99'u hiç doğum kontrolü yapamıyor. Ben çok sonraları, Avustralya'da prezervatif diye bir şey duydum ve kullanmaya başladım.

Bağımsız Kadınlar Örgütü'nün bu konuda kampanyası oldu mu?

Hayır, gerçekten hayır. Çünkü kadınların durumu doğum kontrolü gibi basit sorunların çok ötesindeydi. Kadınlar her gün öldürülüyorlar, dövülüyorlar, kocaları tarafından evden atılıyorlar ve çocuklarını alma hakları yoktu... O kadar önemli sorunları vardı ki doğum kontrolü aklımıza hemen gelmiyordu. Her şeyden önce kadınların yaşamını kurtarmalıydık, bütün gün, yirmi dört saatin yirmi dördünde, her saatin altmış dakikasında.

Kadın sünnetine karşı kampanaya yaptığınızı söylemiştin, değil mi?

Evet. Cinsel organların kesilmesi bugün de varlığını sürdüren bir şiddet. Erbil'de kadınların yüzde 99'unu ilgilendiriyor. Süleymaniye'de durum daha iyi, var ama kadınların sadece yüzde 50'sini ilgilendiriyor. Tüm büyük şehirlerde yapılıyor hâlâ. Hatırlıyorum Erbil'de sokakta yürürken kız çocuklarının çığlıklarını duyuyordum. Kesilenlerin. Çocukların çığlıkları kanımı donduruyordu. Korkunçtu.

Buna karşı bir kampanya yürütmeliydik. Çoğunlukla üniversitelerde, öğrenciler için konferanslar düzenledik. Bu konuda bilinçlenen çok sayıda kız vardı. *Eşitlik* adlı gazetemizi insanlara ulaştırdık. Birçok konuşma yaptık. Örgüt lokali açmak için talepte bulunduk, fakat Erbil'in kontrolünü elinde tutan KDP bize kendi alanlarında bir lokal açma iznini asla vermedi.

Sünneti kim yapıyordu? Kadınlar mı, doktorlar mı? Sünnet dinde yer alıyor mu?

Kadınlar 1500 yıl önceden beri, İslam öncesi de sünnet ediliyorlardı. Bu bir tür kültürel gelenekti. Örneğin bugün Afrika'da Müslüman olmayan kimi bölgelerde de sünnet yapılmaktadır. İslam'da Muhammed tüm Müslümanların lideri ve peygamberi olarak başa geçtiğinde ve tüm bölgenin kontrolünü eline aldığında, kadınlar Muhammed'i ziyaret etmiş ve bir talepte bulunmuşlar:

- Çok uzun süreden beri sünnet oluyoruz. Buna son verebilir miyiz?

- Sünnet olun, fakat çok kesmeyin, sadece biraz alın.

Muhammed'in sözleri işte böyle. Buna *sünnet* deniyor ve söz dinleme anlamına geliyor. Muhamined'in bu sözü[27] yıllar içerisinde İslam tarihine ait bir gelenek haline gelmiştir. İslam tarihinin bir parçasıdır. İslam bir bölgenin kontrolünü eline aldığında kadın sünneti ortaya çıkar. Ama Kuran'da buna dair hiçbir ifade yer almamaktadır. Muhammed sünnete karşı olduğunu söylemeyince İslamcılar da izin verdiğini söylemişlerdir. Kürdistan'da bir azınlık olan Türkmenlerde kadın sünneti yoktu, bu onlara çok aykırı gelir. İlericiler de sünnet olmamaktadır.

Sonuç olarak sünneti kadınlar mı yapmaktadır?

Evet. Erkekleri erkekler,* kadınları kadınlar sünnet etmektedir.

Sünneti yapan aileden bir kadın mıdır, yoksa aile dışından mı?

Aile dışından, komşuların arasından bu işi yapan bir sürü kadın çıkar. Bazen para karşılığı yaparlarsa da çoğu zaman bu iş Allah rızası için yapılır. 1996 yılında doktorlar da sünnet yapmaya başladı, çünkü klitorisi kesilen kızların enfeksiyon kaptığı, kanamalarının durmadığı ve öldükleri sık sık söyleniyordu... O kadar çok kız ölmüştü ki doktorlar temiz ve profesyonel olarak bu işi yapmaya aday oldular. 1998'de, ben ülkeden ayrılırken insanların çoğu doktorda sünnet oluyordu.

27- Söz konusu olan bir hadistir. Hadis Muhammed peygamberin (Fransızca da sadece Muhammed diye söylenmektedir) sözleri demektir. Hadisler sözlü olarak aktarılmıştır, dolayısıyla İslam dünyasında doğruluğu ve doğallığı tartışma konusu olabilmektedir.

* Fransızcada sünnet kelimesi erkekler için kullanılmaktadır. Kadınlar için "cinsel organın kesilmesi"nden söz edilir. (ç.n.)

Kızlar kaç yaşında sünnet olmaktadır?

Doğumdan sonraki ilk gün ile sekiz, on yaşları arasmda sünnet yapılmalıdır. Genellikle yedi yaşına doğru yapılır. Üç ile yedi arasında. Ben beş yaşındaydım... sünnete maruz kaldığımda.

Nasıl olduğunu anımsıyor musun?

Elbette hatırlıyorum! Babam hâlâ yaşıyordu. İşteydi. Teyzem beni sünnet etti. Teyzem Esmer bu konuda çok ünlüydü. Hatırhyorum, daha önce hiç bu kadar fazla sıcak suyla banyo yapmamıştım. Banyoya girdiğimde sıcak su çoktu. İlk kez böyleydi. "Kim yıkanacak?" diye sordum, ablam Feride cevap verdi: "Bu senin için, özel." Çok mutlu olmuştum, hemen küvete atladım. Feride banyoyu bana bıraktı ve çıktı. Sonra dönmedi. Yirmi dakika, yarım saat bekledim, gelmedi. "Feride!" diye bağırdım. Annem ve teyzem ile birlikte geldi. Çırılçıplaktım. Onları öyle üç kişi görünce sordum:

- Ne yapıyorsunuz burada?

- Hiçbir şey, sakin ol! Sana küçük bir şey yapacağız, eğer uslu bir kız olursan sana bir sürü oyuncak alacağız.

O anda usturayı gördüm, ustura ile bir şey yapacaklardı, yepyeni, çok keskin bir ustura. Usturayı görünce hemen anladım. Bundan konuşulduğunu duymuştum, çünkü tüm kızlara yapılıyordu. Bağırdım, koşarak kaçmaya başladım. Beni yakaladılar ve suya götürdüler. Feride, "Sakin ol" diyerek başıma vurdu. Bağırıyordum, ağlıyordum. Bacaklarımı tuttular, Feride birini, annem diğerini. Ve de ellerimi. Teyzem geldi ve kesti.

Sonra çıktılar, kanım tazyikle küvete akıyordu... Kanamanın azaldığım hatırlıyorum, çünkü tüm banyo kan olmuştu zaten. Sonra teyzem geri geldi, beni tekrar yakaladılar. Bağırdım:

- Neler oluyor? Olmadı mı? Kestiniz zaten, kestiniz!

- Hayır, o çok küçüktü, biraz daha büyük kesmeliyiz.

Sonra yine kestiler, ikinci kez. Her yerde kan vardı.

Ardından beni yatağa götürdüler. Günlerce, bir hafta boyunca hiç kıpırdamadım. Yürüyemiyordum. Çişimi yapmak için bile

tuvalete gidemiyordum, çünkü çok ağrım vardı. Dahası enfeksiyon kapmıştım, tamamen enfekte olmuştu yara. Ateşim çok yükselmişti. Hastalanmıştım. Yemek de yiyemiyordum artık, her şeyi kusuyordum. Sonra babam Bağdat'tan döndü. Beni görünce ağladı. Babama onların yaptıklarını anlattım. Bana her şeyin iyi olacağını söyledi ve yanımdan ayrıldı.

Benim deneyimimde, asıl kötüsü, ölene dek asla onların bana yaptıklarını unutamayacak olmam. Bir kâbus gibiydi. Büyüyene kadar, evlenene kadar her gece rüyamda beni yakaladılar ve...kestiler. Tamamen çökmüştüm ve... zamanla biraz unuttum, fakat evlendikten sonra, orgazm olmayı başaramamak korkunçtu. Herhangi bir kadın gibi orgazm olamıyordum.

Evlendiğinde bunun bilincinde miydin?

Evliliğimin başlarında kocam bana her gece tecavüz ediyor gibiydi, beni beceriyor ve gidiyordu. Komünistlerle karşılaştığımda Bağımsız Kadınlar Örgütü'nden yoldaşlarıma bundan bahsettim. Bana orgazmdan söz ettiklerinde, ne orgazmın ne olduğundan ne de kadınların orgazm olabildiklerinden haberim vardı. Hiç bundan konuşulduğuna şahit olmamıştım. Onlar bana anlattıklarında çok şaşırmıştım, gülmeye başlamıştım, kahkahalarla!

- Neden gülüyorsun? Bu doğal bir şey, tüm kadınlar orgazm olur.

- Hayır...

- Evet. Dinle, sakin ol, seninle konuşmamız gerek!

Sonra bana her şeyi, kadınların da erkekler gibi orgazm olabildiğini, ben olmadıysam bunun korkunç olduğunu anlattılar. Evlendiğimden beri yaşadığım depresyonun buna, psikolojiye bağlı olduğunu bilmiyordum, bu berbat bir durumdu, çünkü her defasında kocamdan daha fazla nefret ediyordum. Her gece tecavüz ediliyor hissiyatı içindeydim. Benim hiç orgazm olmadığımı ve de orgazmın ne olduğunu bilmememi öğrenmeleri onları şoke etti. Bir makine gibiydim, kocam beni beceriyordu, hepsi bu. Pislik gibi muamele görüyordum, insani bir varlık gibi değil.

Kin duyuyordum. Her şeye çok kızgındım, Tanrı'nın neden

beni böyle zayıf yarattığını, neden kocalarımıza kölelik yaptığımızı kendi kendime soruyordum. Sonra bunalımımı anlamaya başladım. Hiç orgazm olmamıştım ve bu beni zihinsel ve psikolojik olarak, bütünüyle etkiliyordu. Birkaç yıl öncesine kadar bu duruma hapsolmuştum. Şimdi daha iyiyim, çünkü cinsel bilincim gelişti, bir komünistim ve artık bir insan olarak nasıl orgazmı yakalayacağımı biliyorum. Ama daha önceleri çok büyük acılar çekiyordum, çünkü orgazma ulaşamıyordum, nasıl ulaşabileceğimi kendi kendime sorup duruyordum. Ayrıca, komünist olmayan kadınları düşünüyorum, onlarla konuşacak, onlara nasıl orgazma ulaşabileceklerini anlatacak kimseleri olmayan, cinselliğin ne olduğunu asla öğrenemeyecek kadınları.

Bu kadın sünnetine karşı Irak'ta yürüttüğümüz kampanya önemliydi ve orada hâlâ devam ediyor. Önlemler alıyoruz, insanlara açıklamalar yapıyoruz: "Dinleyin, Müslüman veya inançlı olabilirsiniz, fakat Kuran'da bu konuda bir şey yazmıyor. Bu Muhammed'in bir sözüdür ve yerine getirmek zorunluluğu yoktur."

Kocan senin politik faaliyetlerinden haberdar mıydı?

Hayır. 1998 yılında öğrendi. O zamana dek çok şeyler yapmıştım, fakat 1998'de artık çok popüler olmuştuk. Irak Komünist İşçi Partisi aniden bir patlama yaptı, özellikle Erbil'de. Süleymaniye'de de.

Ev dışında bir işin var mıydı?

Bazı kadınlar çalışıyordu, kardeşim gibi tavuk çiftliklerinde çalışıyorlardı. Ailede bir erkeği olmayan ya da onlara bakan bir erkeği olmayan kadınlarda daha sık görülüyordu çalışma. Erkeği olan kadınlar ev kadını oluyorlar ya da tavuk çiftliklerinde çalışıyorlardı. Yüksek eğitim almış, Türkmen ve Hıristiyan gibi azınlıklarda, kızlar bankalarda, idari görevlerde memur olarak çalışıyorlardı veya hukukçu, doktor vb. oluyorlardı. Kocam çalıştığı için, eve onun baktığı ve ekmek getirdiği varsayılıyordu ve bu nedenle benim çalışma iznim yoktu. Benim görevim bir çocuk yapmak olarak görülüyordu.

Kocan nasıl anladı?

Erbil'de biz beş kadın olarak çok aktiftik. 8 Mart'ta Uluslararası Dünya Kadınlar Günü için bir salon kiraladık. Kutlamamıza beş yüz kadın geldi. KDP'nin Erbil'de desteklediği İslamcılar nedeniyle ve de KDP'nin kendisi yüzünden tehlike altındaydık. Biz de büyük bir tehlikeydik, çünkü herkesin ilgisini çekmeye başlamıştık. Anladım ki insanların ezildiği her yerde ezilenler komünist oluyorlardı. Sonuç olarak Erbil'de komünizm ve eşitlik düşüncesi hızla önem kazamyordu.

Her gün yüzlerce insan lokalimize gelip gidiyordu. KDP ve KYB bu durumdan korktu ve tüm imkânlarıyla tekerimize çomak sokmaya çahştılar. Bu nedenle, Bağımsız Kadınlar Örgütü'nün büro açmasına izin vermek istemediler. Fakat 1998'de, fakültelerde, öğretim görevlileri arasında, gittiğimiz her yerde büyümeye başlamıştık. Bağımsız Kadınlar Örgütü'nün adını duymak onları deliye döndürüyordu. Herkes bize, "Biz de bunu istiyoruz, bu özgürlüğü seviyoruz!" diyorlardı. Doktorlar her ay yüzlerce Irak dinarı vererek bizi maddi olarak destekliyorlardı.

Bu yüzden, bir gün, cumaları camide vaaz veren Molla Beşir[28] vaazında biz beş kadından söz ederek, "Bu beş kadın, her biri dört kocaya sahip olmak istiyor, istedikleri şeriatı değiştirmektir, eşitliktir. Bunlar orospudur, fahişedir, toplumu kirletmektedirler, toplum onları dışlamalıdır," dedi.

Bundan sonra KDP bu konuşmayı kendi televizyonunda yayınladı. Ardından yanımıza gelip sorular sordular:

- Molla Beşir sizin hakkınızda konuştu, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

- Bu bir fetvadır, bizim öldürülmemiz için bir fetvadır, biz beş kadının adını vermiştir o. Molla Beşir'i mahkemeye vereceğiz. İktidarı elinde tutan KDP, İslamcı grupların bize karşı fetva çıkarmalarına göz yummamalıdır.

28- Erbil'de etkili bir vaiz.

Sizin isimlerinizi nasıl biliyorlardı?

Çünkü çok aktiftik! Erbil'de herkes bizi tanıyordu, tüm zamanımızı konferanslar vererek geçiriyorduk...

Kocan dışında herkes biliyor muydu?

Çok ücra bir kenar mahallede yaşayan eğitimsiz ailem ve kocam dışında herkes tanıyordu. Tüm bunlardan onlar hiçbir zaman haberdar olmadılar.

Bu faaliyetlerde gerçek adını mı kullanıyordun? Kod adın yok muydu?

Molla Beşir bizim gerçek isimlerimizi deşifre etti, fakat ben Frişda ismini kullanıyordum. Frişda Kürtçe'de melek anlamına geliyor. Bu yüzden ailem ve kocam asla öğrenemedi, çünkü kağıt üstünde hep Frişda idim... Ta ki 1998'de Molla Beşir gerçek isimlerimizi ortaya çıkarıp bizi deşifre edene kadar.

Üniversitelere çok sık gidiyorduk, öğrencilerle konuşuyorduk, oralarda bildirilerimizi dağıtıyorduk. Molla Beşir fakültelerin birinde şeriat-islam hukuku dersi veriyordu. Sonra İslam profesörü oldu ve daha sonra fakültelerde şeriat eğitimi zorunlu hale geldi. Biz çok etkiliydik ve tüm Erbil bizden, beş kadından konuşurken Molla Beşir'in bizi fark etmesi zor olmadı. Ortalık yangın yeri gibiydi. Sabahtan akşama kadar yemek yeme zamamm olmadığını hatırlıyorum örneğin, eve döndüğümde midem zil çalıyor oluyordu. Koşturuyordum sürekli, koşturmaca içindeydim, inanılmaz bir iş çıkarıyorduk.

Olayı mahkemeye taşımaya karar verdiğimizde, KDP'nin televizyonu gelip "Hayır, mahkemeye gitmeyin! Televizyonda bir açık oturum yapalım. Bir tarafta Molla Beşir, diğer tarafta da siz, militanlarınızı da getirin," dediler. Biz buna hazır olduğumuzu söyledik, Molla Beşir de kabul etti. Fakat program gerçekleşmedi. Bunun üzerine biz de kesin olarak mahkemeye başvurmaya karar verdik.

Olayın arifesinde, merkezi Süleymaniye'de bulunan Irak Komünist İşçi Partisi Şapur Abdelkader ile Kabir Adil'i Erbil'e gönderdi. Şapur Süleymaniye'dendi ve politbüro üyesiydi. Kabir Erbil'de bizimle birlikte çalışıyordu, merkez komite üyesiydi. Bu sorun tüm Kürdistan'da popüler hale gelmişti; komünist kadınlar Molla Beşir'e karşı mücadele ediyordu, televizyonda açık oturum, mahkeme falan... KDP'nin televizyon kanalı Goran tüm Kürdistan'a bu haberleri geçmişti.

Şapur bize, "Dinleyin, bu olayı mahkemeye taşıyacağız. Siz beş kadın fetvası nedeniyle Molla Beşir'in peşini bırakmayacaksınız. Fakat dikkat edin, bu İslamcıları kızdıracaktır, teröristler ve gericiler sizi öldürmeye çalışacaklardır!" uyarısında bulunmuştu. Ben tamam demiştim. Tüm gece bunu tartışmıştık, gün ağarırken biz ayrılmıştık. Korumamız vardı. Fakat KDP'nin televizyonu lokalimizi görüntülüyormuş ve İslamcılar nerde olduğumuzu öğrenmişler.

Onlardan ikisi bizi öldürmeye gelmiş. Fakat biz önceden ayrılmıştık. 8.30'da mahkemede olacaktık. Şapur, Kabir ve IKİP'nin kimi üyeleri lokaldeydi. Öldürülenler onlar oldu. Silahla taradılar. Önce islamcılar merdivenlerden çıkıp girişteki iki korumayı öldürmüşler, ardından Şapur ve Kabir'i.

Bizse hâlâ mahkemede hakimle görüşüyorduk. Saat sabahın dokuzuydu. Bir parti üyesi koşarak yammıza geldi: " Lokale dönmeyin, Şapur'la Kabir'i İslamcılar öldürdü! Saklanın!" Ayrılmadan önce durumu hakime aktardık:

- Molla Beşir'den şikayetçiyiz.

-Molla Beşir haklı. İslami şeriata aykırı konuşuyorsunuz, şeriatı değiştirmek istiyorsunuz, siz tüm toplum karşısında bir tehlikesiniz!

Şikayet dilekçemizi işleme koymayı reddetti. Bunun üzerine saklanmak için oradan ayrıldık, yeraltına çekildik. Ben eve uğradım. Tüm Kürdistan merkez komite üyesi iki yoldaşımızın öldürülmesini duymuştu. Bu olaydan sonra KDP lokalimize el koymuştu, her şey yağmalanmıştı.

Ailem, kocam herkes öğrenmişti, onlardan biri olduğumu biliyorlardı. Annem kapıya yapışmıştı –kocamın evine gitmeden

doğrudan annemin yanına gitmiştim- ve bana "Hemen saklanmalısın, her yerde seni arıyorlar!" demişti. Daha önce buraya da gelmişler, annemi dövmüşler. Sonra ben IKİP'den bir kadın yoldaşımın evine gittim ve ailesinden birisinin evinde saklandım.

O günlerde 3 aylık hamileymişim, henüz bilmiyordum. Gebelik ve gebeliği önleme noktasında çok fazla bilgi sahibi değildim. Dört ay boyunca annem gizli gizli bana baktı. Diğerleri de tehlikedeydi, fakat onların eşleri ve aileleri komünistti, onları destekliyorlardı. Ben yalmzdım. Bu gerçek bir yıkımdı. Ailemin yüz karasıydım. Hepsi de KDP ya da KYB'nin silahlı üyesi olan aile bireylerim ile İslamcı katiller arasında, beni ilk kimin öldüreceğine dair bir rekabetin ortasındaydım.

Dört ay daha saklanma sürecinin sonunda yedi aylık hamileydim -artık farkındaydım. Fakat bu hamileliğe son verecek bir seçeneğim de yoktu. Merdivenlerden atladım. Çocuk aldırmak için hiçbir olanağa sahip değildim. Tek bir kuruşum yoktu. Ailem çok yoksuldu. Başaramadım.

O dönemde biraz zengin olan, biraz destek gören kızlar Kürdistan'ı terk ettiler. IKİP bana da gitmemi söyledi, fakat bana maddi olarak yardım edecek imkânları yoktu. Biz tamamen gönüllü olarak çalışıyorduk. Annem bana bilet parası bulabilmek için evindeki her şeyi satmak zorunda kaldı. Amcamla birlikte gitmeyi planladım, çünkü kadınlar yanlarında kocaları veya ailesinden bir erkek olmadan ülkeden çıkamıyorlardı. Aksi takdirde KDP sizi Türk sınırına yanaştırmıyordu. Amcam kocam yerine geçti.

Öğlendi, ertesi sabah altıda yola çıkmalıydım. Fakat sancılarım başladı. Doğum yaklaşmıştı. Ve bir çocuğum oldu. Seçme şansım yoktu, ertesi gün gitmeliydim. Annem beni arabanın arkasına yatırdı, üstümü de örttü. Sınıra kadar benimle geldi. Böylece Kürdistan'dan kaçtım. Çocuk yanımdaydı. Bir günlüktü.

Oğlun o mu?

Evet, oğlum (Surma biraz uzakta oynayan çocuğunu gösteriyor). Ardından yasadışı yollarla Türkiye'ye geçtim ve Birleşmiş Milletler'e başvurdum. Avukat dosyamı ve aciliyetini hemen ka-

bul etti. Vücudumdaki yara izlerini gördü, bir günlük bebeğim vardı, kanamam devam ediyordu ve hastaydım... Kadın avukat, "Nereye gitmek istiyorsun?" diye sordu. Avustralya'ya gitmek istediğimi söyledim. Avustralya'ya gitmek istedim, çünkü IKİP komitesi orada çok güçlüydü. Bir yıl bekledikten sonra vize aldım. Sonuç olarak bir yıl Türkiye'de kaldım ama sessiz kalmadım. Iraklı Kadınların Haklarını Savunma Komitesi'nin temsilciliğini yaptım. Birleşmiş Milletler'e bağlı olarak çalıştım, aile içi şiddete maruz kalan, namus davası nedeniyle sorunlar yaşayan kadınların evden ayrılmalarına yardım ettim.

Türkiye'de hayatın nasıldı?

Başlangıçta kötüydü. Birleşmiş Milletler fazla para vermiyordu. Oğlumun doğuştan gelen kalp rahatsızlığı nedeniyle cerrahi müdahale geçirmesi gerekliydi. Yedi ay prematüre yaşadı, baskı altında doğmuştu... Hastane masrafları için kendimi paralayarak çahşmak zorundaydım. Ayrıca başkalarını, Birleşmiş Milletler'in kabul etmediği insanların intihar ettiğini görmek, Türkiye'deki ırkçıların sana bok muamelesi yapmaları, kusura bakmayın böyle konuştuğum için ama böyle davranıyorlardı, beni tamamen çökertmişti. Bir yılın sonunda ise Avustralya'ya gittim.

Avustralya'ya vardığında İngilizce konuşabiliyor muydun?

Hayır, İngilizce bilmiyordum. İki gün sonra politik mülteci olarak kabul edildim. Bir yıl sonra İngilizcem çok iyi bir hale geldi. Konuşmaktan utanmıyordum; gittiğim her yerde konuşuyordum. Iraklılar ve Kürtler utanıyordu. Bense hiç utanmadım, Irak'ta çok acı çekmiştim. Konuşmak istiyordum, Avustralya'daki insanların neler yaşandığını öğrenmesini istiyordum. Bu durumda mümkün olan en kısa zamanda İngilizce konuşmak için elimden gelenin en iyisini yaptım.

Birkaç kelime İngilizce öğrendikten sonra, adı değişen örgütümüzün temsilcisi oldum. Yeni adı Iraklı Kadınların Haklarını Savunma Komitesi olmuştu. Komitenin Avustralya temsilcisiydim.

Kürdistan'ın bağımsızlığı için düzenlenen kampanyayla ilgileniyordum. IKP Avustralya komitesi üyesi olmuştum. Irak'ta yürüttüğümüz kampanyaları yeniden ele aldım. Kadın sünnetine, namus cinayetlerine, aile yasasına karşı... sıkı çalışıyordum.

Süleymaniyeli bir Kürt olan Melbourne Üniversitesi öğretim görevlisi Muhammed Kemal'in desteğini kısa sürede kazandım. Victoria Üniversitesi'ne kaydolduktan sonra bir süre tüm derslerde bana çeviri yaptı. Kadın hakları militanıydım, Birleşmiş Milletler'le, Uluslararası Af Örgütü'yle ve topluluklarla çalıştım... Birçok konferans verdim. Her ay fakültede ders veriyordum, Iraklı kadınların sorunlarını anlatıyordum. Bu bana biraz para kazanma imkânı sağladı.

Avustralya'da mı "toplumsal cinsiyet çalışmaları"na başladın?

Hayır, önce yarım bıraktığım lise eğitimine devam ettim. Sonra uluslararası ilişkiler ve medya okudum. Hukuk ya da *kadın çalışmaları* diploması almak istiyordum, tercihim böyleydi. Fakat İngilizcem nedeniyle bana İngilizce okumaya devam etmem ve diplomalar elde etmem gerektiğini söylediler. Kadınlar üzerine konuştuğumda gerçekten kadınlardan, deneyimlerimden bahsediyordum. Fakat yetmiyordu, İngilizcem yeterince iyi değildi.

Avustralya'ya gittiğinde Avustralya toplumu hakkında ne düşünmüştün?

İlk altı ay bunalımdaydım. Yaşadıklarım, maruz kaldıklarım, ailemin hepsinin beni öldürmek istemesi... İnsan gibi muamele görmemiştim. Kürdistan'da hayvanlara bile kadınlardan daha iyi davranırlar. Burada ise yasalar, komşularım bana oldukça saygı gösteriyorlar. Benimle birlikte bir çocuğum vardı ve sorumluluğu bendeydi. Param vardı, sosyal güvencem vardı... Kadın olmama rağmen istediğim yere gidebiliyordum, kimse aldırmıyordu. Dünyanın en modern elbiselerini giymeye başladım. Mutlu, sakin bir hayatım vardı. Kadınların bu derece saygı görebileceği bir yerin dünya üzerinde olabileceğine inanamıyordum. Kesin-

likle Avustralya ve Irak karşılaştırılamaz, bu cennet ile cehennem gibi bir şey.

Fakat... travma yaşamıştım. Altı ay boyunca aile içi şiddet üzerine bir danışmana gittim. Vücudumdaki yara izleri bende çöküntü yaratıyordu, onlardan nefret ediyorum, kocamın bıçağı (Surma bacağındaki boydan boya olan izi gösteriyor), sigara yanıkları... Ama ileriye bakmayı sevdiğim için ve IKİP tarafından desteklendiğimden gitgide düzeliyordum ve bir insan gibi normal bir hayat yaşamaya başladım.

Sana normal insan olarak davranan bir toplumda diğerleri ile olan kişisel ilişkilerin de değişiyor muydu?

Başlarda hâlâ şok içindeydim, sürekli ağlıyordum, Kürdistan'da yaşayan kadınları düşünüyordum. Haftalarca yeni cinayet haberleri geliyordu... bunlar beni bunalıma itiyordu ve bazen bir hafta boyunca yemek yiyemiyordum. Ayrıca İngilizcem de iyi değildi, insanlarla kadın hakları üzerine konuşmayı başaramıyordum.

Şimdi bile eğer birisi, özellikle de bir erkek bir kadına düzgün davrandığında ona bakıyorum, aklıma yaşadıklarım geliyor, kocamın benimle konuşma şekli geliyor. Irak'taki yaşamımın gelecek yaşantımı çok etkilememesi için uğraşıyorum. Bu yüzden annem bana, sen komünist olmak için doğmuşsun diyordu. Ben de bunu yaptım.

Bir kız ile bir erkeği birlikte gördüğümde ülkemi düşünüyorum, aynı şekilde buluşma hakkının olmadığı, bir erkeğe gülümseme hakkının olmadığı ülkemi düşünüyorum. Burada, bir kız erkeğin elini tutabiliyor, sevişebiliyorlar... Onun hayatı özel alan, kimse oraya karışmıyor. Hakları var, çocuğuna bakabiliyor, çahşabiliyor, giysilerini, partnerlerini, cinselliğini kendi seçiyor, istediği gibi davranıyor. Bense tüm bunların ortasında debelenmek zorundayım, bunlar benim hayatımı kolaylaştırmıyor, sürekli bunu düşünüyorum, çünkü burada kadınlar için olan gelişmeleri her gördüğümde kalbim Irak ve Kürdistan'ın kadınları için yanıyor.

Toplum Kişiliği Böyle Şekillendiriyor

Huzan Mahmud ile görüşme

Bir Kürt gerilla ailesinin kızı olarak doğan 33 yaşındaki Huzan Mahmud yaşadığı toplumdaki cinsiyet ayrımcılığını mesafeli bir analize tabi tutuyor. Irak'ta yerleşik İranlı silahlı bir örgütün sempatizanı olan Mahmud, yoldaşı ile birlikte ülkesinden ayrılmış. Iraklı kadınların haklarının savunma misyonu için İngiltere'ye yerleşmeyi seçmiş ve Kadınların Özgürlüğü Örgütü'nün kuruluşuna katılmış. Düzenli olarak yazılı ve sözlü basında söyleşileri çıkan Huzan Mahmud bugün Irak Özgürlükler Kongresi'nin yurtdışı sözcülüğünü yürütüyor.

Başlangıç sorumuz "nasıl bir ailede dünyaya geldin?" olsun.

Irak Kürdistan'ında, Süleymaniye'de doğdum. Babam ben çok küçükken öldü, iki ya da üç yaşındaydım. Annem hâlâ yaşıyor, ailenin reisi gibiydi. Ailem çok politikti: erkek ve kız kardeşlerimin neredeyse hepsi örgütlüydü, çoğu sosyalistti, "özgürlük savaşçıları"ydılar.[29] Saddam Hüseyin diktası altında yaşıyorduk. Bu koşullarda büyüdüm.

29- Bir başka deyişle gerilla veya Kürtçedeki peşmerge.

Onlar bir örgütte miydiler?

İşçi Grubu adlı Marksist-Leninist bir grubun üyesiydiler. 1970 yılında KYB içinde ortaya çıkan bir fraksiyondu. Başlangıçta çok sayıda kadın ve erkeği bünyesinde toplayan ilerici sol bir örgüttü, fakat daha sonra şu ya da bu şekilde milliyetçiliğe kayarak yok oldu. Daha sonrasında ise KYB tarafından dağıtıldı. Üyelerinin çoğu öldürüldü ya da hapse atıldı. Eleştirileri vardı. Tüm Irak ölçeğinde Marksist-Leninist bir örgütün kurulması çağrısı yapmışlardı. Bu nedenle KYB'nin şiddetli baskısına maruz kaldılar.

Kardeşlerim 1985-1986'larda örgütten ayrıldı. Onlar yıllarca özgürlük savaşçısı olarak yaşamışlardı. İran-Irak savaşında da kaçak olarak dağlarda geçirmişlerdi ömürlerini. Bir sürü insan orduya gitmek istememişti, bu nedenle dağlara kaçmışlardı, köylerde yaşıyorlardı, bazıları senelerce oralarda kahyordu. Daha sonra ağbim Soran Baas rejimi tarafından öldürüldü. Süleymaniye'de solun çok tanınan bir şahsiyetiydi. Yetkililer tarafından yeri tespit edildi.

Bu nasıl oldu?

Baas rejimi pek çok insanı katletti, herkesin gözleri önünde ya da türlü dolaplar çevirerek. Ben böyle olduğuna inanıyorum. Soran kısa bir zaman önce emniyet tarafından Bağdat'a çağrılmıştı ve onlarla işbirliği yapması istenmişti. Soran bunu reddetti. Ardından hiçbir şey yapmadan Soran'ı serbest bıraktılar, fakat gözetim altına aldılar. Kısa bir süre sonra Süleymaniye'ye geri döndü ve öldürüldü. Bir akşam işten döndükten sonra arkadaşlarıyla buluşmaya gitti. O akşam eve döneceğini bilmiyorduk. Saat 22'ye doğru bir anda silah sesleri duyduk. Silah sesleri ahşılmış bir şeydi, Baas devriyeleri dur ihtarına uymayan arabalara ve insanların üzerine ateş açarak zaman geçiriyorlardı. Fakat bu kez bu sesler evimizin birkaç metre ötesinden gelmişti ve tüm komşularımız dışarı çıkmıştı. İnsanların bir ölüden bahsettiklerini duymuştuk. Oraya vardığımda ölenin ağbim olduğunu anladım. 36 yaşındaydı.

Militan bir ailede küçük bir kız olmak nasıl bir etki yarattı?

Gerçekten bir tercih şansım yoktu. Ağbilerim militandılar, dağlarda peşmergelere, özgürlük savaşçılarına katılmadan önce gizli faaliyet yürütüyorlardı. Çok korkunç bir diktatörlük altında yaşıyorduk. Takip ve gözetim altındaydık. Ben o dönemde çok küçüktüm. Saddam iktidara geldiğinde 6 yaşındaydım. Durum daha da kötüleşmişti. Defalarca evi terk etmek zorunda kaldım... Her sokağa çıkma yasağında annem bizi diğer ailelerin yanına, kenar mahallelere yollardı tutuklanmamamız için. Militanların, direnişçilerin evleri aranıyor, evdeki herkes tutuklanıyordu. Bilgi almak için özellikle kadınlara cezaevinde işkenceler yapılıyor, tecavüz ediliyordu. Bu nedenle annem çok ihtiyatlı davranıyordu. Bizi saklamaya çalışıyor, akşam olanları asla anlatmamızı, bir sır olarak korumamızı tembihliyordu... Tüm bunlar çok zor şeylerdi. Ağbimin ve ablalarımın yaptıkları şeye hayranlık duyuyordum; ben de politik faatliyetlere katılmak istiyordum.

Yaz tatillerinde yapmak istediğim tek şeyin dağdaki ağbilerimi ve yoldaşlarını ziyaret etmek, onlarla zaman geçirmek olduğunu hatırlıyorum. 12-13 yaşlarımdayken onlardan çoğunu tanıyordum. Ama zaman zaman şehre üzücü haberler geliyordu. Hükümetin ve hatta KYB'ye karşı yönelttikleri eleştiriler nedeniyle KYB'nin pususuna düşürülen yoldaşların öldürüldüğü haberleri. Kabullenmesi güç bir durumdu ve kendimi mahallenin çocuklarından sürekli farklı hissediyordum. Onlar oyuncakları ve olağan yaşamları ile birer çocuktular.

Gerçekten kendini diğer çocuklardan farklı hissediyor muydun?

Elbette. Örneğin oynarken her yere koşar atlardım. Arkadaşlarımın bana şöyle dediklerini hatırlıyorum: "Bu kadar hızlı koşma, öyle atlama, bekâretini kaybedersin!" Bu çocukça bir aptallıktı gerçekten, fakat bunu onlara söyleyen aileleriydi. Toplum kişiliği böyle şekillendiriyor; çok basit şeylere dikkat etmelisin, nasıl hareket edeceğini, atlayıp atlayamayacağını bilmelisin. Bense ağ-

bimleri ziyarete gittiğimde orada oynuyor, sohbet ediyor, silahlara bakıyordum... sürekli kıpırdıyordum.

15-16 yaşlarımda erkeklerle çıkabiliyor, parklara[30] gidebiliyor, sokaklarda gezebiliyordum. Sevgilim olabiliyordu. Mahalledeki kızların erkeklerle konuşmalarına bile izin yoktu. Geleneklere göre kızların sevgilisi olamazdı. Ailem bana hiçbir şeyi yasaklamamıştı. Çok rahat ve özgür bırakılıyordum, düşündüğümü söylemekten korkmuyordum. Kız arkadaşlarımın çoğu çok gelenekseldi, toplumun ya da otoritenin yapılmasını söylediklerine boyun eğiyorlardı. Bir ikisi türbanlıydı. Türbanlı arkadaşım azdı ama vardı. Onlar sürekli örtünmeyenleri, erkeklerle konuşanları, âşık olanları eleştiriyorlardı. Ben hiçbir zaman insanları bu şekilde yargılamadım. Kızların âşık olmalarını ya da cinsel ilişkiye girmelerini bir problem olarak asla görmedim. Tüm bunlar benim için normal şeylerdi.

Peki din? Küçükken ailende dinden konuşulduğunu duymuş muydun?

Annem Sünni Müslüman'dır. Biraz gelenekseldir, fakat tüm sosyalist ailelerde olduğu gibi aile içinde azınlıktadır. Onun bize dini düşünceleri empoze etmesi mümkün değildi. Küçükken hatırlıyorum, annemle birlikte camiye namaz kılmaya giderdim, çünkü arkadaşlarım böyle yapardı. Kadınlar için camide özel bir bölüm vardı. Çocuklar da oraya giderdi. Bize şeker verirlerdi, bu çok hoşuma giderdi. Birkaç kez namaz kıldım, fakat ne anlama geldiği konusunda hiçbir fikrim yoktu. Bir gün, ağbim Soran, -onunla çok yakındık, bende ayrı bir yeri vardı- bana dinden bahsetti. Bir kız için gerici olmamanın önemli olduğunu, olmayan bir şey için dua etmeye gerek olmadığını, dinin baskıcı bir şey olduğunu ve kadınlar için olmadığını anlattı. Birkaç gün boyunca benim namaza gitmemem için beni ikna etmeye çahştı. Sonuçta

---

30- Irak'ta şehirlerde büyük parklar bulunmaktadır ve buralarda piknik yapmak çok sevilen bir uğraştır.

da onun tarafını seçtim. Ağbim benim için çok önemli bir rol oynamıştı. Öldürüldü işte...

1991 Körfez Savaşına dair neleri hatırlıyorsun?

Korkunç bir dönemdi. 16 yaşındaydım. Korku içinde yaşıyorduk. Saldırıdan hemen önce diktatörlük sertleşmişti. Sokak ortasında sık sık suikastlar oluyordu, binlerce kişi keyfi olarak tutuklanıyordu. Irak saldırıya uğradığında ekonomik durum daha da bozulmuştu. Artık yakıt bulamıyorduk, fırınlar, restoranlar kapalıydı, ne şeker ne pirinç bulabiliyorduk.[31] Mart 1991'deki saldırı döneminde halk ayaklandı ve Saddam birlikleri çekilince insanlar çok sayıda Baas Partisi yöneticisini öldürdü. İyi hatırlıyorum, kadınlar, öldürülenlerin, işkence görenlerin, hapse atılanların kızları, anneleri... o kadar öfkeliydiler ki Baas yöneticilerini sokaklarda asıyorlardı. Daha ilk gün kadınlar Süleymaniye'de emniyetin elinde olan merkez cezaevinin kapılarını kırdılar ve tutukluları kadın erkek serbest bıraktılar. Bazı tutuklu kadınların çocukları olmuştu, emniyetdekilerden... İnsanlar o kadar öfkeliydiler ki doğrudan saldırıya geçtiler, emniyete, cezaevine, polis karakollarına girdiler. Tüm o silahları bu kadar çabuk nasıl temin ettiler bilmiyorum. Polislerin çoğu teslim oldu, fakat tüm polis şefleri halk tarafından asıldı. Korkunçtu...

Sokaklarda sürekli gösteriler oluyordu. Tüm politik akımların gösterileri: milliyetçiler, İslamcılar, sol. Sol düşünceler o günlerde yeniden güç kazanmıştı, faaliyet yürüten çok sayıda grup vardı. Politik olarak çok enteresan bir durumdu.

Süleymaniye'de aktif rol oynayan grupları hatırlıyor musun?

Irak'ta en önemli grup Komünist Hareket'ti. Soldan bahsettiğimde komünist partiyi sola dahil etmiyorum, bu başka bir durum.

31- Irak'ta, özellikle de dağlık Kürt bölgesinde sert iklim karşısında ısınmak için yakıt çok kullanılan bir araçtır. Pirinç ise Irak mutfağında temel besindir.

Komünist Hareket'in üyeleri çok ilerici, çok militanlardı. Süleymaniye'de büro açan ilk grup onlardı. Ben onların sempatizanıydım, sürekli bürolarına giderdim. Yayınlarını, gazetelerini okumaya çalışırdım; diğer gruplarla karşılaştırıldığında bu konuda çok ilerdeydiler. Komünist Hareket, hareketin üst yöneticilerinden biri olan Muayad Ahmad [bakınız son görüşme] ile Amjad Gafur'un[32] grubuydu. Bugünkü Komünist İşçi Partisinin diğer yöneticileri de vardı.

İki grup daha vardı, Komünist Perspektif ve Komünist Mücadele Birliği. Böyle bir şeydi adı ikincisinin. İkincisi Rebvar Ahmed'in grubuydu.[33] Bunlar çok küçük gruplardı. Aralarında az çok bir birlik vardı. Gazeteleri ve büroları yoktu, fazla militanları da yoktu. Şüphesiz aktiftiler, fakat en önemli grup Komünist Hareket'ti. Diğer gruplar bir şey yaptığında bile insanlar Komünist Hareket'in yaptığını düşünüyorlardı. Bu grupların hepsi Marksist-Leninist gruplardı ve birbirleriyle çok yakın düşüncelere sahiptiler.

Onlarla nasıl karşılaştın?

Kuzenim Aso bu grubun üyesiydi. Onunla çok yakın arkadaştık. Bana bahseden o olmuştu. Ayaklanma öncesinde dahi gizlice gazete dağıtımına çıkıyordum. Gazetenin adı *Proletarya* idi. İçinde bulunduğumuz duruma dair çok ilgi çekici siyasi çözümlemeler yer alıyordu sürekli. Bir diğer kuzenim Bekir de bu grubun militanıydı.

Bütünüyle onlara katıldın mı, yoksa sadece sempatizan olarak mı kaldın?

Sadece sempatizandım. Dediğim gibi yeniyetmeliğimde yaşadı-

32- Amjad Gafur bugün Irak Komünist İşçi Partisi politbüro sekreteridir. Muayad Ahmad ise politbüro üyesidir.

33- Söz konusu örgüt Birleşik Mücadele'dir. Surma Hamid ve Samir Adil de bahsetmişlerdi.

ğım deneyimler, sekterlik, sol gruplar arasındaki çatışmalar... Ailem tamamen İşçi Grubu'nun içindeydi, çok acı çektik bundan, fedakarlık yaptık, tüm gelirlerimizi grup için kullandık ve sadece eleştiride bulunduğun için, farklı bakış açın yüzünden işkenceye uğrayabilirdin, öldürülebilirdin. Bir gruba katılma, hatta sempatizanı olma noktasında dahi çok şüpheci, çok güvensiz oldum. Gerçekten Komünist Hareket beni etkileyen ilk gruptur.

Sen de ayaklanmaya katıldın mı?

Ağabeylerimle annem, erkek kardeşim ile benim dışarıya çıkmamıza izin vermediler, çünkü bizim için kaygılanıyorlardı. Ama ben evde kalamadım, tüm gösterilere gittim. Herkes sokaklardaydı, herkes bir şeyler yapıyordu, sürekli gösteriler yapılıyordu.

Ayaklanmanın sonunda tüm insanlar dağlara kaçtığında sen ne yaptın?

Ben de aynı şeyi yaptım. Baas Partisi geri geldiğinde başka seçenek yoktu, herkes İran'a doğru gidiyordu. İran en yakın yerdi. Arabası olmayanlar yaya olarak yola çıktı. Hava soğuktu, yağmur yağıyordu. Ama bizim bir kamyonetimiz vardı, yiyecek ve giysi aldık, yanımızda götürebileceğimiz her şeyi aldık. Yol boyunca bir sürü ölü, kazalar, yol kenarında terk edilmiş çocuklar, yaşlı insanlar gördük... Kamyonet insanla doluydu, oturacak yer yoktu. İyi hatırlıyorum, çok yaşlı annem bile ayakta gitmek zorunda kaldı. Gidiyorduk, 2-3 gün boyunca yol aldık, fakat İran'a giremedik. Ne olacağını bilmiyorduk. Dikkatli hareket ediyorduk, çünkü orada ailemiz vardı. Sonuçta onlar geldi ve bize bir sürü şey getirdiler. Üç hafta, belki bir ay kaldık. Durum aydınlanınca Süleymaniye'ye geri döndük.

Evinize döndüğünüzde durum nasıldı?

Çok zordu, çünkü iki Kürt milliyetçi parti, KYB ve KDP erk alanlarını paylaşmışlardı. *Şûraları* -işçi ve halk konseylerini- kapat-

mışlardı ve egemenliklerini kabul ettirmeye çalışıyorlardı. Toplum kaos içindeydi, yoksulluğun doğurduğu çok sayıda sorun vardı; ev, iş, eğitim... Okullardan tüm gereçler çalınmıştı. Evlerin çoğu yağmalanmıştı. Halkla devlet arasındaki savaşın bir sonucuydu bu.

Ardından KYB ile KDP arasında iç savaş çıktı. Hâlâ insanlar öldürülüyordu, milliyetçi partilerden ya da sıradan halktan insanlar. Şüphesiz durum değişmişti. Kürdistan'da insanlar ileriye gidiyorlar, durumu değiştirmek istiyorlar, sürekli protesto ediyorlar, halk hareketleri var... fakat diğer taraftan da Kürt politikacıları arkaik ve çürümüş bir durumdalar, modern kurumlardan çok aşirete dayalı milis güçlerine sahipler.[34]

Liseye Süleymaniye'de gitmiştim, ardından öğretim görevlisi olmak için Erbil'e okumaya gittim. Fakat orada sadece bir yıl kalabildim ve iç savaş nedeniyle Süleymaniye'ye geri dönmek zorunda kaldım. Erbil KDP'nin kontrolü altındaydı ve ben onlardan olmadığım için orada kalmam tehlikeliydi. Bu durumda eğitimime ara vermek zorunda kaldım.

Siyasi gelişimin nasıl devam ediyordu?

Ayaklanma sonrası İran Komünist Partisi üyeleriyle karşılaştım. Süleymaniye yakınlarında bir kampları vardı. Orada genel karargâhları ve binaları vardı. Baas rejiminin düşmesinden sonra şehirlere inip insanlara ulaşmaya başladılar, bunu daha önce yapamıyorlardı. Ağbimin onların arasından arkadaşları vardı, bu sayede ben de onlarla karşılaştım.

Yüzlercesi kampta yaşıyordu, evleri vardı, çadırlarda kalmıyorlardı. Bekâr birisine küçük bir ev veriyorlardı, biraz büyükçe evleri evli ve çocukları olanlara veriyorlardı. Diğer ülkelerdeki muhaliflerin kampları ile karşılaştırıldığında daha kötü değildi. Arabası olanlar bile vardı.

34- Siyasi liderler gerçekten çoğu kez eski Kürt aşiretlerinin önde gelenleri olmaktadır. Bu KDP özelinde doğru bir tespittir; Mesud Barzani Irak Kürdistan'ının en önemli aşireti Barzanilerin lideridir.

O dönemde Mansur Hikmet'in grubu bir başka fraksiyondu. Onların düşüncelerine çok ilgi duyuyordum.[35] Onlar çok soldaydılar, çok ilericiydiler ve Ortadoğu'daki duruma ve krize karşı çok eleştireldiler. Mansur Hikmet'in ayrıca Körfez Savaşı üzerine çok ilginç bir analizi vardır, bu analiz Irak Kürdistan'ında pek çok sol grubu ve militanı etkilemiştir. Ben de diğerleri gibi onların metinlerini okuyordum, onlarla politika konuşuyordum. İşçi komünizmi çok ilgimi çekiyordu. Ardından arkadaşım Saeed[36] ile tanıştım ve biz birbirimizi sevdik. Bu aşk İşçi komünizmi sayesinde olmuştur!

Birlikte yaşıyorduk, sonra Kürdistan'dan ayrıldık. 1992-1993'e doğru bölünme sonrası komünist-işçiler İran Komünist Partisi'nden ve Komala'dan ayrıldığında[37] insanlar Avrupa'ya gitmek için Irak'a terk etmeye başladılar. Daha fazla kalmaları mümkün değildi, bu çok tehlikeliydi, özellikle de yetkililerle ilişki bakımından...

Doğrudan İngiltere'ye mi geldin?

Hayır, önce Türkiye'ye gittim, 3-4 ay orada kaldım. Kolay değildi, özellikle de İranlı olanlar için. Eşim Saeed ile birlikteydim, İranlı bir siyasi için riskli bir durumdu, gerçekten riskliydi, çün-

35- 1998'den itibaren Mansur Hikmet İran Komünist Partisinin sağ kanadı ile başta ulusal sorun konusu olmak üzere anlaşmazlığa düştü ve "işçi komünizmi" olarak adlandırdığı teori birliğini oluşturmaya başladı. Onun Irak solunun şekillenmesindeki rolü Muayad Ahmad tarafından dile getirilmişti.

36- Saeed o dönemde eski bir savaşçıydı. 70'li yılların ortalarında şah rejimine karşı savaşmak için İran Kürdistan'ında Komala gerillalarına katılmıştı. Bugün de Mansur Hikmetçi İran Komünist İşçi Partisi üyesidir.

37- 1982 yılında Kürdistan Halkın Devrimci Örgütü (Komala) ile Mansur Hikmet'in Komünist Militanlar Birliği'nin birleşmesi İran Komünist Partisi'ni doğurdu. İki grup arasındaki sayısal orantısızlığa rağmen -zira Komala'nın 6000 gerillası varken KMB'nin şehir kökenli birkaç yüz militanı vardı-. KMB silahlı direnişe entelektüel bir temel sağlayarak ve fabrikalarda yeraltı hücreleri oluşturarak hareketin yeniden şehirlere doğru yönelmesine imkân tanımış ve böylece önemli bir rol oynamıştır. Yeni hareketin silahlı kanadı Komala adını korumuştur. 1991 yılında hareket kontrolündeki 11 şehri kaybetmesinin ardından Irak sınırının arkasına çekilerek dağlara sığınmıştır.

kü İranlı olan tutuklanıp İran'a iade ediliyordu. Tutuklanmamak için sürekli çok dikkatli davranıyorduk. Sonra İngiltere'ye vardığımızda sığınma başvurusu yaptık. Bizi çoğunluğunu Hintli, Pakistanlı ve Bangladeşlilerin oluşturduğu bir mahalleye gönderdiler. Çok sayıda türbanlı kadın vardı burada, aynı şekilde burkalı[38] kadınlar da vardı. Avrupa'nın kalbinde bunları görünce şok olmuştum, çünkü Irak'ta bu derecede ciddi boyutlarda değildi. Hiç bu kadar türbanlı, hiç bu kadar burkalı kadın görmemiştim. İngiltere'de böyle olacağını hayal bile edemezdim. Şok ediciydi.

İngiltere'de politik faaliyetlerde yer aldın mı?

Başlangıçta hayır. İstemedim. Çok meşguldüm, okumak öğrenmek istiyordum... Gelmeden önce biraz İngilizce biliyordum elbette, ama çok hızlı bir şekilde öğrenmeye, üniversiteye gitmeye, bir iş bulmaya, biraz yerleşip kalıcı olmaya, burada yaşama imkânlarına sahip olmaya ihtiyacım vardı. ilk yılın sonunda hamile kalmıştım ve kızım Larena doğdu. Sonra bir mülteci kadınlar örgütü için çalışmaya başladım. Kadınlara boşanma, aile içi şiddet, konut, sosyal güvenlik gibi sorunlarda danışmanlık yapıyordum. Irak'tan, İran'dan, Afganistan'dan, tüm Ortadoğu'dan gelen kadınlardı bunlar, sorunları üç aşağı beş yukarı aynıydı, aynı gerici âdetler, aym ataerkillik... yaşadıklarımız, kültürlerimiz birbirine çok benziyordu.

Çok fazla bir şey yapamıyordum... ta ki işgale kadar. Ocak ya da Şubat 2003'te medyada Irak'a karşı propagandalar başladığımda, Amerika saldırıya hazırlanırken kalbimin derinlerinde artık hiçbir şey yapmadan duramayacağımı hissettim. O zaman insanlar için bir şeyler yapmak zorundaydım. O dönemde insanlar çok politize bir durumdaydı, zira işgal herkes için çok fazla yıkım anlamma gelmekteydi... Bu nedenle burada savaş-karşıtı hareket içinde bağımsız bir militan olarak yer aldım. Adım hızlı bir şekilde gösterilerde anılmaya başladı ve yüz binlerce kişiye konuşma-

38- Vücudu bütünüyle örten, yüz kısmı delikli kumaştan olan çarşaf. Afganistan kökenlidir. Talibanın kadınlarına baskısının sembolüdür. Bugün Avrupa'da İslami çevrelerde aşırı marjinal bir şekilde yayılma eğilimindedir

lar yaptım. 20 Mart'ta Irak'ta savaşa karşı ülke genelindeki gösterilerde[39] 700 binden fazla, neredeyse bir milyon insan vardı. Konuşmacılardan biri bendim, insanlara bu kanlı savaştan, Irak halkından bahsettim. Ardından bütün İngiltere'de konuşmalar yaptım, bir kadın olarak, savaş-karşıtı bir kadın olarak kalabalıklara seslendim.

Iraklı Kadınların Özgürlüğü Örgütü'ne o dönemde mi katıldın?

OWFI henüz kurulmamıştı. Hemen savaştan önce İngiltere'de ve dünyanın diğer ülkelerinde Nadia Mahmud [bakınız Mahmud ile yapılan görüşme], Yanar Mohammed[40] ve diğer Iraklı kadınlar ile birlikte Iraklı Kadınların Hakları İçin Koalisyon'u kurdum. Savaşa karşı olduğumuzu, savaşın sadece yıkıma, kadınların daha fazla acı çekmesine, haklarını kaybetmesine neden olacağını dile getirmek için bir bildiri hazırladık. Nadia ve Yanar parti üyesiydiler, ben değildim, ama birlikte çalışıyorduk. 2003 Haziran'ında Iraklı Kadınların Özgürlüğü Örgütü kuruldu ve Koalisyon bu yapıya katıldı. Bu örgütün aynı zamanda Irak'ta da kurulması çok önemliydi. Yanar Bağdat'taydı ve örgütü orada kurdu. Bense bu örgüt, örgütüm için uluslararası arenada çok aktiftim.

Seni bu mitinglere çağıran parti miydi?

Hayır, parti değildi. Mitinglere kendi adıma gittim, tüm mitinglere kişisel anlamda gidiyordum. Her zaman bir sosyalist, bir komünist olduğumu düşünüyordum, ama bağımsızdım. O dönemde bir partiye katılmanın yararlı olduğuna inanmıyordum. Ama partiyle aynı paralelde çalışıyordum. Mitinglerde insanlar düşün-

39- 20 Mart 2003 tarihinde Irak'a yönelik bombardımanlara karşı tüm dünyada milyonlarca insan yürümüştür. Dünya genelindeki en büyük gösterilerden biri 700 binden fazla insanın katıldığı Londra'daki gösteridir.

40- Yanar Mohammed Iraklı Kadınların Özgürlüğü Örgütü'nün başkanıdır. Faaliyetleri daha çok şeriata karşıdır ve bu yüzden İslamcı basının sık sık hedefi olmaktadır. 2004 yılında Afganistan'daki Taliban'a bağlı bir örgütün Irak kolu olan Sipah-i Saheban'dan ölüm tehditler almış, bu nedenle silahla dolaşmak zorunda kalmıştır.

celerimi soruyordu, onlara "Irak Komünist İşçi Partisi'ni destekleyin, Irak'ta tek sol alternatif onlar, şu anda yaşananlara karşı çıkıyorlar!" diyordum ve insanlar bana soruyordu: "Sen üye misin?", hayır diyordum. Üye olmadan desteklemeyi daha yararlı görüyordum ve onlarla giderek daha sıkı çalışıyordum. Sonunda resmi olarak onlara katılma gereği duydum, zira çok çalışıyordum, bazı üyelerden bile fazla şey yapıyordum... 2003 Mayıs'ında Irak Komünist İşçi Partisi'ne katıldım.

İlk defa 2005 yılında Irak'a döndün. İzlenimlerin nasıldı?

Kürdistan'da durum ilginçti, çünkü ekonomik ve sosyal bir gelişme açıkça görülüyordu. Şüphesiz bölünmüş bir toplum, sınıflı bir toplum ortaya çıkmıştı. Her zaman Kürt siyasi partileri, milisler vs. olsa da artık güvenli bir ortam vardı, kimse eşlik etmeden dışarı çıkabiliyorsun, başın açık dolaşabiliyorsun, yiyip içebiliyorsun, erkeklerle konuşabiliyorsun... Ama güneye gidildiğinde, Kerkük'e gittiğimde durum farklıydı. Çok pisti her yer, pis kokuyordu, çünkü çöpler sokaklarda toplanmamıştı, yetkililer ilgilenmiyordu. Şoke edici bir deneyimdi. Sonra güneye indikçe ülkenin biraz daha harap olduğunu gördüm. Amerikan'ın yeni dünya düzeniydi bunun sorumlusu.

Kerkük'ten sonra Bağdat'taydım. Orada bana sürekli yoldaşlarım eşlik etti, sürekli arabayla dolaştık, çünkü tekin değildi, özellikle de kadınlar için. Türbansız kadınlar için daha da kötüydü. İnsan kaçırma, tecavüz, cinayet çok fazlaydı. Ve her şey yakıp yıkılmıştı. 1991'de ve ardından 2003'te Irak Amerikan uçaklarının hava saldırılarında harap olmuştu. Evlerin, apartmanların çoğu yıkılmıştı, ve rejimin düşüşünden sonra hiçbir şeyi olmayan insanlar, yiyecek bir şeyi olmayanlar apartmanların çoğuna girdiler, buna yağma dediler. Şüphesiz Amerikalılar da aynısını yaptı.

İşgal kuvvetleri şehirlerde her yerde var mı?

Her yerde göremezsiniz. Kendi büyük karargâhları var, devriyeye çıkacaklarında konvoy halinde, on yada daha fazla tankla, si-

lahları tetikte bir sürü asker ile hareket ediyorlar. Kendilerine ateş etmeye hazırlanan birisini gördüklerinde tüm bölgeyi tarıyorlar. Onların sokağa geldiğini görmek bizim için çok büyük tehlike demektir. Dehşet verici, gerçekten dehşet verici, çünkü bir anda ateş etmeye başlayabilirler.

İnsanlar çok öfkeli. Bu normal, çünkü böyle konvoy halinde gezerek insanları aşağılamalarına seyirci kalamazsın... Kimse kendini güvende hissetmiyor, normal bir yaşamın olamıyor. Bir patlama olacağım, silahla taranacağım düşünmeden restorana gitmek, bir kafede oturmak imkânsız! Orada bunları düşünüyorsun. Bu nedenle insanlar öfkeli. Ben de öfkeliyim. Çok uzun kalmadım, üç hafta, ama ben de öfkeliyim.

Parti kongresine mi gitmiştin?

Evet, ilk defa kongreye katıldım. Parti delegesiydim. Yüz delege kadardık, güvenlik sorunları en fazla bu kadarına müsaade etmişti. Çoğunluk Irak'tan katılmıştı, fakat dışardan da delegeler vardı.

Irak Özgürlükler Kongresi'nin kurulması Partinin aldığı bir karar mıydı?

Başta, işgale olduğu kadar siyasal İslam'a da karşı olan insanlar için bir alternatif olarak Irak Özgürlükler Kongresi (IFC) önerisini, kongrenin yapı taşlarını ve manifestosunu kaleme alan Hikmetçi partinin[41] lideri Kooroş Modaresi yoldaştı. Ardından 15.

41- 2005 yılında İran Komünist İşçi Partisi İran'daki mevcut durumun değerlendirmesinde ortaya çıkan uzun süreli tartışmaların ardından ikiye bölündü. Irak Komünist İşçi Partisi, Kooroş Modaresi'nin liderlik yaptığı İran Komünist İşçi Partisi-Hikmetçi adını alan ana akımdan yana yer aldı. İki taraf arasındaki farklar son derece küçüktür, fakat taktik anlamda çok büyük farklar vardır. Irak'ta IFC'nin kurulması bir açılım iradesine ve askeri sorunlara daha fazla dikkat edilmesine tekabül eder. İran'da partinin askeri kanadı olan Özgürlük Muhafızları'nın kurulması aynı yaklaşımın bir göstergesidir. Belirtilmelidir ki bu durum Parti'nin Irak kanadında bir bölünme yaratmıştır; Issam Skuri liderliğindeki Irak Komünist İşçi Sol Partisi adlı bu küçük parti büyüğüne göre daha işçicidir. Bu partinin İslamcılar tarafından öldürülen çok sayıda militanı vardır.

Kongre'ye sunuldu ve Merkez Komite[42] tarafından kabul edildi. Kongrenin kuruluşu 18 Mart 2005 tarihinde ilan edildi.

Fakat başlangıçta kongre yapılanmalarının çoğunluğu İşçi Komünist Partisine bağlı gibi değil miydi?

Bu doğru, fakat manifestoya imza atan örgütsüz bireyler de vardı. Ben ön kuruculardan biriydim, Falah Alvan, Yanar Mohammed, Irak'taki ve dışarıdaki birçok yoldaşımla birlikte. Fakat partiye ya da onun yapılanmalarına bağlı olmayan yüzlerce insan da kongrenin kuruluşuna kendi adlarına katıldılar. Kuruluşundan bu yana parti dışından bir sürü insan ve yapılanma kongreye dahil oldu.

Irak Özgürlükler Kongresi (IFC) içinde kadınların rolü nedir?

Irak'ta kadınlar sindirilmişlerdir, kimse onların haklarından konuşmaz. IFC programında kadın-erkek eşitliğinin -şartsız ve tam eşitlik- garanti altına alınması gerektiğini ifade etti. IFC'de ve yönetiminde kadınların aktif katılımına çok inanıyoruz. Kadınları toplum dışı olarak düşünmüyoruz. Kadınlar ve erkekler siyasette, kararların ahnmasında, mücadelede nerede olursa olsun aynı role sahip olmalıdır. Bu bir gerçekliktir, aynı zamanda IFC'nin yönetimi için bir amaçtır, kadınların her yerde, savaş meydanında, örgüt yönetiminde vb. olmalarını sağlamak. Komala ve İran Komünist Partisi ile tanıştığımda kadınlar silahlı güçlere katılıyorlardı. Benim için değerli olan budur. Siyasette, silahlı mücadelede, özgürlük mücadelesinde her zaman kadınlar da olmalıdır. Askeri bir toplumda kadınlar ve erkekler silahlı mücadelenin içinde birlikte yer almahdırlar.

42- Irak KIP'in iç işleyişi Bolşevik modelden esinlenmiş bir merkez komite, tüm üyelerin hazır bulunduğu kongreler ve bir politbüro şeklindedir. Pratikte ise partinin militanları sıkı "demokratik merkeziyetçilikten" uzak geniş bir özgürlüğe sahiptirler.

Başbakan Maliki iç savaş riskinin olduğunu söylediğinde ne düşündün?

Irak'ta iç savaş ve dinsel bir savaş zaten var. Gangsterler bir sokağı ele geçirdiğinde ya da bir arama noktası[43] oluşturduklarında, senin kimliğine, adına bakarak onların mezhebinden değilsen seni öldürebilirler... Kimliğinde sadece Müslüman yazar –herkes Müslüman'dır, başka bir şey olamaz- Şii ya da Sünni yazmaz. Fakat ismine, şehrine ve doğum yerine göre mezhebin anlaşılabilir. Bu normal bir kimlik kartıdır, ama toplum artık normal değildir. Arama noktasına kim yerleşirse yerleşsin Sünni ya da Şii olduğun için seni öldürürler, bu zaten iç savaştır. Fakat hükümet bunu kabul etmek istememekte.

IFC için hangi ülkelerde mitingler yaptın?

Başlıca Japonya'da, burada çok güçlü bir dayanışma hareketi vardı. IFC'ye uluslararası ilk destek konferansı ocak ayında Tokyo'da gerçekleşti[44]. Çok önemli sonuçları oldu, özellikle de uydudan televizyon yayını yapmak için kaynak oluşturmakta [Bakınız Samir Adil ile yapılan görüşme].

ABD'den[45] çok destek aldık, aynı şekilde Fransa'dan, İsviç-

43- Kimlik kontrol noktasında -duruma göre- polis, ordu, işgal güçleri ya da milisler bulunabilir.

44- Japon kuvvetlerinin Irak'a gönderilmesi bu ülkede büyük bir tartışma doğurdu. 1945'ten bu yana Japon ordusu ilk kez ülke dışına çıkıyordu. Ayrıca Anayasanın 9. maddesi öz savunma kuvvetleri dışında bir ordu olmasına yasak getiriyor. Militarist tavırlarıyla bilinen Başbakan Koizumi güçlü pasifist Japon düşünce akımına aykırı olarak uluslararası koalisyona katılarak Japonya'nın askeri sahneye dönüşü için gücünü sınadı. Japonya'daki Irak'ta sivil direnişe destek komitesinin Irak Özgürlükler Kongresi yararına binlerce dolar yardım toplayabilmesi pasifist akımın gücünü göstermektedir.

45- ABD'de gittikçe artan sayıda işgal-karşıtı hareket var: US Labor Against War (etkili bir sendikal komite, AFL-CIO' dan sendikalı bir milyon insanın bir araya geldiği bir hareket), United For Peace And Justice (işgal-karşıtı en önemli birlik), Military Families Speaks Out (asker aileleri derneği) ve American Friends Service Comitee (*quaker*lere bağlı bir sivil toplum kuruluşu) Irak Özgürlükler Kongresi ile ilişkide olan örgütlenmelerdir.

re'den, İtalya'dan, biraz Portekiz'den destek aldık. Fransızca "Solidarité Irak" sitesinden çalışmamızı öğrenmiş insanlarla Portekiz ve İtalya'da tanıştığımı hatırlıyorum. Ürdün ve Fas'ta IFC ile çok ilgili insanlarla ilişki halindeyiz. Eylül ayında uydu yayınımız başlayacak. Para toplanıyor, stüdyo bulunacaktı vs. Arapça, Kürtçe ve İngilizce programlar yapmak istiyoruz.

Sadece Üç Tüfeğimiz Vardı

Ali Abbas Halif ile görüşme

İkinci Dünya Savaşından sonra Irak Komünist Partisi bir milyondan fazla üyesi ile Doğu bloğu dışında dünyanın en önemli komünist partilerinden biriydi. İşçi sınıfı ve şehirli küçük burjuva içinde örgütlüydü. Fakat sadece Sovyet diplomasisinin çıkarlarına dayalı Baas ile ittifak süreci çok sayıda bölünme ve ayrılmalara yol açar. Altmışlı yılların sonundan itibaren, ayrılanlardan önemli bir grup ülkenin güneyindeki bataklıklarda silahlı mücadeleye kalkışır. Yaşamının üçte birini hapislerde geçiren 56 yaşındaki Ali Abbas Halif gerilla liderlerinden biriydi ve İngiliz birliklerinin girişine karşı Basra'da bir direniş organize etti. Aynı zamanda sendikacı olan Halif bugün Basra Özgürlükler Kongresi başkanlığını yürütmektedir.

Kendini tanıtır mısın?

1 Temmuz 1950'de, Irak'ta, Basra'da doğdum. Fizikten lisans diplomam var, Göçmen ve Mülteciler Bakanlığı ile koordineli olarak sosyal hizmetlerde çalışıyorum.[46] Siyasi olarak ise, hizmet

46- Savaş ve ambargo ile geçen 26 sene ve de Saddam Hüseyin'in zorla göç ettirme politikaları nedeniyle yüz binlerce insan, özellikle savaş dönemi tutukluları, etnik ve dini azınlıkların temsilcileri, Filistinli mülteciler vb. yerlerinden olan "iç göçmenlerdir."

sektöründeki sendikalarda başkanlık yaptıktan sonra şimdi Irak İşçi Sendikaları ve Konseyleri Federasyonu (FCOSI) Basra temsilciliği başkanıyım. Kısa süre önce yine Basra'da Irak Özgürlükler Kongresi başkanı seçildim. Üyesi olmasam da Irak Komünist İşçi Partisi sempatizanıyım.

Kişisel ve siyasi geçmişini anlatabilir misin?

1967'de lise öğrencisi iken bir öğrenci örgütü kurdum. Bir yıl sonra Irak Komünist Partisi'ne katıldım. Öğrenci örgütümüz, Irak Öğrenciler Genel Birliği'ne dahil oldu. Bu yapı Irak Komünist Partisi-Merkez Komutanlık'a (silahlı mücadele veriyordu) yakındı.[47] 1969'da IKP-Merkez Komutanlık genel sekreterinin televizyonda yayınlanan itirafları partinin kadro ve yöneticilerinden çok sayıda insanın canına mal oldu.[48] Baas güçleri aralarında Salah Askeri, Ahmed Hallek gibi yöneticilerin de olduğu onlarca kişiyi sokak ortasında ya da işkencede öldürdü. Bu olaylardan sonra örgüt üyelerinin yüzde 90'ını kaybetti, kimi öldürüldü, kimi tutuklandı ya da aranır duruma düştü ve yurt dışına kaçtı.

Bu şartlar altında 1969'da parti yöneticileri bana Basra'daki yeni örgütlenmelerden birinin yönetiminde görev verdi. O dönemde Kürdistan'ın köylerinde mevzilenen genel merkez ile koordinasyonu sağlayacaktım. 1971 yılının sonundan 1974'te tutuklana dek sorumlu kaldım.

Neden tutuklandın?

İlk olarak bir neden yokken gözaltına alındım ve on dört günün

47- 60'lı yılların sonunda Irak Komünist Partisi'nin bu önemli hizbi Baas Partisi ile işbirliğini reddetti ve Çin modelini benimsedi. Daha sonra gerilla mücadelesinde ülkenin güney bataklıklarının gerçekliğine daha uygun olan Ernesto Che Guevera'nın *foko* teorisini (isyan odakları) benimseyecekti. Neredeyse tamamen dağıldıktan sonra yurt dışında yeniden örgütlenmeye giriştiler. İşgale Karşı Irak'lı Demokrat'ların (IDAO) çekirdeğini onlar oluşturmaktadır.

48- Örgütün diğer yirmi yöneticisi ile birlikte tutuklanan genel sekreteri Aziz el-Hacı yoldaşlarına açıkça Baas rejimi ile işbirliği çağrısı yapmıştır.

sonunda serbest bırakıldım. Ardından 1969 Temmuz'unda tren yoluna bombalı sabotaj düzenlemekten yeniden gözaltına alındım. Güvenlik servisleri bu saldırı ile bir alakam olmadığım biliyordu, görevlilerden biri bunu bana ifade etmişti. Benim örgütsel görevimi bilmeden yaptıkları bir tutuklamaydı bu. 2 ay sonra tahliye edildim. 1970'de bir kez daha tutuklandım. Partimizin üyelerinin çoğu tutuklanmıştı. Fakat soruşturma kapsamında benim örgüte üye olduğum kanıtlanamadı, 45 günün sonunda serbest bırakıldım.

1974 yılında Baas güçleri partinin yöneticileri ile aynı anda beni de tutukladılar. Tutuklananların dörtte biri Basra'da ve ülkenin güneyindeydi. İçimize sızan ajanlar tarafından deşifre edilmiştik. 30 Kasım 1974'te Devrim Mahkemesi[49] aramızdan ben de dahil on iki kişiyi asılarak idama mahkûm etti. Fakat 1975 yılında cezalarımız Baas'ın müttefiki olan Irak Komünist Partisi[50] ve uluslararası insan hakları örgütlerinin girişimleri ile ömür boyu hapis cezasına çevrildi. 1979'un sonunda da serbest bırakıldık.

Silahlı mücadelenin içinde miydin?

Şehirdeki yasadışı faaliyet koşullarında doğrudan silahlı mücadele içinde değildim. Basra'da görevimiz Güney bataklıkları bölgesinde[51] silahlı mücadele için gönüllüler bulmaktı. Fakat askeri bir eğitim aldım ve yanımda sürekli olarak bir tabanca taşıyordum. Güvenlik güçleri ile çatışma zorunluluğu karşısında taşı-

49- Baas Partisi devrimci bir parti olarak kendini ifade ediyordu ve terminolojisini SSCB'den alıyordu. Devrim Mahkemeleri politik davalara bakıyordu

50- 1973-1979 yılları arası SSCB ile iyi ilişkilerin sonucu olarak Irak Komünist Partisi Baas'ın yanında hükümete katılmış, ancak bu müttefiklerinin baskılarına maruz kalmıştır.

51- Irak'ın Güney bataklıkları, Fırat ve Dicle nehirlerinin denize döküldüğü yerde Basra, Nasıriye ve Amarah şehirlerini içine alan 9000 km²'lik bir alçak bölgedir. Burası, girişi zor bir bölge olup firariler ve gerillalar için ideal bir sığınaktır. Saddam Hüseyin bu nedenle bölgeyi kurutmaya çalışmış ve bölgenin yüzölçümü 760 km²'ye düşürülmüştür. Bugün hâlâ kurutma çalışmaları devam etmektedir.

yordum: 25 Şubat ve 11 Mart 1974 tarihlerinde iki kez suikast ve tutuklama girişiminden kurtulmuştum.

IKP-MK'nın siyasi faaliyetlerinin bilançosunu yapabilir misin?

Bu eşsiz deneyime hâlâ saygı duyuyorum. IKP-MK, dönemin mücadelelerinin, özellikle de Küba deneyiminin başarısının etkisiyle silahlı mücadeleyi seçmişti. 1967'de parti faşist Irak güçlerinden ölümcül darbeler aldı. Bu kıyıma son vermek için bir parti kadrosu tarafından Sovyet ve Küba deneyimlerinin ve de başarısızlığa uğrayarak faşist rejimlerin gelmesine yol açan barışçı geçiş deneyimlerinin eleştirel bir analizi yapıldı.

Gerçekten de o dönemde gerçekliği doğru bir şekilde kavrayan başka bir siyasi yapı yoktu. IKP-MK, iktidarda olan küçük burjuva partilerle, örneğin Irak ve Suriye Baas Partileri ve Mısır Sosyalist Arap Birliği[52] ile komünist partilerin ittifakını öngören Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin yaklaşımlarını terk etmişti. Bu hükümetlerin muhalif partilere karşı faşist uygulamaları unutularak, bu hareketler "devrimci milliyetçi" olarak nitelendirilmişlerdi. Buna karşılık IKP-MK'nın düşüncelerini yenilikçi ve haklı bulmuştum. Ona göre, ulusal özgürlük mücadelesinde küçük burjuvazi -genellikle bir askeri darbe ile- iktidarı alır almaz her şeyi ulusallaştırır ve *komprador* devlet[53] kapitalizmine geçer. Ardından da bu devlet kapitalist dünya sitemin himayesi altına girer, çünkü teknik ve idari açıdan tek başına büyük işletmeleri yönetecek kapasitede değildir. Ulus-aşırı şirketlerin müttefiki olarak ulusal idealleri savunmaya son verir ve sola karşı bir konuma yerleşir.

52- Başkan Nasır tarafından kurulan Sosyalist Arap Birliği 1961-1977 yılları arasında Mısır'da tek başına iktidardaydı.

53- Portekiz kökenli bu terim Uzakdoğu'da Portekiz ticaretinin Çinli ticari aracıları için kullanılmıştır ve Marksist-Leninist literatürde doğrudan yabancı kapitalist güçlerin çıkarları için hareket eden yerli burjuvazi sınıfını ifade etmektedir.

Cezaevinden çıktıktan sonra ne yaptın?

1981 yılında birkaç eski yoldaşımla birlikte rejim karşıtı Kurtuluş Cephesi adıyla yasadışı sol bir örgüt kurduk. Bu IKP-MK'nın sürdürülmesiydi, ama farklı bir isimle. Irak-İran savaşı bize gelişmemiz ve harekete geçmemiz için zaman bırakmadı. İktidar vahşi bir hayvana dönüşmüştü ve tüm siyasi faaliyetleri yasaklamıştı.[54]

Bazı üyeler güneyde Saddam Hüseyin'e karşı savaşmıştı. Bu örgütün en az 150 üyesi 1994'te Abdurrahman Taha liderliğinde savaşa katılmıştı. 2001 Mart'ında, yani İran'daki tutukluğumun ardından dönüşümden bir yıl kadar sonra, örgütümüz Özgürlük ve Kurtuluş Hareketi yeni adını aldı. Kürdistan'da 1975 savaşının[55] sonunda dağılan IKP-MK'nın eski üyeleri, örgütün kuruluşunda başından itibaren ön plandaydı.

Partinin bazı militanları, Fadhel Malahu Mahmud, Ali Mirza ve bugün bir Şii partisinin temsilcisi olarak Irak Cumhuriyeti başkan yardımcısı olan Adel Abdelmehdi[56] liderliğinde Devrimci Üsler Hareketi'ni kurmuşlardı. Ayrıca beş kurucusu Cafer Nahr, Nadem Kadem, Halis Muhlis, Hassan ve İmad Gaaffar'ın Saddam Hüseyin rejimince ölüm cezasına çarptırılmaları sonrası yurtdışına çıkan Ahmed Nahr liderliğindeki Kürdistan Halk Özgürlük ordusu vardı.

Irak-İran Savaşı'nda neler yaşadınız?

Savaşa katılmaya zorlandık, o dönem 1988 başında cezaevindeydim. 2000 yılında serbest kalabildim. BM ve Kızılhaç'ın özgürlüğüme dair girişimleri başarısız oldu. Aksine İranlılar bize ömür boyu tutsak olarak kalacağımızı, bir daha Irak'ı göremeyeceğimi-

54- 1980'de İran ile savaşın patlak vermesi Saddam Hüseyin'e Baas Partisi yönetimi içinde kanlı bir tasfiye hareketinin ardından kişisel diktatörlüğünü güçlendirme olanağı verecekti. Diktatörün yakınlarının kontrolündeki askeri güvenliğin rolü sınırsız bir şekilde artacaktı.

55- 1974 yılında Kürt ulusal ayaklanması yaşanmıştır ve Baas ile Kürt ulusalcıları arasındaki yerel iktidarların ayrılması ve dil politikası üzerine anlaşmaların bozulması ile sonuçlanmıştır.

56- Adel Abdelmehdi bugün Irak İslam Devrimi Yüksek Şûrası üyesidir.

zi söylediler.[57] İran iktidarı bizimle ilişkiye geçmeye çalışan uluslararası sivil toplum örgütlerini reddetmişti ve bize de ailelerimize mektup yazmamızı yasaklamıştı.

Bize fiziksel ve psikolojik olarak işkence yaptılar. 13 yıl boyunca İran hapishanelerinde her şeyden uzak çok zor şartlar altında yaşadık. Sürekli olarak açlık çekiyorduk. Tüm zamanımı spora ve okumaya ayırmıştım. Bulabildiğimiz tüm kitaplar dini temalıydı. Bu durum bana dini düşünce ve İran ideolojisi üzerine eleştirel bir bakış oluşturma fırsatı verdi. İran'daki tutukluluğum süresince, terimin partizanca anlamıyla siyasi bir faaliyet içinde yer aldığımı söyleyemem. İranlı yetkililer kendi karanlık dini-politik düşüncelerini bize empoze etmeyi denediler. Ben ve iki arkadaşım, Faysal ve Sadi bir başka kültürü, Marksizm'den yola çıkarak bilincin özgürleştirilmesini yaymaya çalıştık. Çok ihtiyatlı davranarak seçtiğimiz tutuklularla ilgilendik. Çok büyük gizlilik içinde hareket ettik, bu da hareket imkânlarımızı daraltıyordu. İki kez ihbar edildim ve bir hafta tecrit hücresine atıldım.

2003 savaşına dair en çok aklında kalan olaylar nedir?

28 Mart 2003'te, dört yüz, beş yüz gönüllüyle birlikte, sallantıdaki Baas rejimini devirmek için Basra'da bir halk ayaklanması hazırlığı yaptık. Hatamız şehri işgal edecek olan İngiliz kuvvetlerinin tarafsız kalacağına güvenmek oldu. 7 Nisan saat 18'de Basra'nın kuzey bölgelerinin kontrolünü ele geçirerek isyanı başlatmayı planladık. Sadece üç tüfeğimiz vardı. Baas militanlarından ve gece bekçilerinden bize katılanlar ya da silahlarını verenler oldu.

Fakat aynı gün saat 14'te İngiliz güçleri Basra'ya girdiler ve tanklarıyla ilk olarak hükümet binalarının, bankaların vs. kapılarını parçaladılar, yağmaya davet çıkardılar. Onların halkımızı

57- İran'ın elindeki Iraklı savaş tutsaklarının sayısı 130 binin üzerindeydi. Bu tutsaklarının çoğunluğu geri döndüyse de bir kısım tutsağın akıbeti bilinmezliğini koruyor.

58- Amerikan kuvvetlerince Iraklılar için kullanılan deyim.

aşağılayan ifadelerini iyi hatırlıyorum: " Yallah, Ali Baba!"[58] Bu sahneleri seyrediyor olmak bize derin acılar yaşatıyordu. Bu kaosun ve felaketin başlangıcı oldu, ki bugün biz hâlâ acı meyvelerini topluyoruz.

Basra'da şu anki militan faaliyetleriniz nelerdir?

Hedefim Basra'da ve Irak'ta sivil toplumu inşa etmek için barış yanlısı ilerici laik güçler arasında ortak bir cephe kurmaktır. Bunun için laiklik ve özgürlük çağrımızı okuyan, Irak Özgürlükler Kongresi'ne (IFC) katılmak isteyen çeşitli örgütlerle ilişki kurduk. Diğer örgütler bir demokratik kurtuluş cephesi temelinde bizimle ittifak yapmayı önerdiler.

İnanç temeline dayalı olmayan demokratik bir anayasa talep ediyoruz. İşgal güçleri tarafından hazırlanan mevcut anayasayı reddediyoruz, zira mezhepsel, etnik ve cinsiyetçi bölünmeleri besliyor. Basra'da en can alıcı sorunlar üzerine üç kurultay topladık. İlki "Mezhep şiddetine son!" adını taşıyordu. Basra'daki siyasi güçlerin hepsi, İslamcılar da dahil, kurultaya katıldılar, bu durum şiddetli siyasi çatışmalara yol açtı. Güvenlik güçleri, ulusal muhafızlar ve vilayet konseyi görevlerini yerine getirmemekle açık olarak suçlandı. Vilayet konseyi kurultaylarımızın kendilerine karşı yöneltildiğini düşünüyordu. Bu nedenle, bizim başvurularımıza rağmen bu kurultayın ardından gelen iki kurultay için gerekli güvenlik önlemlerini almayarak sorumluluğu üstünden atmaya çalıştı.

Aynı zamanda göçmen aileleri için konut talebimiz var. Onların örgütü olan Göçmen Ailelerini Koruma Derneği otuz binden fazla üyeye sahip güçlü bir örgüttür ve Irak Özgürlükler Kongresi üyesidir.

Basra'da şu an Irak Özgürlükler Kongresi ne durumda?

Irak Özgürlükler Kongresi (IFC) gelişmesini sürdürüyor. Savfan'da bir koruma gücü hayata geçirmeye çalışıyoruz. Bu deneyimi Irak'ın diğer bölgelerine yaymayı planlıyoruz. Hasan Cu-

ma'nın[59] katılımı kongre açısından, özellikle de Basra petrol işçileri arasında son derece etkili oldu. Aynı şekilde birkaç hafta önce petrol sendikasının üç lideri daha kongreye katılmıştır: sendikanın genel sekreteri Adellah el-Maliki, sendikanın iletişimden sorumlu genel sekreteri Fallah Abud ve dış ilişkiler sorumlusu Adel. Hasan Cuma'nın yardımcısı Haled Caid de kongreye katılmayı düşünmektedir. Biz aynı zamanda delege seçimlerini yaptık.

Kongrenin Basra'da çok sayıda üyesi vardır: Irak İşçi Sendikaları ve Konseyleri Federasyonu, Öğrenci Eylemi Federasyonu, Göçmen Ailelerini Koruma Derneği, Bataklık Mücahitleri Demokratik Hareketi[60], Şiddetsizlik için Irak Ağı, Üniversite Öğretim Görevlileri Derneği, Zübeyr Köylü Dernekleri Federasyonu, Irak Komünist İşçi Partisi, Demokratik Ulus Birliği ve son olarak genellikle örgütlü olmayan siyasi kişilikler, bilim adamları, halktan insanlar...

Irak İşçi Sendikaları ve Konseyleri Federasyonu (İİSKF)[61] Basra'da nasıl kuruldu?

İİSKF Basra'da 2004 Kasım ayında kuruldu. Kurultayın düzenlenmesi kırk iki işyerinde oluşturulan komiteler tarafından 10 aylık bir çalışma sonucu gerçekleştirildi. Tüm komiteler kurultaya katıldı, Bağdat İİSKF yöneticileri de davetli olarak kurultaya

59- Hassan Cuma Irak Petrol İşçileri Sendikasının etkili bir lideridir ve Basra bölgesindeki yirmi üç bin üyeli Güney petrol ortaklığı işçiler sendikasının genel sekreteridir. Aynı zamanda sağır çocuklara yardım faaliyetinde aktif olarak yer almaktadır. Cuma'nın Irak Özgürlükler Kongresine katılması dini inançları nedeniyle bir sürpriz yaratmıştır.

60- Bu eski gerilla hareketinden şu an Güney bataklıklarında savaşmış 400 savaşçı vardır.

61- 2003 baharında Irak İşsizler Sendikası kurulmuştur (bakınız Kasım Hadi ve Arkam Muhammed Nadir ile yapılan görüşme). Birkaç ay sonra endüstri sektöründeki grev dalgasının ardından çok sayıda işçi sendikası bu yapı ile birleşerek Irak İşçi Sendikaları ve Konseyleri Federasyonu'nu kurmuşlardır. Federasyon üç yüz elli bin üyeye sahiptir. Programında öncelikli olarak işgal kuvvetlerinin çekilmesi, kadın-erkek eşitliği ve laiklik yer almaktadır. İşçi konseyleri ismi 1991 işçi konseyleri ayaklanmasına yapılan bir atıftır.

katıldılar. Seçimler IlSKF hukuki işler sorumlusunun ve Basra adli mübaşirinin gözetimde yapıldı.

Sendikal federasyonumuz sürekli bir gelişim içindedir. Komitelerin çoğu iş dünyasında kendini kabul ettiren sendikalara dönüşmüştür. İşçilere gasp edilen haklarından bazılarını yeniden kazandırmıştır. Elektrik sektöründeki sendikamız önemli talepleri için birçok kez greve gitmiştir. Elektrik Bakanlığını Basra'ya federasyonumuzun yöneticileri ile görüşmesi için bir genel müfettiş göndermek zorunda bıraktık. Bu görüşme sendikamızda dört saat boyunca sürdü. Ondan sendikal özgürlüklere saygı duyulmasını istedim. İşçilerden hiçbir destek almayan sarı sendikalara yetkililerin yardımına rağmen sendikamızın güvenilirliği ve kararlılığı noktasında bize gönderilen tebrik mektuplarını müfettişe göstermeyi de unutmadım.

Basra'da hangi sektörlerde IİSKF'ye katılım oldu?

Elektrik, nakliye sektörlerinde, Najibya ve Khor elektrik santrallerinde ve Petrokimya Endüstrileri Şirketinde -güçlü bir sendikadır, özellikle bu şirket için bir sendikal örgütlenme yaratmayı hedefliyoruz, zira çok sayıda santrale sahiptir. Aynı şekilde Güney Gaz Şirketinde çalışmamız var, burada ücretlileri duyarlı kılma ve idarenin işçi hakları ihlallerini teşhir amaçlı çeşitli faaliyetlerde bulunduk. Ayrıca giderek genişleyen hizmet sektöründe, makine endüstrisi ve inşaat sektörlerinde çalışmamız var.

Basra'da işçilerin ve sendikaların mevcut durumu nedir?

Irak'ta işçi sınıfı çok zor koşullarda yaşıyor. Bu durum, sendikal harekete önemli ölçüde yansıyor. Özetle, işçiler iktidara karşı mücadele vermekten daima korkuyor, bu korku Saddam Hüseyin diktatörlüğünün mirasıdır. Dahası bugünün yetkilileri de sendikal harekete köstek vuran bir sürü karara imza atmışlardır. Örneğin, şu anki Elektrik, Ulaşım ve Endüstri Bakanlığı eski rejimden kalan iş yasasına dayanarak sendikalı militanları işten atmakla tehdit etmekte ve açıkça kamu şirketlerinde sendikal faali-

yeti yasaklamaktadır. Yetkililer eski rejimin 150 sayılı yasasını kullanmaktadırlar,[62] bu yasa her türlü grevi yasaklamakta ve grev yöneticilerini ölümle cezalandırmaktadır. Büyük skandal, Başbakan İbrahim el-Caferi'nin[63] 8 Ağustos 2005 tarih ve 8750 sayılı kararıdır. Bu karar tüm sendikaları, tüm sosyal kuruluşları yasadışı ilan etmektedir.

IISKF, başbakanlığa ve meclise bu yasaya karşı protesto notası göndermiştir. Sendikal mücadeleyi hedef alan İslamcı milislerin sürekli tehdidini de buna eklemek gerekir. Şirket yönetimlerinin özel koruması olan bu milisler sendikacıları tehdit edip sindirmeye çalışmaktadırlar. Örneğin Güney Gaz Şirketi'nin paralı güvenlikçilerinden biri pimi çekilmiş bir el bombasını grevdeki işçilerin üzerine atmakla tehditte bulundu.

Irak'ın güneyinde şu an Şiiler ile Sünniler arasındaki ilişkiler ne durumdadır?

Siyasal İslamcı güçler Basra'da hegemonyalarını sürdürüyorlar. Saldırılar tüm yıl boyunca sürdü. Samarra bölgesinde Şiilerin bir camisinde meydana gelen patlamanın veya Sünnilerin ve Şiilerin kutsal mekânlarının yakılmasının ya da namaz kılmakta olan Sünni ve Şiilerin öldürülmesinin yeni bir kan gölü yaratmaktan başka bir amacı olamaz.

İslamcı milisler ve işgal kuvvetleri Basra'da hangi rolü üstleniyorlar?

62- Eski Baas rejiminde yalnızca Irak İşçiler Genel Federasyonu yasal olup doğrudan tek parti iktidarına bağlıydı. Çalışma polisi organı ve binlerce muhbiri ile federasyon Baas "korku cumhuriyetinin" bir parçasıydı. Federasyon 1988 yılında Halepçe'de Kürtlerin kimyasal gazlarla öldürülmesinin sorumlusu Kimyasal Ali tarafından yönetilmektedir. 1987'de işçi hareketlenmelerini önlemek için kamu sektöründeki -Irak ekonomisinin % 80'i- işçilere sendikaya üye olmaları yasaklanmıştır.

63- Nisan-Aralık 2005 tarihlerinde başbakanlık yapan İbrahim el-Caferi Dava Partisi üyesidir. Dava partisi İran İslam Cumhuriyetine yakın, Şii İslamcı bir formasyona sahiptir.

Basra'da kontrol İslamcı milislerin ve özellikle de burada konsolosluk açmalarından bu yana İran gizli servisinin elinde. Laik siyasi partilere gelince, onlar siyaset sahnesinden kesin olarak silinme tehlikesiyle karşı karşıyalar. Bu partiler, siyasi oyunların bilincinde olan halk kesiminin destek ve sempatisini topluyor. Fakat kendilerini güç olarak benimsetemiyorlar, zira ülkenin petrol ve petrol ürünleri gibi kaynaklarını yağmalamak, komşu ülkelerle kaçakçılık yapmak için uluslararası mafya ile ortak hareket eden, birbirlerini öldüren İslamcıların suikastlarının hedefi durumundalar.

Şu anki Başbakan Nuri el-Maliki[64] bile bu büyük bölünmeleri ima ederek İslamcılar arasındaki kanlı çatışmaları sona erdirmek için müdahale etmek zorunda kaldı. Sokak cinayetleri ve kör saldırıların dışında, İran'ın ve Abdülaziz el-Hekim'in[65] bölgenin tam anlamıyla bir Şii bölgesi olması planları doğrultusunda Basralı Sünnilerin doğdukları şehri terk etmeleri yönündeki yazılı ve sözlü tehditleri de eklemeliyiz. Bu proje kamusal bir tartışmaya dönüştü.

İşgal kuvvetlerinin İslamcılar karşısındaki tavrına gelirsek, işgal kuvvetleri İslamcılar ile karşı karşıya gelmekten kaçınıyorlar ve onlara destek oluyorlar. İslamcılar da onların halkın gözündeki işgalci imajını düzeltmeye çalışıyorlar. Basra'da laik güçleri siyaset sahnesinden silmek için işbirliği yapıyorlar. Irak Komünist Partisi gibi kimi laik eğilimler de işgal kuvvetlerinin varlığını kabul ettiler ve onlarla işbirliği içinde hareket etmeye giriştiler. Fakat Basralılar, kimisi İran'ın çıkarları adına, kimisi ulusal duygular nedeniyle, işgalcilerin ne pahasına olursa olsun gitmelerini istiyorlar. İşgalin reddi, Irak Komünist İşçi Partisi, Sosyalist Arap Hareketi[66] ve bu gerçekliğin bilincine varmaya başlayan birkaç

64- Şu an Başbakan olan Nuri el-Maliki Dava Partisi üyesidir.

65- Şu an iktidardaki koalisyonda çoğunlukta olan İslam Devrimi Yüksek Konseyi'nin yöneticilerinden biridir ve İran İslam Cumhuriyetine bağlı bu partinin liderinin kardeşidir.

66- Sosyalist Arap Hareketi, Sosyalist Enternasyonal üyesi küçük bir sosyal demokrat partidir. Son seçimlere Ilyad Allavi'nin listesinden katılmışlardır ve resmi sendikal hareketin içinde yerleşmiş durumda görünmektedirler.

grup tarafından doğru bir temelde dile getiriliyor. Bu nedenle Basra'da herhangi bir kriz patlak verdiği anda halk İngiliz güçlerine saldırmakta, özellikle de devriye araçlarına taşlarla saldırılmaktadır.

Sadr'ın grubu[67] paramiliter bir tarzda örgütlenmektedir. İran gizli servisi tarafından desteklenmekte ve düzenli olarak yeni silahlarla donatılmaktadır. Şehirde herkes bunları biliyor. Necef'te savaşın durmasından sonra, işgalin başlangıcından beri gerçek bir politik tavrı olmadı, sadece utangaççа işgalin sona ermesini istemektedir. Mehdi Ordusu diye adlandırılan hareket Sadr'ın gerçek örgütüdür. Basra'da işgal kuvvetleriyle ara ara çatışmaya girmektedirler, bazen 62 milimetrelik havan topları ile bombardımana girişmektedirler -sık sık siviller arasından ölen ve yaralanan olmaktadır. Kısa süreliğine yatışma, sonra bir zımni uzlaşma aylarca sürebilmekte, ardından bir iki günlük çatışmalar patlak vermekte, saman alevi gibi parlayıp sönmektedir. Bu bir gösteriş ya da milli vaat savaşından başka bir şey değildir.

67- Güçlü bir Şii milis grubudur, Mehdi Ordusu adıyla bilinmektedir. Lideri 32 yaşındaki Muktada el-Sadr, Saddam Hüseyin tarafından öldürülen tamnmış muhalif İslamcı Muhammed Sadık el-Sadr'ın oğludur. Irak'taki başlıca Şii otoritelerden biri olan Ayetullah Sistani'nin rakibi olan Sadr, kendi siyasi-askeri örgütü Mehdi Ordusu'nu kurmuştur. 2004 yılında Amerikan Ordusuna karşı yürüttükleri Necef savaşı, ordusunun teslimiyetine rağmen Sadr'ı çok popüler yaptı. Bundan sonra Sadr şeriatın sıkı bir şekilde uygulandığı ve siyasi alanda dikkat çekici kitle eylemleriyle yer alan kontrol bölgeleri örgütlemeye yöneldi.

Herkes Bir Sonraki Hedefin Kendisi Olduğunu Düşünüyor

Nadia Mahmud ile görüşme

Bağdat bölgesindeki bir Arap ailesinin kızı olan 43 yaşındaki Nadia Mahmud Irak Komünist Partisi'nin yeraltı faaliyetine katılmak için 16 yaşında ailesini terk etmiş. Bugün Irak Komünist İşçi Partisi politbüro üyesidir. 1996'dan beri sürgünde yaşayan Nadia kısa bir süre önce Irak'a dönünce, karşısında, ekonomik ambargo, işgal ve iç savaş yıllarının değiştirdiği bir ülke bulmuş. Bu görüşme bize bu yolculuğun tanıklığını anlatmaktadır.

Irak'a son kez ne zaman gittin?

2006 Mart-Nisan'ında Bağdat'taydım, ardından birkaç gün Kerkük'te kaldım. Terk ettiğim şehirler değillerdi onlar. Üzgün, pis, kaotik, hiçbir hizmetin işlemediği şehirler. Bir intihar saldırısında Buratha Camiinin yıkıldığı dönemde Bağdat'taydım. Birkaç dakikada yetmiş kişi öldürülüverdi.[68]

68- 7 Nisan 2006 tarihinde düzenlenen bir intihar saldırısı Bağdat'ın kuzeyindeki Atifiyah mahallesindeki bu Şii Camiini harap etmişti. Bu camii ülkenin en eski camilerinden biriydi. Saldırının bilançosu Nadia'nın hatırladığından çok daha ağırdı: yüze yakın ölü, yüz altmış yaralı.

Sokaklar boştu, Yeşil Bölge'ye[69] gittiğimde bile boştu. Yeşil ve hoş bir yer olarak hayal etmiştim burayı. Hiç de değilmiş. Kirli binalar ve her yere konulmuş güvenlik bariyerleriyle Bağdat'ın tam ortasında bir alan. Eski hocalarımdan birini görmeye gittim, bana o açıkladı buranın yüksek güvenlik nedeniyle daha güvenilir olduğunu. Fakat buna rağmen aynı gün bir patlama oldu...

Seni şok eden neydi?

Her şey şok ediciydi, özellikle de sokaklarda hiç kadın görmemek. İnsanların nasıl yaşadığım görmeliydiniz... Tam bir sefalet. Kerkük'te iken petrolle dolu bu şehrin dünyanın en yoksul yeri olduğunu söyleyebilir insan. İnsanlar statlarda, eğreti barınaklarda yaşıyorlardı. Bunlar şehrin nüfus dengesini değiştirmek için Kürdistan'dan zorla şehre göç ettirilmiş insanlardı.[70]

Irak içinde seyahat hangi koşullarda yapılıyor?

Çok tehlikeli. Bana bunu söylemişlerdi, benim de saptamam zor olmadı. Bağdat'tan arabayla Diyala'ya ve oradan Kerkük'e doğru gitmek gerçekten tekin değil. Güneye doğru gitmek de aynı şekilde. Fakat buna rağmen insanlar yolculuk yapıyorlar, hayatlarını yaşamayı bırakmıyorlar. Bu durum sadece bir iki günlük ya da birkaç haftalık bir olay değil, üç yıldır devam etmekte.

Şehirlerde hiçbir trafik lambasının olmadığı çukurlu yollarda

69- Bağdat'ın Amerikalıların kontrolündeki yüksek güvenlikli idari bölgesi. Şüphesiz bu bölge Irak'ın işgal kuvvetleri ve merkezi hükümet tarafından kontrol edilen tek bölgesidir.

70- Kerkük, Kürtler, Araplar ve güçlü bir azınlık olan Türkmenlerin birlikte yaşadığı bir bölgedir ve ciddi bir hak çatışmasına konu olmaktadır. Petrol rantının topluluklar arasında paylaşımının anayasal tartışmanın engellerinden biri olduğu bir ülkede şehrin petrol sektörünün merkezinde yer alması kuşkusuz ki yabancı bir olgu değildir. Saddam Hüseyin rejimi Kerkük'ü Kürtleri sürüp yerlerine zorla Arapları göç ettirerek Araplaştırmaya çalışmıştır. 2003'ten bu yana ise Irak Devlet Başkanı Celal Talabani'nin partisi KYB'deki milliyetçiler bu politikanın tersini uygulamaktadırlar, Araplar sürülmekte yerlerine Kürt aileler yerleştirilmektedir. Bunların yarattığı gerilim etnik unsurlar arası isyanlara neden olmuştur.

insanlar nasıl araba kullanabiliyor kendi kendine soruyorsun. Yağmur yağdığında yollar sel yatağına dönüyor. Petrolle dolu bir ülkedesin ama benzin istasyonlarında bir iki kilometrelik kuyruklar var...

Ailenle görüştün mü?

Ailemden herkesi göremedim, tek nedeni seyahat şartlarıydı. Arkadaşlarım için de aynı durum, hepsini görmek kolay değildi. Öncelikle yola çıkmanın tehlikeli olup olmadığı konusunda bilgi toplamalısın. Ailemin yanma gittiğimde akrabalarımdan birinin öldürüldüğünü öğrendim. 50 yaşındaydı ve büyük bir ailesi vardı. Bakuba'da[71] yaşıyordu. Mağazasına üç erkek girmiş, biri dışarıyı gözetlerken diğerleri ateş etmiş. Nedeni çok basit; Sünni bir bölgede Şii'ydi o.

Ailesi için bu ölüm bir felaketti. Ailesinde ekmek parası kazanan tek kişiydi. Hayatında politikaya hiç karışmamıştı, camiye giden ortalama bir Müslüman'dı, sakin bir hayat sürüyordu. Evini ve işini terk etmesi yönünde uyarılar almıştı. Uyarıları ciddiye almış ve gitmişti. Fakat iki ay sonra geri döndü ve onlar onu öldürdü. Onlar kim? Kimse bunu bilmiyor. Onun ailesini görmeye gidemedim Irak'ta. Avrupa'ya dönünce başsağlığı dilemek için erkek kardeşlerini görmeye gittim.

Yaşam seviyesi çok değişmiş mi?

Nasıl söylemeli... yaşam seviyesi yok artık! İnsanlar hayatta kalmaktan mutlu oluyorlar. Sürekli bir olağanüstü hal var, herkes her an bir şeylerin olmasından çekiniyor, hiçbir şey normal geçmiyor. İşgal altında, sokaklardaki milislerle geçen bir hayat.

Hiç kimse hiçbir şeyin sorumlusu değil... Polis, Amerikan birlikleri, cinayet veya yağmalama görseler bile kendileri doğrudan hedef olmadıkça müdahalede bulunmuyorlar. Iraklı polisler arama noktalarında yüzlerini maskeyle gizliyorlar, çünkü kimlikle-

71- Bağdat'a 50 km uzaklıkta, Sünni gerilla faaliyetlerinin merkezlerinden biri.

rinin belli olmasından, misillemeye hedef olmaktan korkuyorlar. Böyle bir durumda eğer bir polis tüm ekipmanıyla korkuyorsa, sıradan insanların neler hissettiğini düşünün...

Bir arkadaşıma bunu sormuştum. Bana, "Sıradan insanlar korkmuyor, korkanlar polislerdir. Polisler biliyor ki insanlar kendilerine karşı, çünkü kendileri işgal kuvvetlerini destekliyorlar," demişti.

İşgal kuvvetleri şehirlerde her yerde var mı? Sivil halka karşı davranışları nasıl?

Sadece belli başlı sokaklarda gördüm onları. Tankların yanından arabaların geçmesine izin verilmiyor. Eğer 100 metre kadar yaklaşırsan soru sormadan sana saldırıyorlar. Aniden sokağın sonunda bir Amerikan tankı görürsen arabayı kenara çekiyorsun ve tankın geçmesini bekliyorsun. Buna ilk kez tanık olduğumda, "Neden duruyoruz? Arabada bir sorun mu var?" diye sormuştum. Arkadaşlarım bana, "Hayır, Amerikalılar geçiyor," demişlerdi. Arkadaşlarımdan biri İngilizlerin daha nazik olduğunu eklemişti, İngilizler arabaların yanlarından geçmesine izin veriyorlardı. Tankları her şehrin giriş ve çıkışlarında, önemli binaların önünde de görebilirsin.

Irak Özgürlükler Kongresinin (IFC) Irak toplumunda bir güç haline geldiğini düşünüyor musun?

Birkaç günümü IFC bürolarında geçirdim. Orada insanlardan IFC'nin tek umutları olduğuna dair sözler işittim. Yoldaşlarımdan birine insanların IFC fikrinin Komünist İşçi Partisi tarafından ortaya atıldığını bilip bilmediklerini ve bunun IFC'ye katılmalarında sorun olup olmayacağını sordum. "Hayır, aksine, bu yapıyı destekleyen hiçbir siyasi partinin olmadığını bilseler güven duymazlar. Fakat kesin olan şu ki Irak dışında durum aynı değil"[72] cevabını verdi yoldaşım.

72- Bu anlayış Ortadoğu'da siyasi partinin rolü ile ilişkilidir. Parti, topluluğa ai-

Basra'dan gelen insanlarla görüştüm. Şehri terk etmeleri için tehditler almışlar, çünkü Sünniler. Şii milisler onları uyarmaya gelmişler. El-İskenderiye'den[73] gelen insanlarla da görüştüm. Bana toplantılarının raporunu gösterdiler: yüz elli insan harekete geçmiş, on beş kişilik bir yürütme komitesi seçmişler, beşi kadın. Üçte biri. Belediye meclisi ve başkanı ile ilişkiye geçmişler, tüm yerel siyasi partileri davet etmişler ve Barış Evi'nin[74] açılışını duyurmuşlar.

El-Zafranya mahallesinden 22 yaşındaki genç bir erkekle karşılaştım. "İnsanların eksikliğini en çok hissettiği gaz ve benzini onlara temin etmenin, okulların en fazla ihtiyaç duyduğu şeyleri sağlamanın sorumluluğunu alamazsak, insanlar bizi onların günlük ihtiyaçlarını dert edinen bir örgüt olarak görmeyecektir," diyordu. Ona bölgelerinde güvenliğin nasıl sağlandığını sordum. "Yedi gençten oluşan bir ekibimiz var, bir halkevi açmak istiyoruz, kendi insanlarımızı korumak için ekipmana ihtiyacımız var. Sadr'ın grubu ile konuştuk. Onlara bu bölgenin bundan sonra bizim korumamız altında olduğunu söyledik. Tamam dediler. Ardından İslamcı Fazilet Partisi[75] ile görüştük. Aynı amaçlara sahip olmadıklarını söylediler. Fakat ne olursa olsun onları bu bölgenin bizim bölgemiz olduğuna ve burayı koruyacağımıza dair bilgilendirdik. Amerikalılar bizden üç kişiyi aldılar, onları dövdüler ve sonunda salıverdiler. Nedenini bilmiyoruz, fakat sık sık tekrarlanıyor..."

Ardından Güzel Sanatlar Akademisinden sanatçılarla görüş-

diyette ve topluluğun korunmasında rol oynar ve üyelerini askeri bakımdan da koruyacak güçte olmalıdır.

73- Bağdat'ın 40 km güneyinde Irak Özgürlükler Kongresi'nin etkin olduğu yerlerden biri.

74- Mahallelerde büroların açılması Irak Özgürlükler Kongresi'nin örgütlenme stratejilerinden biridir.

75- El-Fathila (İslami Fazilet Partisi) Muktada el-Sadr'ın babası Muhammed Sadık el-Sadr'ın öğrencisi olan Ayetullah Muhammed Yakubi'nin düşüncelerinden esinlenmiştir ve Mehdi Ordusu ile rekabet halindedir. Ulusal Mecliste sandalyelerin % 5'ine ve Basra Valiliğine sahiptir. Bu durum onlara kesin bir güç sağlamaktadır.

tüm. Onların tiyatro topluluğu IFC üyesidir. Teröristlerin bir sonraki hedefinin belki de kendileri olduğunu söylediler. Bu sözü neredeyse herkesin ağzından duydum, sendikahlardan, öğretmenlerden, IFC üyesi olsun ya da olmasın... Herkes bir sonraki hedefin kendisi olduğunu düşünüyor.

Gördüğüm kadarıyla IFC henüz bir kitle örgütü değil, fakat bunu gerçekleştirmek için gerekli her şeye sahip. Adınızdan ötürü kolaylıkla öldürülebildiğiniz bir ülkede, Şiilerle Sünnilerin, Araplarla Kürtlerin karşılıkh olarak birbirlerini öldürdüğü bir ülkede, IFC, size kimin Kürt, kimin Arap, Türkmen, kimin Sünni, Şii, kimin ateist olduğunun sorulmadığı tek yerdir. O, bu bölünmelerin iç savaş cehennemine attığı bir ülkede etnik olmayan, dini olmayan, laik bir örgütlenmedir.

Tüm siyasi partiler şimdilerde işgal cephesine geçtiler. İki yıl önce Muktada el-Sadr işgale karşı olarak ortaya çıkmıştı. Şimdi onun grubu Şii koalisyonda dört bakanlığa sahip. "Direnişçi" geçinen Sünni partiler bugün açıkça silahlarımn iktidara ortak olmak için bir araç olduğunu, mecliste ve hükümette kendilerine sandalye verilmedikçe silahlarını teslim etmeyeceklerini söylüyorlar. Kürt partiler iktidarda, tüm İslami partiler, Irak Komünist Partisi,[76] her biri yeni hükümette bakanhğa sahiptir. Bunlar işgal kuvvetlerini "çokuluslu güç" olarak değerlendirmektedirler ve ikiyüzlüce onların bize yardım etmek için burada olduklarını savunmaktadırlar. Bu durumda "işgalden illallah dedik, işgalcilerin defolmasını istiyoruz" diyen tek halk örgütü IFC'dir.

Seçimler yalan ve terör üzerine kuruluydu. İnsanlar sağlam bir çevrede, iyi bir bilgi sahibi olarak karar verecek bir durumda değillerdi. IFC laik cepheye yardım etmek isterdi, fakat onlar İslam'ı devlet dini olarak ilan eden bir anayasa olmasını sorun görmeyen sözde-laiklerdi.

76- Fransa'da geçen uzun bir sürgün hayatından sonra Irak Komünist Partili militan Raid Fehmi, Maliki'nin kabinesinde Bilim ve Teknoloji Bakanı oldu. Partisi Ilyad Allavi liderliğindeki seçim ittifakına dahil oldu. Eski bir Baas muhalifi olan Ilyad Allavi Başbakanlık yapmıştır ve son seçimlerde ABD'nin desteğini almıştır.

Ne tür insanlar IFC'ye katıldı? Bu insanların sosyal, dini, dilsel, politik kökenlerini biliyor musun?

IFC'ye katılan grupların en belirgin olanları işçiler ve sendikalardır. On bir sendika tarafından gönderilen katılım mektupları aldık: öğretmenlerden, petrol işçilerinden, köylülerden ve IFC'ye katılmak isteyen başkalarından. Üniversiteliler, entelektüeller, sanatçılar, oyuncular, kadın örgütleri var; örneğin Irak'ta Kadınların Özgürlüğü Örgütü ve Bağdat'ın güneyindeki bir şehir olan Babil[77] kadınlarının bir örgütü.

Bağdat'ta, Irak'ın güneyinde Basra ve Savfan'da temsilciliklerimiz var. Kuveyt sınırında iki yüz elli çiftçi IFC'ye katıldı ve sızmalara karşı sınırı korumaktalar. Bağdat yakınlarındaki El-İskenderiye'de bir halkevi açtık. Katılan insanların sayısı öyle aşırı değil elbette, fakat onlar çok önemli işler yapıyorlar, insanların güvenliğini temin ediyorlar. Geceleri, özellikle de elektrikler kesildiğinde sokaklarda devriye gezen grupları var. Hizmet sektöründeki sorunlar nedeniyle onların çok fazla işi var, elektrik ve su dağıtımı örneğin. Nasıriye'de IFC ekipleri ilaç dağıtımını da sağlamaktalar.

IFC ile ilişki kuran birkaç dini grup da vardır, çünkü onlar da Irak'a sirayet eden etnik temizliğe karşı çözüm aramaktalar. Örneğin Basra'da yaşayan Sünniler bizimle ilişkiye geçip bizden koruma talep ettiler. Onlar bölgede kalmak istiyorlar, fakat bölgeyi terk etmeleri yönünde Şiilerin tehdit ve saldırılarına maruz kalıyorlar. Şiiler onları "Sünni bölge" olarak adlandırdıkları bölgeye göndermek istiyorlar. Irak'ta federal bir devlet kurmak için böyle yapıyorlar. Aynı şey Sünni milisler tarafından kontrol edilen bölgelerde de yaşanıyor. Sünniler de Şii kökenli insanları Bağdat'ın kuzeyindeki yaşadıkları yerlerden gitmeleri için tehdit ediyorlar.

IFC'nin temel ihtiyaçları nelerdir? Uluslararası dayanışmadan ne tür bir yardım bekliyor?

Öncelikle para. IFC'nin hangi üyesine sorarsan sor, sana finans

77- Eski Babil kenti.

sorunlarından bahsedecektir. Milislere bak, onların sokakları kontrol ettiğine nasıl inanırsın? Onların iyi bir toplum programı mı var, insanları düşünceleriyle mi kendilerine çekiyorlar? Tabi ki hayır. Onların parası var, dünyanın her yerinden gelen paraları. Onlar yeterince güçlü olduklarında iktidarı alacaklar ve tüm doğal kaynakları kontrol edecekler. Finansal destek IFC ve insanların ihtiyaç duydukları temel şeydir.

Finansal destek ile birlikte değişikler yapabiliriz, üyelerimizi eğitebilir ve donatabiliriz, uydu yayını yapan bir televizyon kanalı kurabilir, bir günlük gazete çıkarabilir, şehirleri, okulları, hastaneleri işler kılabilir, elektrik dağıtımını ve su temin edilmesini yeniden sağlayabiliriz. Sonuç olarak tüm ülkeyi işler kılabilecek kapasiteye sahibiz.

Siyasi destek de fark yaratabilir ve durumu değiştirebilir. Uluslararası harcketleri askeri birliklerin Irak'ı terk etmesi yönünde seferber edebilirsek, hedeflerimize doğru önemli bir adım atmış olacağız. Askeri birliklerin gitmesi Irak'ta ifade edilen birinci taleptir.

Şimdi tehlike milislerdir, insanların dikkatlerini işgalden başka yöne çekiyorlar. Amerikahlar milislerin halkı kontrol etmesinden hoşnutlar, insanlar bu milislerle karşı karşıya geliyorlar. İnsanlar bununla meşgul oluyor, İngilizlerle Amerikanların arzu etmedikleri hiçbir şey olmuyor.

İşgal Güçlerince Üç Defa Tutuklandım

Kasım Hadi ve Akram Muhammed Nadir ile görüşme

2003 Mayıs'ında işgal kuvvetleri Bağdat'a henüz girmişken yirmi kadar yasadışı sendikacı militan eski Baasçı resmi sendika binasında bir araya geldiler. Yüzde 70'e yakın işsizlik oranı karşısında ve tüm sosyal ödeneklerin yokluğunda Irak İşsizler Sendikası'nı (UUI) kurdular. İki basit talepleri vardı: herkese iş ve 100 dolar işsizlik ödeneği. Elde ettikleri ilk başarı, Bağdat'ta Amerikan sivil yönetim merkezinin önünde yaptıkları 45 günlük oturma eyleminden sonra -Kasım Hadi'nin iki defa gözaltına alınmasına neden olmuştur- birkaç hafta içinde 150 bin insanın sendikaya katılması oldu. Sendikanın Süleymaniye sorumlusu Akram Muhammed Nadir ve genel sekreteri Kasım Hadi deneyimlerini ve mücadelelerini anlatıyor.

Nasıl işçi militan oldunuz?

Kasım Hadi: Bir işçi kenti olan Musseyba'da doğdum. Herhangi bir parti üyesi değilken El-İskenderiye[78] fabrikalarında, Kadhimiya'da tekstil konfeksiyonunda ve Bağdat'ta çok sayıda greve

78- Bağdat'ın 40 km güneyinde bir işçi kenti. Bugün Irak Özgürlükler Kongresi'nin demir attığı yerlerden biridir.

katılmıştım. Fakat siyasi kabiliyet ve deneyim eksikliği grev önderlerinin işten atılmaları ve tutuklanmaları ile sonuçlandı.

Benim politik şekillenişime gelirsek, 1991'den itibaren bunu İşçi Sınıfının Özgürlüğü İçin Birlik'e[79] borçluyum. Onlar bana, örneğin grevin nasıl yönetileceğini öğrettiler. Başarıyla idare ettiğim ilk eylemlerim Kerbela'da Nura fabrikasındaki ve sonra, silah sektöründeki Badr kamu şirketindekiler olmuştur. Irak'ta bu sektörde tarihte ilk kez Milli Savunma Bakanlığı grevcilerle ücret pazarlıkları için bir heyet göndermiştir. Mart 1991 olayları boyunca[80] tehlikede olmamızın getirdiği riskler nedeniyle taleplerimiz karşısında boyun eğdiler ve işçilere yüksek tazminatlar ödediler.

Bu başarılar benim de içinde olduğum tekstil işçileri arasında militan hareketimize büyük bir prestij kazandırdı. Faaliyetimiz politik olmaktan çok sosyal bir karakter taşısa da bölgedeki patronların çoğu bizden korkuyorlardı.

Akram Muhammed Nadir: Irak Kürdistan'ında Süleymaniye şehrinin orta sınıf ailelerindenim. Ailemden birçok kişi Saddam Hüseyin rejiminin sert muhaliflerindendi, bu durum onların hapse atılmalarına ve işkence görmelerine neden oldu.

Politik faaliyetlerime seksenli yılların ortalarında lise öğrencisiyken Irak Kürdistan'ında ulusal özgürlük hareketi ve işçi hareketi içinde başladım. Baas iktidarının korkusundan faaliyetlere gizlice katılıyordum. Bu nedenle sadece Marksist çevrelerdeki tartışmalara katılmakla yetiniyordum. İlk başarım doğduğum şehirde bir restoranda iş arkadaşlarım ile yaptığımız hak eylemi oldu. bu eylem işten atılmama yol açtı. Ardından İran-Irak Savaşı'na karşı ve daha sonra Körfez Savaşı'nı izleyen ekonomik ablukaya karşı halkın harekete geçirilmesinde daha kararlı bir şekilde yer aldım.

79- 1991'de Irak Komünist Partisi'nden ayrılan bir hareket. 1993 yılında çok sayıda grupla birleşerek Irak Komünist İşçi Partisi'nin kuruluşunda yer aldı (bakınız Samir Adil ile yapılan görüşme).

80- Amerikan bombardımanları özellikle silah fabrikalarını hedef almıştı.

1991 Martında Irak ordusunun yenilgisinden sonra Irak Kürdistan'ında çıkan halk ayaklanması sırasında işçi militanlar olarak iş yerlerinde ve şehirlerde işçi ve halk konseyleri kurmaya başladık. Konseylerin kurulması sürecinde, Mansur Hikmet'in İran Komünist İşçi Partisi'nin etkisindeki Marksist çevrelerle işbirliği halindeydik.

Şartlar sol militanlar için çok sertti. Komünist sistemin çökmesine bağlı bir hayal kırıklığı dalgası vardı. Bu başarısızlık işçi sınıfı bilincine zarar veren bir etkiydi. Aynı dönemde bir taraftan Amerika'nın müttefikleri KDP ve KYB'li milislere, diğer taraftan Irak cumhuriyet muhafızlarının Kürdistan şehirlerine yönelik baskılarına açıkça karşı koyuyorduk.

Bu ayaklanma halkın dağlara, çöle ya da komşu ülkelere kaçması ile sonuçlandı. Fakat her şeye karşın halkın öfkesi Baas rejiminin askeri birliklerini ve faşist kurumlarını Süleymaniye, Erbil ve Dohuk'tan çekmeye zorladı. ABD ve müttefiklerinin –ve BM'nin- 36. paralelin kuzeyinde güvenlik bölgesi oluşturmaları, dini ve milliyetçi grupların ekonomik kaynakların tamamına el koymalarına olanak verdi. Aynı şekilde istihdam dağıtımında da tekeli ele geçirmelerine izin verdi. Baas rejiminin dönüş riskini şantaj olarak kullanarak iktidarda kaldılar. Onların politikaları, kendi çıkar çevrelerini oluşturmalarına bağlı olarak toplumu böldü.

İşsizler Sendikası ile doksanlı yıllarda Kürdistan'da var olan sendika arasındaki bağlar nedir?

Kasım Hadi: 2003 yılında İşsizler Sendikasını kuran Iraklı militan işçiler 1991'de kurulan ilk işsizler sendikasının kuruluş deneyimlerinden yararlanmışlardır. Aynı şekilde Kürdistan'daki bu örgütün eski liderlerinin bilgi ve görgüsünden yararlanmışlardır. Bu kişilerin yeni sendikanın kurulmasında, gösterilerin, oturma eylemlerinin vb. örgütlenmesinde ciddi katkıları olmuştur.

Akram Muhammed Nadir: Toplum işsizlikten, yoksulluktan, uluslararası ekonomik ambargodan, dahası Baas hükümetinin

politikalarından, ardından 1994'ten 2000 yılına kadar süren iç savaş sırasında Kürt partilerinden çekmiştir.

Bu şartlar altında 1992 yılında Kürdistan İşsizler Sendikasını Süleymaniye ve Erbil'de "Ya iş ya da işsizlik ödeneği hakkı!" sloganı ile kurduk. Ben de işsizdim, Süleymaniye Teknik Enstitü diplomam olmasına rağmen.

Sendikamız milliyetçi ve dini partileri kaygılandıran bir şekilde coşkuyla karşılandı. 1992 yılındaki ilk görüşmemizde, Kürt Cephesi -başlıca grupları eski Irak Komünist Partisi, KDP, KYB ve İslamcı partiler- sorumluları bize sendikamızın kendi stratejileri için bir tehlike olduğunu ifade ettiler, zira onlara göre artık kimse onların Kürdistan'ı savunmak için silahlanma çağrılarını dinlemiyordu. Onlara, sadece köle olduğumuz bir yerde ne bir yeri ne bir ülkeyi savunuruz, cevabını verdik. Ayrıca ben, sendikamızın sayesinde kölelik zincirlerini parçalayacağımızı da ekledim. Onlar her yolu kullanarak bizimle savaşacakları tehdidinde bulundular.

Celal Talabani'nin tarafından da benzer bir yanıt aldık, 1993 yılında görüşmemizde. Çünkü onun emirleri altında çalışmayı reddetmiştik. Militanlarımızdan biri KDP'nin silahlı adamları tarafından Dohuk'ta kaçırılıp öldürülmüştü. İşkence görmüştü ve cesedi yakılmıştı. Yanmış cesedi şehir dışına atılmıştı. Sorumluları bilinmesine rağmen polis basit bir faili meçhul şikayet olarak suçu kayıtlara geçti. Bu nedenle terörizme ve siyasi cinayetlere karşı barışçı bir gösteri organize etmek istiyorduk. Talabani bizden bu gösteriyi düzenlemekten vazgeçmemizi istedi.

Bunun aylar öncesinde, 19 Haziran 1993'te çalışma hakkı ve işsizlik ödeneği için, iyi beslenme, temel ihtiyaçlar ve enerji için gösteri yapmayı planlamıştık. Fakat silahlı milisler, ben de dahil sendikamızın yedi yöneticisini kaçırmışlardı. Süleymaniye valilisinin müdahalesinden sonra, gösteri tarihinin üç gün öncesinde serbest bırakılmıştık. Gösteri günü üç militanla beraber yeniden tutuklandım. Yoldaşlarım milislerin bize yönelik tehditleri nedeniyle gösteriyi ertelemek zorunda kaldılar. Fakat taleplerimizi hızlı bir şekilde karşılayacaklarına dair söz verdiler.

Kürdistan İşsizler Sendikası bölgedeki işçi hareketi tarihiyle

sıkı sıkıya bağlı uzun bir geçmişe sahiptir. Sendikamızın yaptığı olumlu şeyler arasında Süleymaniye, Erbil, Kalar, Ranya, Darbandikhan ve Kasbah Dhar'da yüzlerce kitle gösterisini sayabiliriz. Çok sayıda şehit verdik. Örneğin Aram kod adlı Nadir Omar 1993'te Dohuk'ta öldürüldü; sendikacı ve Süleymaniye Sürgün ve Göçmenler Derneği başkanı Bekir Ali 1 Nisan 1994'te sürgünlerin barışçı bir gösterisinde valilik karşısında öldürüldü; Şapur Abdelkader ve Kabir Adil [Bakınız Surma Hamidi ile görüşme] 1997'de Erbil'de islamcı Kürt partiler tarafından öldürüldü; sendikamızın Süleymaniye'deki sorumlularından biri olan Farhad Faraç 1999'da evinin önünde silahlı kişilerce öldürüldü.

Bense defalarca gözaltına alındım, tutuklandım ve rehin alındım. Milliyetçi partilerin adamlarınca düzenlenen iki suikast girişiminden kurtuldum. Yetkililer hiçbir ciddi soruşturma yürütmediler ve Bekir Ali'nin öldürülmesinde olduğu gibi benim şikayetlerim de faili meçhul olarak kayıtlara geçirildi.

Amerikan-Britanya koalisyon güçlerinin Irak'ı işgal etmesinden itibaren İşsizler Sendikası'nın yakaladığı başarıyı nasıl açıklıyorsunuz?

Kasım Hadi: Bu başarı her şeyden önce savaşın ve işgalin sonuçları üzerine, özellikle de işsizlik konusundaki analizimizin doğruluğu ile açıklanır. İşçi militanlar olarak bizi hepsinden önce ilgilendiren şey, en başta işçi sınıfının olmak üzere, halkımızın sosyal durumudur. Gerçekten de savaş sivil kurumları, ekonomik altyapıları ve sosyal hizmetleri yerle bir etmiştir. İşgalin sürmesi de Irak sivil hayatının geri kalan yanlarını tüketmiştir. İşgal öncesinin faktörlerini de bunlara ekleyelim: birinci ve ikinci Körfez Savaşları, ekonomik ambargo ve Saddam Hüseyin diktatörlüğü. Bu nedenle bu şartlarda İşsizler Sendikası'nı kurarak işsizliği bitirme hedefinde yoğunlaştık, çünkü bu Irak'ı vuran ekonomik ve sosyal krizin yok edilmesinde önemli bir kaldıraç olacaktır.

Akram Muhammed Nadir: Süleymaniye'de sosyal ve sivil hakla-

rı koruma komitesini henüz yeni hayata geçirdik. Komite 17 Eylül 2005'te toplanan kurucu genel meclis oturumunda yapılan seçimler sonucu otuz beşten fazla delegeden oluşmuştur. Meclis beş yüzden fazla katılımcı ile toplanmıştır.

Taleplerimiz, toplantı, gösteri, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü üzerinedir. Elektrik, su, telefon, sağlık gibi sosyal haklar için mücadele verdik. 18 yaşından büyük tüm yurttaşlar için konut hakkı ile boş konutların göçmenlere[81] derhal verilmesini talep ediyoruz. İdari alanlardaki çürümeyi ve kimi partilerin liderlerinin, rejimin yüksek mevkisindeki kişilerin ülkenin mal varhğını ve halkın parasını dev miktarlarla zimmetlerine geçirdiklerini ifşa ediyoruz. Ayrıca devlet bütçesinin ve harcamalarının halkın aleyhine gelişmemesi için herkese açık olmasını talep ediyoruz.

Faaliyetlerimizi Erbil, Kalar, Ranya vd. şehirlere yaydık. Şu an, devlet işletmelerindeki mühendislere verildiği gibi, işsizlik ödeneklerinin yüzde 100 yükseltilmesi için imza topluyoruz.

İşsizlerin durumu 2003'ten bu yana değişti mi? Değiştiyse, daha iyi mi oldu, kötü mü?

Kasım Hadi: Toplumsal koşullar bozuldukça işsizin durumu da kötüleşiyor. Savaşta yıkılan yerlerin boşaltılması ve temizlenmesi gibi hükümetin yarattığı işler de geçici olmaktan öteye geçmedi. İnsanların iş bulabildikleri tek alan polislik ve askerlik. Hükümet bu insanları teröristlerle mücadele altında ateşe gönderiyor.

Özel sektör ise her türlü engelle karşı karşıya; özellikle de güvenlik yokluğu, elektrik, ulaşım ve haberleşme gibi temel altyapıların yokluğu... Bildiğimiz gibi yatırımcılar her zaman güvenli yatırım alanları ararlar. Bu nedenle yatırımlar görece daha sakin olan Kürdistan'da daha iyi durumda. Fakat her halükarda bu projeler yetersiz kalmaktadır.

81- "Ülke içinde göç eden insanlar", sözcüğün resmi anlamına göre savaş, sefalet veya terör nedeniyle evlerinden olmuş insanlardır.

İşsizler Sendikası'nın mevcut faaliyetleri nelerdir? 2003 yazından önce bu faaliyetleri yürütmek zor muydu?

Kasım Hadi: 2003 yılında çok sayıda gösteri ve oturma eylemi düzenledik. Amerikan yönetiminin ve Iraklı yetkililerin başlattığı kanlı baskı politikaları (tutuklamalar, göstericilerin üzerine ateş etmeler), eski rejimden miras kalmış olan korkuya eklenince, sendikamızın insan sayısında ciddi bir düşüşe neden oldu.[82]

Bu yeni durum karşısında faaliyetlerimizi işsizler için asgari yaşam koşullarının teminine yönelttik. İşsizlere verilen sosyal yardımın iyileştirilmesi ve işi olmayanların vergi ve harçlardan muaf tutulmasına yönelik bir projeyi sosyal yardımlardan sorumlu bakanlığa sunduk. Fakat projemiz reddedildi.

Ayrıca 2004 Mayısı'ndan beri işsizler ve aileleri için ücretsiz muayene kampanyası yürütüyoruz. Bu kampanya iki yüz elli uzman doktorun kendi özel kliniklerinde gönüllü olarak yardım etmelerine, on altı eczacının ilaçları bedava ya da uygun bir fiyatla dağıtmalarına, özel hastanelerde ve üniversite hastanelerinde yirmi iki cerrahi müdahalenin yapılmasına vesile oldu. Kanadalı bir STK olan VAST'ın desteği ile örgütümüz, Kerkük'te, içinde doğumevi ve acil servisin yer alacağı bir sağlık merkezinin inşasına girişti. Bu dispanser otuz beş binden fazla insanın ihtiyaçlarına cevap verecektir.

İşgal ve terörizmden siz veya yakınlarınız doğrudan zarar gördünüz mü?

Kasım Hadi: Elbette, Irak'taki tüm aileler gibi. Benim ailem Ulusal Muhafızların ve Amerikalıların operasyon bölgesinde kalan evlerinden ayrılmaya zorlanmalarının ardından Bağdat'ın bir başka mahallesinde ev kiralamak zorunda kaldılar. Ben de teröristler tarafından ölümle tehdit edildim, çünkü siyasi İslam'ın kadınlara, işçilere ve işsizlere karşı kötülüklerini dile getiriyorum. Ay-

82- 2003 yazında İşsizler Sendikası kısa zamanda büyük bir kitleye ulaşmak için gerekli yapılara sahip olmasa da yüz elli bin üye ile zirve yapmıştı.

rıca gösterilerin "elebaşı"sı olarak işgal kuvvetleri tarafından üç kez tutuklandım.

Ne Bombası? Bomba Benim!

Tikra Faysal ile görüşme

İşgal kuvvetlerinin, düzenin ve sosyal hayatın bir bölümünün sürdürülmesi görevini devrettikleri, ve yine işgal kuvvetlerinin hoşgörü gösterdiği, özellikle hükümet partilerine bağlı olan İslamcı milisler, kendi değerlerini Irak toplumuna kabul ettirme çabasındalar. Çalışan, okuyan, kamusal bir faaliyet içinde olan kadınlar onların başlıca hedeflerinden biri. Buna rağmen 2004'te Basra Üniversitesinde öğrenciler, erkekler ve kızlar milislere meydan okudular ve onları üniversiteden atmak ve öğrencilerin özerklik alanı korumak için zaferle sonuçlanacak bir grev hareketi yürüttüler. Hareketin öncülerinden 24 yaşındaki Tikra Faysal mücadelenin gelişimini anlatıyor.

Savaş ve işgal öğrencilerin hayatını çok etkiledi mi?

Tabii ki, biz de tamamen mağdur olduk. Mağazalarda hiçbir şey yok artık, elektrik yok, iş yok, özgürlük yok... Basra'da her gün sokakta işgal güçlerini görüyorum. Onlar geldiklerinde halktan gerçekten çok korkuyorlardı, özellikle Amerikalılar. Burada İngiliz birlikleri ile muhatap olduk. Onların davranışları farklı; insanlarla ilişki içinde yaşamayı deniyorlar, çocuklara yardım ediyorlar, su dağıtıyorlar. Çünkü saldırılara hedef olmak istemiyorlar.

Bu durum, Amerikan birlikleri ile aralarında büyük bir fark yaratıyor. Amerikalı askerler kadınlara, yaşlı insanlara saygılı davranmıyor, bizden nefret ediyorlar. Bir dolu insan, Amerikalıların ya da onların araçlarının yakınından geçti diye öldürüldü.

Öğrenci Örgütü Komitesi nasıl kuruldu?

Savaş ile birlikte üniversitedeki binaların çoğu bombardımanlarda kullanılmaz hale geldi. Silahlı islamcılar da üniversitede kendilerini zorla kabul ettirmişlerdi.

Komite'nin kurucularının çoğu daha önce de islamcılar ile karşı karşıya gelmişlerdi. Sonuç olarak bu duruma karşı koyabilmek ve özgürlüğümüz için savaşmak noktasında bir örgütlenmeye ihtiyacımız vardı ve bunun için toplantı çağrısı yaptık. Örgütlenmemiz üzerine tartıştık.

Kurucular olarak daha önceden birbirimizi şöyle ya da böyle tanıyorduk. Kısa süre sonra diğer insanlar aramıza katıldı. Çünkü bizim kim olduğumuzu biliyorlardı ve bize güveniyorlardı. Sekiz kişi olarak işe başladık, şimdi üniversitenin iki kampüsünde ve tüm fakültelerde -biri şehir merkezinde, diğeri merkezden uzakta- yüz seksen kişiyiz. Sayımız sürekli artmaya devam ediyor.

Şahsen Komite'nin yönetimindeyim, esas olarak öğrencilerin sorunları ile ilgileniyorum. Yönetimdeki tek kız benim, Komite'de de sadece yirmi kız var. Bu düşük bir rakam, fakat üniversitedeki kızların oranına çok yakın bir oran.

Öğrenci hareketi nasıl başladı?

Iraklı öğrenciler piknik yapmayı çok severler, ama savaşla birlikte piknikler yok oldu. Bunun üzerine teknoloji öğrencileri bir piknik düzenlemeye karar verdiler, çünkü korku ve üzüntüyle yaşamaktan bıkmışlardı. Saldırı riskine rağmen Basra'nın merkezinde küçük bir parka gitmişler. Erkekler cep telefonundan müzik dinleyip dans ederken kızlar sadece oturuyorlarmış.

Fakat Muktada el-Sadr'ın grubuna yakın olan bir öğrenci İslamcılara haber vermiş. Silahlı bir grup islamcı piknik yerine gel-

miş. Öğrencilerden nefret ettikleri için fotoğraf makinelerine, cep telefonlarına el koymuşlar. Öğrencileri de kendi merkezlerine götürmüşler, aileleri onları aramaya gelene kadar orada tutmuşlar. Daha sonra Hıristiyan bir kızı dövmüşler, kız iki ay komada kaldı, bir başka öğrenciyi öldürdüler.

Komite olarak harekete geçtiğimiz andan itibaren onlara karşı koymaya karar verdik. Çok ileri gidiyorlardı. Bir bildiri kaleme aldık ve iki günlük bir eylem planladık. Ben şehir merkezindeki kampusta eylemin örgütlenmesinden sorumluydum. Yoldaşım Faris de diğer kampusun sorumlusuydu. Üniversite salonlarında toplantılar düzenledik. Öğrencilerin çoğu yanımızdaydı, çünkü fakültelerdeki İslamcılardan bıkmışlardı. Söylemem gerekir ki, islamcılar sürekli buralardaydı. Hatta yemekhanelerde erkeklerle kızların birlikte yemek yemelerine bile engel oluyorlardı. Fakat bu kez öğrenciler harekete geçmeye karar vermişlerdi.

İlk gün, üniversitede kaldık. İslamcılar bizi engellemeye çalıştılar, ama başarılı olamadılar. İkinci gün, üniversiteden dışarı çıkmaya karar verdik, çünkü çok kalabalık olmuştuk ve valilik önünde gösteri yapacaktık. Kızlar İslamcıların tehdidi nedeniyle korkuyordu, çünkü islamcılar gerçekten birçok kızı kaçırmışlardı. Kızlar üniversitede kalmayı tercih etti, küçük bir grup dışında. Onlar da gösteriyi gizlice uzaktan takip ettiler. Bizse iki kişiydik, ben ve Müslüman bir kız, erkeklerle birlikte eylem yaptık, özgürlük için ve üniversitede İslam'ın varlığına karşı sloganlar attık.

Hükümet binalarının önüne geldiğimizde islamcılar göz yaşartıcı bombalarla bize saldırdılar. Birkaç dakika boyunca hiçbir şey göremedik, gerçekten kötü yapıyordu fakat dağılmadık. Bir öğrenci gazdan ciddi zarar gördü ama yerinden kıpırdamadı. Slogan atmaya devam ettik: "Kahrolsun siyasi İslam!" Taleplerimizi sıraladık: Suçluların cezalandırılması ve İslamcıların üniversiteden atılması. Silahlı insanlar durmadan çevremizde dolaşırken nasıl eğitim görebiliriz ki?

Başlangıçta bizi tanımayan yönetim bizi korumak için güvenlik kuvvetlerini gönderdi. Fakat içlerinde islamcı olanlar da vardı! Bize silahlarla saldıranlar onlardı. Bir öğrencinin burnu kırıldı. Bu kez kaçmak zorunda kaldık, fakat kısa süre içinde yeniden

toplandık. Sonuçta taleplerimizi sunmak için içeri girebildik ve eylem orada sona erdi.

Bundan sonra İslamcılar üniversitelerden yok oldu ve güvenlik yeniden sağlandı.

Bu durumun senin için sonuçları neler oldu?

Sürekli tehdit edildim. Onlar benim komünist olduğumu biliyorlardı ve bunu kabul edemiyorlardı. Onlardan biri beni zorla kendi merkezlerine götürdü, orada bana ve aileme karşı tehditler savurdular. Gösterilerden birkaç gün sonra öfkelerini babamdan çıkardılar. Babamı kendi cezaevlerine götürmüşler ve bırakmadan önce beni üniversiteye göndermemesi konusunda onu tehdit etmişler. Bir başka sefer okula gitmek yerine eve geri dönmek zorunda kaldım, zira bir sürü insan tarafından takip ediliyordum.

Çok üzgündüm, zira dilediğim gibi okula gidemiyordum. Bazı öğretim görevlileri de siyasi İslam taraftarıydı ve onlar benim üst sınıfa geçmemi engellediler. Komite'den tanıdıkları yoldaşlarım için de aynısını yaptılar. Gelecek yıl Bağdat'ta siyaset bilimi okumaya beni yönelten nedenlerden biri budur. Fakat bu Komite'nin durumuna da bağlı, eğer bana ihtiyaçları olursa kalabilirim.

Bağdat'ta da aym tür bir komite var mı?

Evet, Basra'daki kadar büyük olmasa da var. Bu nedenle Irak'ın her yerinde Öğrenci Örgütü Komiteleri kurmak için bir ilerici öğrenciler konferansı düzenlemek istiyoruz. Süleymaniye ve Kerkük şehirlerinde komiteler kurulmuş durumda.[83]

83- Tikra Faysal'ın anlattığı olayla hemen hemen aynı dönemde Kuzey Irak'ın bu iki şehrinin öğrencileri üniversitelerin özelleştirilmesi tehdidine karşı eylemlere başladılar. KYB tarafından kontrol edilen bu bölgede ekonominin özelleştirmesi Irak'ın geri kalanına göre daha ileri bir aşamadadır, zira özelleştirme burada 1991 ayaklanmasının hemen ertesinde başlamıştır.

Öğrenci Örgütü Komitesi'nin başlıca ihtiyaçları nelerdir?

En basitinden para, materyallerin basımı ve bu konferansın düzenlenmesi için gerekli. Öğrenciler için hayat çok pahalı. Öğrencilerin çoğu aileleri ile birlikte yaşıyor ve hiç gelir kaynakları yok. Hatta cep harçlığı bile. Uzaktan gelenler için ne yurt var ne stüdyo ne de ulaşım aracı. Bu durumda tek başına yaşamak imkânsız, hele bir kızsan. Evli öğrenciler bile genellikle aileleri ile birlikte kalıyorlar.

Bildirilerimizin basımında problemlerle karşılaştık. Her matbaaya gidişimizde matbaa sahibi bize ya mürekkebin kalmadığını söyledi ya da kapalı olduklarını. En sonunda genç bir matbaacı bizi gizlice kabul etti ve ardımızdan kepenkleri kapattı. Bize karısının da öğrenci olduğunu, karısının İslamcılardan mağdur olduğunu, kim olduğunu kimseye söylemememiz şartıyla bize yardım etmeye hazır olduğunu ifade etti. İslamcıların onu tehdit ettiklerini anlattı, bize ne şekilde olursa olsun yardım ederse atölyelerini yakacaklardı. Bize her şeyi yarı fiyatına bastı. Basılmış bildirilerle geri döndüğümüzde herkes çok şaşırmıştı.

Uluslararası dayanışmadan yaralandınız mı?

Hayır. Epey destek mesajı aldık, fakat para almadık. Yaptığımız her şeyi sahip olduğumuz az miktar parayla yaptık. Fakat ulusal bir konferans düzenlemek için 50 bin dolar gerekiyor, çünkü yolculuk, barınma, beslenme ve özellikle de güvenlik, yani özel koruma harcamalarım üstlenmek zorundayız. İşte bu nedenle özgürlüğümüzü savunmak için dünyamn tüm öğrencilerinin desteğine ihtiyacımız var.[84]

İslamcılar tam olarak kimlerdir?

Çoğunluğu eski öğrencilerden oluşuyor, bize göre daha yaşlı, ge-

84- Bu görüşmeden sonra İlerici Öğrenciler Sendikası kuruldu. Bu yapı, Sendikalar ve İşçi Konseyleri Federasyonu üyesidir.

nellikle 30 yaşından büyükler. Silahlı bir örgütleri var, öğrencilerden nefret ediyorlar. Kirli giysilerle dolaşıyorlar, çünkü güzel bir görünüşe sahip olmanın yararsız olduğu şeklindeki İslam öğretisini kabul ediyorlar. En tehlikelileri İran'dan geliyor ya da orada yetişiyor. Sattıkları yayınlar orada basılıyor. Onlar Şii.

Basralı Sünnilerin daha barışçı olduklarını söylemek gerek. Birkaç Sünni grup bizi destekliyor ve bazı üyeleri bize katılmak için onlardan ayrıldılar.

Sen Sünni misin Şii mi?

Ailem kendini Şii olarak görüyor. Fakat her şeyden önce biz komünistiz. Ninem komünist bildiriler dağıtıyordu. Amcam komünist bir şairdi. Babam komünist militanları Basra'dan Süleymaniye gizlice götüren bir kuryeydi. Ben de Irak Komünist Partisi[85] militanı olarak başladım.

Fakat bu partinin İslamcıları desteklemeye başladığını görünce şaşkına döndük. Komünist İşçi Partisi babamla görüşmeye geldi, babam tamnmış bir militandı. Ona kendilerine katılmasını teklif ettiler. Başka birçok insan gibi ben de onlara katıldım. Basra'da Irak Komünist Partisi'nin iki bürosundan birinin adı İslami Komünist Partisi olarak değişti![86] Vitrinlerini yeşile boyamaktan başka yapacakları bir şey kalmadı...

Tamdığım komünistlerden bazıları gerçekten islamcı oldu. Es-

85- Eskiden Doğu Bloğu dışında en güçlü komünist partilerden biri olan Irak Komünist Partisi, üyelerinin sistematik olarak arandığı ve katledildiği, bu durumun ise Irak ile SSCB arasındaki iyi ilişkileri hiçbir şekilde bozmadığının anlaşılmasından önce Baas iktidarının müttefikiydi. Faaliyetlerini yasadışı olarak ve sürgünden sürdüren parti 2003 yılında Amerikan saldırısını desteklemeyi ve birinci geçici hükümete katılmayı kararlaştırmıştır. Bu partinin kurduğu sendika olan Irak İşçi Federasyonu resmi devlet sendikası olmuştur. Bıyıksız Saddam lakaplı eski başbakan Iyad Allavi ile yapılan seçim ittifakında Amerikan yönetiminin desteğine rağmen acı bir yenilgi almışlardır.

86- Bu parti Irak Komünist Partisinin radikal islama kayan tek kolu değildir. Gerilla mücadelesinde aktif olan Irak Komünist Partisi-Taban Kadrosu bildirilerini İslami cümlelerle bitirmektedir ve bütün faaliyeti Başçılarla ve İslamcılarla ulusal bir ittifak arama yönündedir. Partinin tersine, Tikra Faysal gibi çok sayıda militan da laik Irak Komünist İşçi Partisi'ne katılmayı seçmiştir.

ki bir yoldaşım bana neden hicap[87] giymediğimi sordu... Komünist Parti o denli geleneksel iken Komünist İşçi Partisi hep aradığım şeydi, özgürlük, modern bir hayat tarzı... Komünist Parti sadece İslamcılar tarafından destekleniyorsa artık her halükarda pek bir şey ifade edemez.

Komünist İşçi Partisi Basra'da neyi ifade ediyor?

İşçiler tarafından çok destekleniyor. 1 Mayıs gösterilerinde çok sayıda insanı, işçileri, öğrencileri, kadınları, eski hükümet binalarını işgal eden çok sayıda evsizi bir araya getiriyor. Yoldaşımız Abdülkerim, evsizlerin kendi konutlarını elde etmesi için onlarla birlikte düzenli olarak gösteriler düzenliyor. Çok aktif biri o. O gün ben de bir Kürt televizyonuna konuştum.

Görüşme öncesi bana evliliğinden bahsetmiştin...

Evet! Birkaç hafta sonra evleniyorum. Arkadaşım 1995'ten beri Komünist İşçi Partisi'nin bir militanı. Yedi yıl cezaevinde kaldı, Ebu Garip'te. Ölüme mahkûm edilmişti, fakat ailesi onun cezasının hapis cezasına indirilmesi için ödeme yaptı. Bereket versin, Saddam Hüseyin'in hapishaneleri boşaltma kararı ile tüm tutuklular gibi savaştan kısa bir süre önce serbest bırakıldı. Bağdat'a gitmek istememin başka bir nedeni o elbette...

Bağdat'taki bombalardan çok korkmuyor musun?

Ne bombası? Bomba benim!

87- Saçları gizlemeye yarayan örtü. Müslüman kadınlara örtünme zorunluluğu radikal İslamcıların önceliklerinden biridir.

İnsanlık Bizim Bayrağımızdır

Samir Adil ile görüşme

Irak sadece Amerika Birleşik Devletleri ve onun müttefikleri tarafından işgal edilmedi, aynı zamanda kimisi "direniş" adı altında hareket eden dini ve milliyetçi milisler arasındaki bir iç savaş yangını da tam kalbinde baş gösterdi. Irak Komünist İşçi Partisi, stratejisini, Irak Özgürlükler Kongresi'nin temellerini atarak işgal güçlerine ve iç savaşa muhalifleri bir araya getirmek olarak belirledi. Irak Özgürlükler Kongresi'nin Başkanı 42 yaşındaki Samir Adil bir yeraltı militanı olarak uzun bir geçmişe sahip. Yüzünü kaplayan yara izleri Saddam Hüseyin'in polislerinin elinde gördüğü işkencelere tanıklık ediyor. İşkenceler ona yarısı felç olmuş ve işitme kabiliyeti azalmış bir yüz bırakmış. 2005 yazından beri politik ve askeri hareketin bileşenlerini işgalin ve iç savaşın sona erdirilmesi için bir araya getirmeye çalışıyor.

Aile kökenlerini anlatır mısın?

1964 yılında Bağdat'ta doğdum. Annem Kerküklü Türkmen bir ailedendi, babam Irak'ın güneyindeki Kut şehrinde Arap-Kürt bir ailede dünyaya gelmiş. 6 kardeşim de, kız erkek, Bağdat ve Mu-

sul'da üniversitede öğrenim gördüler. 1988'de Musul Fen bilimleri Fakültesinde matematik lisansını tamamladım.

Siyasetle ilgilenmeye nasıl başladın?

Siyasete ilgi duymaya başladığımda 16 yaşındaydım. 1980 yılındaydık, Bağdat'ta yaşıyordum. Saddam Hüseyin rejimi tüm muhaliflere, özellikle de Kürtlere karşı büyük bir tutuklama kampanyası başlattı. Birçok Kürt arkadaşım vardı. Maalesef iktidar onları ve ailelerini İran'a sürgün etti.[88] Bir arkadaş grubumuz vardı. Onları giderken görünce çok ağladım. Derin bir adaletsizlik duydum, fakat karşı koyacak hiçbir şeyimiz yoktu.

Politikleşmemde katkısı olan başka bir olay, lise ortalama 89 olmasına rağmen tıp fakültesine kayıt yaptıramamamdır. Hükümet o sene ortalama notunu 79'dan 90'a yükseltti. Bunun altındaki ortalamalara sahip olanları İran savaşı için askere almak amacındaydı. Bu durumdan adalet ve eşitlik arayışına düşecek kadar etkilenmiştim. Fakültedeki bir yılımın ardından 1986 yılında Musul'da Irak Komünist Partisi'ne katılışım böyle gerçekleşti. Gizli faaliyet yürütüyorduk.

Irak Komünist Partisi'ndeyken neler yaptın?

O dönemde Irak Komünist Partisi Saddam Hüseyin'e karşı İran'ı destekliyordu.[89] İnsanları savaşa katılmamaları yönünde teşvik ediyorduk, Kuzeyde dağlardaki militanlar için bağış ve ilaç topluyorduk.[90] Seksenli yıllarda faaliyetimiz bunlardı. Irak birlikle-

---

88- İran-Irak Savaşı sırasında Saddam Hüseyin rejimi ülke içinde "Pers" düşmanına karşı milliyetçi bir şiddet politikası yürüttü. Arap ve Kürt Müslüman Şiiler, düşman mezhep olarak görüldüklerinden bu politikanın ilk kurbanları oldular. Binlercesi İran'a sürgün edildi.

89- İran'da Tudeh Partisi (Sovyetik komünist parti) "anti-emperyalist" olarak değerlendirdikleri Ayetullah Humeyni'nin İslamcı rejimini destekliyorlardı. Çok sayıda Iraklı parti aynı şekilde davrandı ve Irak'a karşı İran'ı destekledi.

90- Irak Komünist Partisi dünyanın en güçlü komünist patilerinden biri olduğu dönemden sonra ciddi bir gerileme yaşadı ve faaliyetlerini Kürdistan'da rehin alma politikası uygulayarak gerillacılık üzerinde yoğunlaştırdı.

rinin Kuveyt'e girdiği[91] 1990 Ekimine kadar Irak Komünist Partisi'nde kaldım.

Neden ayrıldın?

Birinci neden; Saddam Hüseyin uluslararası hukuku yok sayarak Kuveyt'i işgal ettiğinde IKP yönetimine devam edemeyeceğimizi söyledik. Biz askerdik ve firar etmek istiyorduk. Kuveyt'e gitmek istemiyorduk. Partinin yönetiminden şöyle bir yanıt geldi: "Siz militansınız, Kuveyt'e gitmelisiniz ve askerler içinde komünist bir örgütlenme yaratmalısınız." Onlara şartların oluşmadığını ve oraya gitmeyeceğimizi ifade ettik... IKP'ye karşı eleştirilerimiz çoktu, çünkü partinin ne sosyalizm ne de işçi sınıfı için çalıştığını düşünüyorduk. Reformist ve milliyetçi bir parti gibiydi. Aynı dönemde Mansur Hikmet'in Kuveyt üzerine, Sovyetler Birliği üzerine ve de Marx'ın sosyalizmi ile resmi sosyalizm arasındaki farklar üzerine yazılarını okumaya başlamıştık. Bizi başka bir harekete -Komünist Hareket- katılmak üzere istifaya götüren nedenler bunlardı. Komünist Hareket çok radikaldi, sosyalizme, işçi sınıfına, insanlığa inanıyordu ve milliyetçi-dinci düşünceleri eleştiriyordu.

Muayad Ahmad'ın grubu mu?

Evet, Muayad liderlerden biriydi. Fakat yedi ay sonra, ikinci Körfez Savaşı'ndan sonra,[92] 1991'de istifa ettik ve kendi örgütümüz İşçi Sınıfının Özgürlüğü İçin Birlik'i kurduk [Bakınız Kasım Hadi ve Arkam Muhammed ile yapılan görüşme].

91- Irak birliklerinin Kuveyt'e girmesi 1991 yılında Körfez Savaşı'nın başlamasına neden oldu. Nedenleri tartışıla gelse de Kuveyt'e giriş İran'a karşı savaşta tükenen ülkenin borçlarına bağlı sorunlarının giderilmesi noktasında Saddam Hüseyin'in ihtiyaçlarına denk düşmektedir.

92- Ortadoğu'da İran-Irak Savaşı birinci Körfez Savaşı olarak, 1991 Amerikan saldırısı da ikincisi olarak değerlendirilmektedir.

Bu iki grup arasındaki ayrım neydi?

Muayad Ahmad'ın grubu ile bizimki arasında gerçek bir ayrım yoktu [Bakınız Muayad Ahmad ile yapılan görüşme]. Fakat biliyorsun, bazen kişisel sorunlar vardır ve de özellikle her grup kendi çıkarlarını işçi sınıfının çıkarlarından önde görür. Bu durum bir sürü komünist işçi örgütünün doğmasına yol açmıştır. Sadece Muayad'ın örgütü yoktu, Rebvar Ahmed'inki de vardı... Toplam böyle beş ya da altı örgüt vardı o dönemde. Mansur Hikmet bize, "Örgütleriniz arasında hiç fark yok, partiyi kurmanın vaktidir" dedi. En sonunda Temmuz 1993'te Irak Komünist İşçi Partisi adıyla bu gerçekleşti.

Bu arada 1992 Nisan'ında Saddam Hüseyin polisi tarafından altı yoldaşımla birlikte yakalandım. Bizi işkenceye aldılar ve yoldaşlarımdan biri benim örgütün kurucularından biri olduğumu itiraf etti. Sonra eylül ayında, altı ayın sonunda bizi serbest bıraktılar. Yurtdışındaki yoldaşlarımız serbest bırakılmamız için uluslararası bir kampanya düzenlemişler. Kanada Emek Kongresi[93] ve Uluslararası Demokratik Kadınlar Örgütü Saddam Hüseyin hükümetine özgürlüğümüz için mektup yazdılar.

Örgütün liderlerinden biri olduğum için benden onlara karşı mücadele etmememi istediler -fakat kabul etmedim. Emindim ki beni yeniden tutuklamaya çalışacaklardı, bu nedenle kaçmak zorunda kaldım. Karım ve oğlum ile birlikte yasadışı yollarla Türkiye'ye kaçtım.

Türkiye'de siyasi faaliyetlerine devam ettin mi?

Irak Komünist İşçi Partisi'ne Türkiye'de katıldım. Aynı zamanda Iraklı Sürgün ve Mülteciler Konseyi[94] yürütme bürosuna seçildim. Halkla ilişkiler sorumlusuydum. İki yıl sonra UNHCR[95] si-

93- Kanada Emek Kongresi bu ülkenin en önemli sendikasıdır.

94- Bugün Uluslararası Iraklı Mülteciler Federasyonu'na dönüştü.

95- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, mültecilerden sorumlu BM organı.

yasi mülteci olarak beni kabul etti ve ardından Kanada'ya gittim. Burada 1995'ten 2002'ye kadar kaldım. Irak Komünist İşçi Partisi ikinci kongresinde merkez komiteye, sonra politbüroya seçildim ve ardından yürütme bürosu sorumlusu oldum. Üç yıl, Irak Özgürlükler Kongresi'nin (IFC) kuruluşuna kadar bu mevkide kaldım.

Irak'a neden döndün?

Irak'a karşı savaşın başlamasından önce savaşın sonuçları üzerine yaptığımız tüm değerlendirmeler haklı çıktı. Beklediğimiz gibi şu an bir tarafta Amerika Birleşik Devletleri ve yerli müttefikleri ile diğer tarafta Baas Partisi'nden arta kalanlar ve İslamcılar arasında bir iç savaş yaşıyoruz.

ABD'nin savaşı başlatması Irak sivil toplumunun tüm altyapısını harap etti. Şimdi cangıl yasası hakim, ne devlet var ne de kamu kurumları. Savaş mafyanın ve çürümenin dizginlerini serbest bıraktı. Normale dönüş görüntüsü ve Amerikan yönetimi tarafından desteklenen partilerin sahte meşruluğu sadece kaynakların, özellikle de petrolün yağmalanmasının bir aracı.

ABD savaş kararı aldığında parti yönetimimiz de ülkeye dönüş kararı ile savaşı durdurmak için hazırlık yapma ve insanları harekete geçirme kararı aldı. Aralık 1992'de gidenlerden biri bendim. Şimdi her iki ayda bir Kanada'daki karımla oğlumu görmeye gideceğim.

Irak'ta hayatın nasıl?

Benim hayatım mı? Söyleyebileceğim iki şey var. Her şeyden önce Irak'taki milyonlarca sıradan insandan biriyim, iç savaşın sorunları ile, adam kaçırmalar, serseri kurşunlar, silahlı taramalar, bombardımanlar, intihar saldırıları, çatışmalar ile karşı karşıyayım. Herkes gibi, her an hayatım kaybedebilecek milyonlarca Irakh'dan biriyim. İkinci olarak, işgale ve siyasal İslam'a karşı olan bir örgütün üyesiyim ve Irak toplumuna insan onurunun geri verilmesini istiyorum. Şu halde yaşamım sıradan insanın ya-

şamından daha fazla tehlike altında. Kişisel yaşamım tek bir gün bile rahat değil, fakat bunu ben seçtim. Başka çaremiz yok bizim: ya toplumumuzdaki yangına uzaktan bakacağız ya da çok sıkı çalışacağız. Biz ikincisini seçtik. Toplumumuzu uçurumdan kurtarmak için çok sıkı çalışmak.

Neden Irak Özgürlükler Kongresi'ni kurdunuz?

Amerikan işgali ile savaşmak bahanesi altında İslamcılar ve son Baasçılar terörist bir savaş yürütüyorlar. Mahalleleri, fabrikaları savaş alanına çevirmek istiyorlar. Örneğin Bağdat'ın birçok mahallesinde onlarca kuaför salonunu bombaladılar. Felluce yöresinde, Samarra'da, Musul'un birçok mahallesinde erkekleri sakal bırakmaya zorladılar. Kadınları Basra'da, Tavra'da, Nasıriye, Amara, Samara ve Fasl'da olduğu gibi üniversitelerde de hicap giymeye zorladılar. Necef'te, Kerbela'da, Kadimiya'da hastanelerde kadın ve erkek doktorların cinsiyetlere göre ayrılmasını istediler... Yine işgale karşı savaş bahanesiyle elektrik merkezlerini, kanalizasyonları tahrip ettiler.

Musul ve Kerkük'te Kürtçe konuşanların öldürülmesi çağrısı yaptılar. Bu, Kürtleri ve Türkmenleri de aynı şekilde cevap vermeye sürükledi. Arapça konuşanların öldürülmesi çağrısı ile şehirlerin yeni Kosovalar haline dönüşmesi riski doğdu. Aynı zamanda, Şiilerin, Sünnilerin, Hıristiyanların ve Sabiilerin[96] de öldürülmesi için ya da silahların gölgesinde kovulmaları için de çağrı yapıldı. Basra'da Hıristiyanların sayısı ABD işgali öncesi elli bin iken sonrasında beş bine düştü. Güvensizlik Irak'ın, Kürdistan hariç, tüm şehirlerinde ana kaygı oldu. Bu nedenle, Amerikalıların kör bombardımanlarıyla, bombalı arabaların patlamasıyla, İslamcıların ve Baasçıların sokaklara, pazarlara yerleştirdiği mayınlarla, çetelerin saldırılarıyla her gün her yaştan onlarca Iraklı ölüyor.

Uluslararası medyanın naklettiği kanlı olaylar sadece denizde su damlası. Amerikan güçlerine ve İslamcılara muhaliflerin kampı Irak'ta her geçen gün büyüyor. İnsanlar hiçbir değişim umudu

96- Irak'ta azınlık bir dini inanış, tarihi Vaftizci Yahya'nın öğretilerine kadar uzanır. Yahudiliğin bir mezhebinden doğan Hıristiyan inanışıdır.

görmedikleri için de yaşadıkları durumdan bıkmış durumdalar.

Bu nedenle biz 2005 Mart'ında, işçilerin, kadınların ve Basra ve Bağdat öğrencilerinin hareketleri tarafından yaratılacak bağımsız, demokratik bir kitle örgütlenmesini, Irak Özgürlükler Kongresi'ni inşa etme kararını aldık. Biz Irak toplumunu Amerikan -ve Uluslararası Koalisyon?daki müttefiklerinin- işgaline son vermek için birleştirmek istiyoruz, çünkü Irak'ta artık güvenliğin, özgürlüğün ve haysiyetin olmamasının sorumlusu onlardır. Biz Irak toplumunda yaşamı yeniden düzenlemek istiyoruz, milliyetçi olmayan, dinsel olmayan, eşitliği, temel özgürlükleri ve Irak halklarının refahını güvence altına alan bir hükümet kurmak istiyoruz. İşgalin sonu İslamcıların ayağını kaydıracaktır.

IFC'nin kurulmasının Irak Komünist İşçi Partisi için bir dönemeç olduğunu düşünüyor musun?

Açık yürekle söylüyorum, IFC bir Irak Komünist İşçi Partisi projesidir. Fakat şimdi, özellikle altı aydan bu yana, insanların çoğunluğu başka yerden geliyorlar. Binlerce katılım oldu ve bunun yüzde 90-95'i Irak Komünist İşçi Partisi üyesi değil. Bu partinin örgütlenmelerinden birçoğu IFC'ye üyedir. Onların kendi yapıları var ve kendi politik çizgilerini sürdürmeye çalışıyorlar. Fakat bunu demokratik bir tarzda yapıyorlar, zorla değil. Bugün Irak Komünist İşçi Partisi IFC merkez konseyindeki sandalyelerin yüzde 40'ından daha azına sahiptir. IFC içindeki akımlardan sadece bir tanesidir -solu temsil etmektedir. Aynı zamanda IFC içinde bir liberal[97] akım ve bir milliyetçi akım vardır.

Milliyetçilik diye adlandırdığın şey nedir? Açık bir örnek verebilir misin?

Baas Partisi Irak'ta ve Arap ülkelerinde Arap milliyetçiliğini temsil ediyor. Irak halkı Saddam Hüseyin rejimi nedeniyle otuz beş

97- Burada terimin Anglo-sakson kullanımındaki anlamı ile kullanılmıştır, yani bireysel özgürlüklere değer veren anlamında. Ekonomideki anlamıyla, yani serbest teşebbüsten yana olan anlamıyla kullanılmamıştır.

yılı aşkın bir süre milliyetçilikten acı çekti. İşgal yanlısı hükümete de bakarsanız milliyetçi ve dinci bir hükümet olduğunu görürsünüz. Kürt milliyetçileri ve el-Maliki'nin grubu gibi dinci gruplar hükümettedir. İnsanlar Arap, Kürt, Türkmen, Sünni, Şii olarak bölünmüşlerdir, insan olarak sayılmamaktadırlar. Eğer İran savaşının, Amerikan işgalinin, Saddam rejiminin ayrımcılıklarının kötü anılarından kurtulmak istiyorsak, milliyetçi ve dinci olmayan bir hükümet şarttır.

Fakat IFC içinde milliyetçilerin olduğunu söylemiştin. Bunlar ne tür insanlar?

Onlar kendilerini milliyetçi olarak değerlendiriyorlar, ama bize katıldılarsa bu IFC'nin manifestosunu kabul ettikleri anlamına gelir. Birkaç aydır, bize katılan çok insan bu düşüncede. Fakat biz onları eğitmeye, milliyetçiliğin Irak toplumu için bir alternatif olmadığını, zaten bunu otuz beş yıldır bildiğimizi göstermeye çalışıyoruz. Bugüne dek çoğunluk IFC solunun etkisi altındadır.

IFC demokratik bir kitle hareketidir. Hıristiyan ya da Müslüman olabilirsin, Sünni ya da Şii, Filistinli, komünist... ve IFC üyesi. Merkez konseyde Şiiler de var Sünniler de var, fakat herkes laikliğe, insan kimliğine, Irak Özgürlükler Manifestosu'na[98] inanıyor. Afişlerimizde, bürolarımızda, flamalarımızda, açtığımız halk evlerinde kimse bu bölünmelerin varlığından bahsedemez. Ne kadar Sünni, Şii, Hıristiyan, Kürt, Türkmen olursan ol bir önemi yoktur, herkesin istediği şeye inanma hakkı vardır. İnsanlık bizim bayrağımızdır. "Ne Şii, ne Sünni, biz insanlığız!" başlıklı bir çağrı yayımladık, bu çağrıyı okuduktan sonra binlerce insan katıldı bize. El-İskenderiye'ye gidersen halkevinde birlikte yaşayan Hıristiyan, Şii ve Sünnilerle karşılaşırsın. IFC'nin tüm Iraklılar arasında bir bağlantı kurabileceğini ve onlara tek bir kimlik verebileceğini düşünüyoruz.

98- Irak Özgürlükler Kongresi Kurucu metni.

IFC'nin üye sayısı ne kadardır?

Gerçekten de tam bir sayı söyleyemeyeceğim, fakat binlerce üyesi olduğunu söyleyebilirim. Şu anda Basra'da, Nasıriye'de, Necef, Kerbela, Divanya, Kut, Bağdat ve Samara'da yerel örgütlenmelerimiz var.[99] Ve sonra biliyorsun, Eylül'de kendi uydu kanalımızı açacağız. Bu bizi büyük ölçüde güçlendirecektir.

Bu, toplumda ve hareketimiz içinde bir çok şeyi değiştirecektir. Sadece Irak'ta da değil tüm Ortadoğu'da, çünkü Ortadoğu'da ilk kez bir laik hareket kendi televizyon kanalına sahip olacaktır.

IFC'den yoldaşlarımla programları konuşmak için Londra'daydım. Etnik ve milliyetçi çatışmalara karşı insan kimliği üzerine ve kadının da bir insan olduğunu anlatmak için kadın-erkek eşitliği üzerine birer program olacak. Sağlık, eğitim sorunları üzerine bir program, çocukların eğitimi, fiziki cezalandırmalara karşı, sanat üzerine, din ve devlet ayrılığı üzerine, düşünce özgürlüğü ve yeni toplum üzerine programlar... ve tabi ki filmler, müzik.

IFC'nin etkili olduğu mahallerde yaşam farklı mı?

El-İskenderiye'de, El-Askari'de, El-Takkadum'da -Kerkük'ün bir mahallesi- güvenlik güçleri oluşturduk, güvenliği biz sağlıyoruz, mahallenin temizliğini biz yapıyoruz, IFC'den doktorlar göndermiyoruz. Mahallenin sakinleri arasındaki pek çok sorunu çözüme kavuşturduk. Sık sık insanlarla konuşmaya gidiyorum. Hayat buralarda diğer mahallelere göre daha iyi. Bu nedenle diğer mahallelerden de El-İskenderiye tecrübemizden yararlanmak istediklerine dair mesajlar alıyoruz.

Hayat seviyesi işgalden bu yana çok değişti mi?

Hükümet şu an IMF şartlarını hayata geçirmeye çalışıyor. Saddam rejiminde tayın sistemi vardı, bu devam ediyor. Bu gereksinimleri karşılayanlar özel şirketlerdi. Şimdi her ay besin tayınla-

99- Bu şehirlerden Necef ve Kerbela Şiiliğin kutsal mekânlarının buralarda olması nedeniyle silahlı İslamcı direnişin kalesi olarak değerlendirilmektedir.

rından bir şeyler eksiltiyorlar. Bir defasında çayı tayından çıkardılar, bir başka kez de pirinci, şekeri. Bunlar IMF'nin şartları. Bunun yanında fiyatlar her gün hızla yükseliyor. Hastanelerin hastalarını besleyecek yiyecekleri dahi yok. İnsanlar sağlıklı beslenemedikleri için sağlıkları giderek bozuluyor. Mahallelere gittiğimde ailelerini beslemek için çöpten yiyecek toplayan insanlar görüyorum. İşte, Irak'taki insanların hayatını sen düşün.

Bir süre önce Irak'taki Filistinli mültecilerle ilgili olarak bir bildiri kaleme aldın. Filistinliler içinde bir örgütlenmeniz var mı?

Kısa süre önce Filistinli mültecilerin temsilcileri ile Bağdat'ta bir toplantı yaptık. Onlar bizden bir örgüt kurmak için yardımımızı istediler. Sanırım çok yakında Irak'taki Filistinli mültecileri koruma komitemizin kuruluşunu ilan edebileceğiz. Kimi mülteciler zaten IFC üyesidirler. IFC Irak'ta onları savunan tek örgüttür. Üç mülteciyi cezaevinden çıkarmak için avukatlarımızı göndermiştik. Bildirimiz televizyonda yayınlandı, bu da Filistinli mültecilere güven verdi.

Irak'taki Filistinlilerin sorunları nelerdir?

Bugüne kadar Filistinliler yurttaş değillerdi, bir ev satın alamıyorlardı... neredeyse elli yıldır Irak'ta yaşamalarına rağmen. Sorun en genel anlamıyla onların geçmişte Saddam rejimini desteklemeleridir. Bugün İran İslam Cumhuriyeti tarafından desteklenen Şii milisler mültecilerin Irak'tan gönderilmesini istiyor. Onlar şu anda Iraklılardan daha kötü koşullarda yaşıyorlar. Evleri yok ve dahası her gün milislerin ya da bu milislere bağlı polislerin saldırılarına uğruyorlar. Öldürülüyorlar, kaçırılıyorlar. Bir iş bulduklarında, Iraklı patronlar onlara ücretlerini ödemiyor. Onların durumunu suistimal ediyorlar, çünkü mültecileri koruyan hiçbir yasa, hiçbir mahkeme yok. İşte Irak toplumundaki Filistinlilerin durumu.

Iraklılar işgal güçlerinin varlığı karşısında neler hissediyorlar?

Başlangıçta, dört yıl önce Iraklıların çoğu Amerikan ve İngiliz askerlerini olumlu karşılıyordu. Saddam rejimi deneyimleri vardı. Fakat sadece bir yıl geçmişti ki, artık elektrik yoktu, kamu hizmetleri yapılmıyordu. Irak şehirlerinde dolaştığında her yerde çöplerin biriktiğini görürsün. Bu durumda, dört yıl sonrasını düşün... Beş milyon Iraklı yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Bunlar benim rakamlarım değil, Birleşmiş Milletlerin istatistiğinden. İşgalden dört yıl sonra, gençler ailelerini beslemek için 900-1200 dolar fiyata böbreklerini satıyorlar. İşgalden dört yıl sonra, insanlar şöyle diyor: "Bu tür bir özgürlüğü istemiyorum, bu yoksulluğu istemiyorum, bir parça ekmek, bir bardak suyla yaşamak istemiyorum, güvenlik içinde yaşamak istiyorum." İç savaş tüm toplumu çökertti ve şimdi tüm Iraklılar işgalden nefret ediyor. İnsanlar bu mevcut duruma işgalin neden olduğunu, işgalin toplumu millet ve aşiret bazında parçaladığını anladılar. Bu nedenle işgal güçleri artık hoş karşılanmıyor.

Üç ya da dört yıl önce Amerikan askerleri Iraklılarla, çocuklarla birlikte fotoğraf çektiriyorlardı. Şimdi sokaklarda insanlar onlara taş fırlatıyorlar. Amerikan askerleri üslerinde saklanıyorlar, çünkü korkuyorlar. Onların demokrasisi iç savaştır. Onların demokrasisi yoksulluk ve işsizliktir. Iraklıların yüzde 75'i işsiz durumda. Biraz düşünün, bir milyondan fazla Iraklı ülkelerinden ayrıldı, özellikle de Şiilerin kutsal yerlerinin işgalinden sonra, iş bulmak için, emniyet bulmak için Suriye'ye, Türkiye'ye gittiler. Bu nedenle de işgal güçleri artık hoş karşılanmıyor.

Sokaklarda çok asker var mı?

Evet, özellikle Bağdat'ta. El-Maliki'nin hayata geçirmeye çalıştığı güvenlik planından[100] konuşulduğunu duydun. Amerikan birlik-

100- Askeri gücün kullanımına ilişkin bir plandır. Özellikle Amerikan askerinin güç kullanımını ilgilendirmekte olup Irak toplumundaki diğer aktif güçlerle (partiler, mezhepler, aşiretler) görüşmeleri öngörmüştür. Maliki tarafından düzenlenen ilk ulusal konferans tam bir fiyasko ile sonuçlanmıştır. Bin sekiz yüz katılımcının üçte ikisi bir saat dolmadan salonu terk etmiştir. IFC delegasyonu, Güvenlik Planı'nın ve askeri işgalin reddedilmesi çağrısı yaptığı bildirileri tüm delegelere dağıtarak önemli bir rol üstlenmiştir.

leri Bağdat'ın kontrolünü almak için yeniden ortaya çıktılar. Ayrıca Kerkük'e, Samara'ya, Güney'e gidildiğinde çok sayıda Amerikan ve İngiliz askeri, tankı görülür. Eskisinden daha fazla. Bağdat ve Kerkük'te saat 20'den sonra sokağa çıkma yasağı başlar, Güney'de sanıyorum 21'den sonra başlar. Sokağa çıkma yasağı saatinden sonra Bağdat bir hayalet şehre döner. Irak polisleri ve Amerikan tanklarından başka kimse yoktur.

İşgal güçleri ile ilişkileriniz nasıl?

Bağdat'ta ya da başka bir Irak şehrinde yaşadığında, artık devletin olmadığını dikkate alırsın. Herhangi birini öldürebilirsin ve kimse sana nedenini sormaya gelmez. Bu nedenledir ki, Irak doğrudan işgal güçlerinin kontrolündedir. Fakat diğerlerinden, özellikle de İslamcılardan farklı olarak IFC Amerikan işgaline karşı silahlı direnişi seçmedi. Bu bizi koruyor, zira onlara bize saldırmaları fırsatını vermiyoruz. Ama bu garanti de değil.[101]

Geçen eylülde Bağdat'ta bir meydanda bir gösteri düzenledik.[102] Amerikalılar bölgeyi çevirdiler. Onlar sivil direnişten de derin bir korku duyuyorlar, fakat bize saldıramıyorlar, çünkü biz terörist bir grup değiliz, onlar da bunu iyi biliyor. Ve ayrıca uluslararası bir desteğimiz var. Bununla birlikte altı ay sonra, televizyon kanalımızda dinci gruplara karşı insanlara kendilerini nasıl savunmaları gerektiğini açıkladığımızda Amerikalıların bize saldırmayacağını garanti edemem.

Kerkük'te Irak Komünist İşçi Partisi bürolarına işgal kuvvetlerinin baskın yaptığını yeni öğrendim. IFC'ye de aynı şekilde saldırıların olabileceğini düşünüyor musun?

101- Samir Adil iyimserlik yanılgısına düşüyor. 7 ve 8 Eylül 2006 tarihlerinde Amerikan birlikleri iki defa IFC'nin Bağdat'taki bürolarına saldırdı ve büroları yağmaladı. Yaralanmanın yaşanmadığı bu saldırı petrol sektöründe patlak veren grevden hemen sonra meydana gelmiştir.

102- 24 Eylül 2005, Irak'ın İşgaline Karşı Küresel Eylem Günü.

Irak Komünist İşçi Partisi Kerkük ve Kürdistan'da -özellikle Süleymaniye ve Erbil'de- tüm kitle eylemlerinde öncü bir role sahip. Kürt milislere -KDP ve KYB milisleri- karşı, elektrik dağıtımının düzeltilmesi, kamu servislerinin kurulması için, ayrıca benzin ve gaz fiyatlarındaki artışa karşı eylemler oldu. Kerkük'te iyi örgütlenmiş durumdayız. Bu nedenle Kerkük eyaleti içişleri bakanı işgal güçlerinden Irak Komünist İşçi Partisi bürolarına baskın yapılmasını ve militanlarınm tutuklanmasım talep etti. Şansımız vardı, zira baskını önceden haber aldık ve herkes gizlenebildi.

Bu eylemler üzerine bildiriler yayımladık. Fakat maalesef IFC'nin ne Süleymaniye'de ne de Erbil'de örgütlenmesi var. Biz özellikle Irak'ın merkezindeki ve güneyindeki durumu sona erdirmek için çahşıyoruz. Fakat Kuzey'de durum çok farklı, karşılaştırma yapmak bile mümkün değil. Çok net olarak Kuzey'de bir ekonomik gelişme var. Kürt halkının taleplerini destekliyoruz, fakat orada yerel temsilciliklerimiz yok.

Şii ve Sünni milislerin etkinliği nedir?

Irak'ın kontrolü dinci milislerin elinde. Güneyi Şii milisler, batıyı Zarkavi'nin grubu[103] ve diğer Sünni gruplar kontrol ediyor. Açıkçası Irak toplumunda onların borusu ötüyor. İran'dan, Arap ülkelerinden, Körfez ülkelerinden ve tüm dünyadaki İslamcı ağdan milyonların aktığı İslamcı milisler arasındaki iç savaşın ortasında yaşıyoruz... Maliki hükümetinin bile kendi milisleri var, gerici kurallarını Irak halkına zorla kabul ettirmeye çalışıyorlar. Yeşil Bölge dışında hükümet yok ve hükümetin finanse ettiği polis partizan milislerin[104] bir parçası olarak hareket ediyor.

103- Iki Nehrin Ülkesinde Mücahitler Konseyi cephesi olarak faaliyet yürüten El-Kaide. Zarkavi Amerikan ordusunca öldürülmesine rağmen adı Irak'ta El-Kaide ile özdeşleşmiştir.

104- Dava Partisi'ne bağlı silahlı Bedir Tugayları, Irak resmi ordusuna ve polis gücüne girmeleri için Iran'daki birliklerini ülkeye geri döndürmüştür. Milisler kendi politikalarını resmi üniforma altında yürütmekte, Sünnilere karşı suikastlar düzenlemektedirler. Birçok skandal bu eylemleri açığa çıkarmıştır, fakat milislerin bu tür faaliyetleri son bulmamıştır.

Şii milisler kadınları ve erkekleri hastanelerde ayırmakta, kadınları hicap giymeye zorlamakta, kot giymelerini ve yanlarında bir erkek olmadan sokağa çıkmalarını yasaklamakta. Irak'ın güneyinde bunlar oluyor. El-Kaide'nin kontrolündeki batıda ise kadınlar evlerinde kalmaya zorlanmakta, çalışmaları ve üniversiteye gitmeleri yasak. Ramadi'de sakız çiğnemek kadınlara yasak. Öte yandan kadınlar fuhuş şebekelerine satılmak için kaçırılıyor. Sadr-City olarak adlandırılan Bağdat'ın El-Tavra mahallesinde kadınların hiçbir hakkı yok. Kadınlara dayatılan bu! Topluma da bu gerici düşünceleri dayatıyorlar - kadınlar bunların ilk kurbanları.

Silahlı direniş grupları da aktif mi?

İki tür silahlı direniş grubu var. Bir tarafta Baas Partisi,[105] diğer yanda Zarkavi ve diğer İslamcı gruplar. Fakat hepsi kendilerini siyasal İslam olarak göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı savaşmaktadırlar, ama korku ve iç savaşı da yerleştirmeye çalışıyorlar, zira bu durum topluma kendi değerlerini benimsetmelerine yarıyor.

El-Kaide'ye karşı hükümet ile bazı direniş gruplarının ittifak yaptığı söylentileri var. Bu konuda ne düşünüyorsun?

Bununla ilgili yazılar okudum. Zarkavi Şiilerle ilgili fetva çıkardığında kimi direniş grupları Zarkavi'yi suçladılar. Fakat üç ya da dört ay sonra El-Kaide'ye muhalif bu gruplar bertaraf edildiler. Ortak sorun Amerika Birleşik Devletleri'nin üstesinden nasıl gelineceğidir. Bu nedenle El-Kaide ile diğer gruplar arasında pek çatışma olmamaktadır. Programları aynıdır, fakat hiçbir gerçek alternatif sunmuyorlar. Onlar, bu durumu yaratanın ABD olduğunu söylüyorlar. Kabul ediyoruz. Fakat dinci savaşı çözüme bağlamak için ne öneriyorlar?

105- Baas Partisi resmi olarak yasaklanmıştır, yeraltı koşullarında yapısının bir kısmını korumaktadır. Baas ordusunun seçkin alaylarından eski askerler (Cumhuriyet Muhafızları, Saddam Fedaileri vb.) silahlı direnişin büyük bir kısmının altyapısını oluşturmaktadır.

Irak toplumunda çok büyük bir işgal karşıtlığı olmasına rağmen silahlı direniş grupları, milliyetçiler ve Baasçılar üç dört şehirden fazla etkin olamazlar. Iraklılara ortak bir kimlik üretmeleri mümkün değil, ve bu grupların Sünni olduğunu, ulusal nitelik taşımadığını, tamamen siyasal İslam adına savaştıklarını bugün herkes biliyor. İç savaş konusunda diyecekleri bir şey yok, öldürmekten başka bir şey yapmıyorlar. Mahalleleri, fabrikaları savaş alanlarına çeviriyorlar. İnsanlar canlarını fazlasıyla verdiler, bu çatışmaların bedelini ödediler. İnsanlar daha önce bir kez İran'a karşı, iki kez ABD'ye karşı savaşı tanıdı. Bu silahlı gruplar Iraklıların hayatını dikkate almıyor. İşgalden dört yıl sonra ve işgal adına işlenen tüm suçlara rağmen bu gruplardan gelişme gösteren olmadı. Irak'ta onları seven çok kimse yok.

IFC daha önce saldırıya uğradı mı?

El-Kaide özel bir bildiride Özgürlükler Kongresi'nin Mossad'dan daha tehlikeli olduğunu ilan etti. Çünkü biz laiktik, siyasal İslam'a karşıydık. Onlar şimdilik IFC'ye saldırmayacaklarını da eklemişlerdi, çünkü işgale karşıydık, çünkü sosyal bir zeminimiz, önemli bir uluslararası desteğimiz vardı. Fakat işgal sonrası ilk hedefleri olacaktık.

Bu büyük bir sorun, fakat şu gerçek ki halkın içinde bir iş yürütüyoruz... Bu grupların, bu milislerin bize saldırması kolay değil. Fakat Amerikan güçleri için de dediğim gibi, hiçbir garantisi yok. Eğer IFC önemli bir konuma gelirse, tüm bu milis grupları insanlarını bize karşı harekete geçireceklerdir.

IFC'nin El-Kaide için bir hedef olacağından çekiniyor musun?

Sanırım evet. İhtiyatla çalışmak zorundayız, çünkü bizim programımız siyasal İslam'ın programlarının karşısında, çünkü biz laik bir hükümet istiyoruz. Böyle bir saldırı geleceğine şu an için inanmıyorum, fakat yakın bir gelecekte hedef olabiliriz.

IFC'ye ya da yönetimine karşı bir fetva yayınlandı mı?

İki yıl önce, Sadr'ın grubu bana karşı bir fetva çıkardı, çünkü Sadr'a ve siyasal İslam'a karşı yazılar yazmıştım. Son zamanlarda defalarca televizyonda İslamcılar, teröristler ve işgal üzerine konuşmalar yaptım. Bu nedenle hedef olma riskimiz var.

Kendin için gerçek bir tehdit olduğunu düşünüyor musun?

Evet, fakat ihtiyatlıyız. Bir korumam var. Ve kendi güvenliğimiz için bir güvenlik birimimiz var. Fakat burası Irak, -Kofi Annan'ın dediği gibi- dünyanın en tehlikeli ülkesi ve dolayısıyla garantisi yok. Belki beni ve IFC'nin diğer yöneticilerini öldürmeyi başarabilirler. Korunmak için, kötü anda kötü yerde bulunmamak için, katillerin hedefi olmamak için elimizden gelenin en iyisini yapıyoruz.

Sizin güvenlik biriminiz nasıl çalışıyor?

Korumalarımız var, ve sonra.... emniyet güçlerinden değil, güvenlik[106] güçlerinden bahsediyoruz. Bu halkın güvenlik güçleridir. İnsanları kendi korumalarım üstlenmeleri konusunda harekete geçiriyoruz. Mahallelere korunmaları, dinci saldırıların engellenmesi, iç savaşın yaşanmaması için yardım ediyoruz. Bu güvenlik güçleri sayesinde, Bağdat'ın ve diğer şehirlerin birçok mahallesinden aym şeyi kendi mahallelerinde hayata geçirmek ve iç savaştan kendilerini korumak için bizimle ilişkiye geçen olmuştur.

Iraklılar savaş deneyimine sahip. Herkes bir silah kullanmayı biliyor.[107] Onlara terörist gruplar üzerine bilgi toplamayı, kendilerini savunmayı, insanlar arasındaki sorunları çözüme kavuş-

106- Küçük bir anlam farkı vardır, fakat önemlidir. Fransız Devriminde *sureté* anlamıyla kullanılan terimi, Samir Adil'in belirtmek istediği yan anlamıyla kullamyoruz. İngilizcesi *safety forces* şeklindedir. (orijinal metinde *securité/sureté (Ing .security/safety)* ayrımı yapılmıştır-ç.n.)

107- Amerikan işgalinin öngörüldüğü yıllarda şehir gerillası hazırlamak için Saddam Hüseyin milislerin ve dağıtılan silahların sayısım arttırdı. Ayrıca silah sahibi olmak Bedevi toplumların bir kalıntısıdır ve özellikle düğünlerde ve önemli günlerde ateş açılması geleneği içinde ifadesini bulur.

turmayı öğretiyoruz. Fakat askeri eğitim kampları istemiyoruz. Iraklıların silahlarını kullanmaması gerektiğini düşünüyoruz.

IFC içinde ve yönetiminde kadınların etkinliği nedir?

Güvenlik güçleri içinde kadın yok, fakat merkez konseyde kırk altı üyenin beşi kadın. Hilla'daki iki kadın örgütü geçen aylarda bize katıldı. Amacımız erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitlik. Her mahallede, her halkevinde insanlara bu yönde, kadınlara yapılan şiddete karşı bir eğitim veriyoruz... Yürütme bürosunda IFC yönetimindeki kadınların sayısını artırmak ve kadınların merkez konseye girmesini teşvik etmek için ne yapabileceğimizi tartışıyoruz.

Tutukluların durumu üzerine çok sayıda yazı vardı. IFC bununla ilgileniyor mu?

Irak'ta Kadınların Özgürlüğü Örgütü (IFWO) tutuklular sorunu üzerine çok çalışıyor. Bir ilerleme yok. Kadın tutuklular cinsel tacizlere maruz kalıyor. Bu nedenle IFWO tutuklularla görüşmek için bir heyet gönderdi, ardından bir basın konferansı düzenleyerek bir koruma kampanyası başlattı. Bunun ardından cinsel taciz ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığının on yedi görevlisi tutuklandı. Bu ilk başarıdır.

IFC'de başlıca gücü sendikalar oluşturmaktadır. Henüz yeni kurulan Irak İşçiler Genel Federasyonu ile Irak Sendikalar ve İşçi Konseyleri Federasyonu arasındaki fark nedir?

Irak İşçiler Genel Federasyonu geçenlerde bize katıldı. Bu federasyon El-Maliki'den önceki başbakan El-Caferi'nin örgütüne bağlı bir yapıydı, fakat ondan ayrılmıştır. IFC bir çatıdır, tüm sol için, tüm özgürlükçü (liberter)[108] ve laik hareketler için bir koalisyondur. Tüm bu örgütlerin bize katılması için çalışıyoruz. Irak

108- Bu kelime burada anarşist anlamından ziyade özgürlük yanlısı anlamında kullanılmıştır. Komünist-işçilerin ortak kullandığı bir terimdir.

İşçiler Genel Federasyonu ile Irak Sendikalar ve İşçi Konseyleri Federasyonu arasında gerçek bir fark olduğuna inanmıyorum. Irak İşçiler Genel Federasyonu'nun son aylardaki bildirilerini ya da manifestosunu okursamz büyük bir fark olmadığı göreceksiniz. İşgalden bu yana Irak'ta birçok sendika kuruldu. Saddam rejimi altındaki 35 yılın ardmdan işçiler için bu yeni bir deneyim. İşçileri tek bir örgüt altında birleştirmeye çalışıyoruz. Tüm Irak toplumu için, işçiler, kadınlar, öğretim görevlileri, öğrenciler vb. için bir çözüm olmak istiyoruz. İşçiler toplumda çoğunluktadır, dolayısıyla işçi smıfınm IFC'de baş rolde olması çok önemlidir.

Birçok öğrenci IFC'ye katıldı, sendikaları[109] IFC üyesi. Fakat öğrenciler bu sene üniversitelerine gidemediler, onlarla iletişim kurmak ve çalışmak çok zor. Halkevleri sayesinde orada oturan öğrencilerle görüşüyoruz, çünkü kimse okuluna gidemiyor.

Hasan Cuma'nın katılmasını nasıl açıklıyorsun? Laik birisi değil...

Hasan Cuma[110] şu anda merkez konsey üyesidir. Onu tanıyorum, sen de biliyorsun... Hasan Cuma laik değildi ama sonuçta programımızı, manifestomuzu kabul etti. Bunun bizim için bir zafer olduğuna inanıyorum. Tüm bu liderleri IFC'ye katılmaya ikna etmeliyiz. Hasan Cuma'nın binlerce adamı ile IFC iktidarı alabilecek bir kitle örgütü olacaktır.

Grev hazırlıkları hangi aşamada?[111]

Çalışıyoruz, petrol işçileri içinde en güçlü hareketiz. Toplantıla-

109- İlerici Öğrenciler Sendikası.

110- Yirmi üç bin üyeli güçlü bir sendika olan Güney Petrol Ortaklığı İşçiler Sendikası'nın lideri Hasan Cuma dindar bir Müslüman olarak tanınmaktadır. İşgale karşı sert bir tavır almıştır ve petrol işçileri üzerinde büyük bir etkisi vardır.

111- Bu görüşmeden birkaç gün sonra 22 Ağustos 2006'da grev başladı. Ağustos ve Eylül ayları boyunca grev devam etti ve eylem Bağdat'a yayıldı -aynı dönemde belediye memurlarının grevi başladı. Hükümetin taleplere olumlu yanıt vermesinin ardmdan grev ertelendi, fakat gerilim devam etti.

rımızda bu eylemi başlatmaya, taleplerimizi ortaya koymaya karar verdik. Petrol işçilerinin liderlerinin bir kısmı IFC üyesidir. Fakat bir çatışma var. Diğer liderler El-Maliki hükümetini destekliyorlar. İşçilerin birliğini korumak adına grevi kabul etmedik. Eğer biz grev kararı alırsak, bu işçiler arasında bir bölünme yaratabilir ve biz bu durumu istemiyoruz. İhtiyatlı olmalıyız. Bağdat'a dönünce petrol işçilerinin liderleri ile görüşeceğim: sorun nasıl sonuca bağlanacak? İşçiler nasıl birleşecek? İşgale karşı hep birlikte nasıl hareket edilecek ve talepler nasıl kazanılacak?

Fakat sorun nedir tam olarak?

Sorun bazı liderlerin El-Fathia Partisi üyesi olmalarıdır. Bu İslamcı bir partidir, işgal yanlısıdır, parlamentoda ve El-Maliki hükümetinde temsil edilmektedir. Onlar grevin ulusal güvenlik için tehlikeli olduğunu söylemektedirler. IFC'den liderler ise işgale, iç savaşa, tüm bu pisliklere karşıdır... fakat bu anlaşmazlık nedeniyle grev hazırlıklarını erteledik ve liderler üzerinde baskı yaratmak ve birliği sağlamak için işçilerle tartışma başlattık. Grev konusunda geri dönüş iyi değil. Bundan sonra El-Fathia üyesi liderlerle yeniden görüşeceğiz. İnanıyorum ki bu karşı karşıya gelme verimli olacak, zira Basra halkı tüm İslamcıların halkın menfaatlerine, işçilerin menfaatlerine karşı çahştığım iyi görüyor. İnamyorum ki durum bizim lehimize dönecek.

El-Fathia ile neler yaşandı? Onların milisleri ile karşı kaşıya gelmenizden çekinmiyor musun?

El-Fathia'nm bir milis grubu var ve onlar hükümetteler. Petrol işçileri greve giderse bu grev El-Fathia'ya ve El-Fathia'nın elindeki Basra yönetimine çok para kaybettirecek. Hergün petrolden gelen binlerce dolar parayı iç ediyorlar. Ve bu da grevi güçleştirmektedir. İhtiyatlı olmak zorundayız, insanlara grevde iken kendilerini nasıl koruyacaklarını anlatmalıyız. Her şeyden önce sektördeki işçilerin menfaatlerini düşünmeliyiz, sadece IFC'nin menfaatlerini değil.

El-Fathia ile çatışma aşamasına gelmeyi istemiyoruz. Bu işçiler için tehlikeli. Medyada, açık oturumlarda savaşıyoruz, ama silahlarla değil. Silahlı çatışma Basra halkının menfaatlerine aykırıdır.

IFC'nin Irak toplumunda gerçek bir güce dönüşmekte olduğunu düşünüyor musun?

Bunun için çahşıyoruz! Kolay değil, ama imkânsız da değil. Motive olursak ve insanlığa güvenirsek Iraklılar için bazı şeyleri başarabiliriz. Abartmayı, Süpermen'iz demeyi sevmem. Süpermen de değiliz. İnsanız, çok çahşıyoruz, net bir programımız, net perspektiflerimiz var, ve dört yıldır Iraklılar tüm partileri, milliyetçileri ve diğerlerini, Amerikan-İngiliz işgalini sınıyorlar. Sonuç olarak, onlara kalan tek umut biziz. Sağlam bir yönetimimiz var, fakat finansal araçlarımız olmadığmdan zorluk çekiyoruz. Bu sorunu çözersek, garanti edebilirim ki altı ay içinde politik denklemin bir tarafı oluruz ve toplumda bir şeyleri değiştirebiliriz.

Kronoloji

1920 Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasının ardından Irak İngiliz mandası altına girdi. İlk ayaklanmanın bastırılmasından sonra İngilizler monarşiyi yerleştirdi.

1925 Kürdistan'ın bir bölümü özerkliğini koruyarak Irak'a bağlandı.

1927 İlk petrol yatağı Kerkük yakınlarında bulundu. İngiliz sermayeli bir şirket tarafından işletildi.

1936 Arap milliyetçiliğinin ilk darbe girişimi.

1941 Vichy Fransa'sı ile Nazi Almanya'sımn desteklediği yeni bir askeri darbe ile Irak Cumhuriyeti ilan edildi. Ancak İngiliz birlikleri özgür Fransa birliklerinin desteği ile bu hükümeti kısa sürede devirmiştir.

1958 Mısır Nasır milliyetçiliğinden etkilenen General Kasım monarşiyi devirdi. General Kasım kısa sürede başka bir partiyle, Arap Sosyalist Diriliş Partisi'yle –Baas- anlaşmazlığa düştü.

1959 Genç bir Baas militanı olan Saddam Hüseyin, Kasım'a suikast girişiminde bulundu.

1961 Irak Kürdistan'ında Kürt milliyetçisi Mustafa Barzani özerklik için bir ayaklanma başlattı.

1963 Baas Partisi tarafından girişilen darbe sonrasında General Kasım öldürüldü. Fakat iktidara Abdülselim Arif geçti ve Baasçılara karşı baskıları arttırdı.

1966 Mustafa Barzani ile Abdülselim Arif arasında yapılan anlaşma ile Kürdistan'a özerklik yolu açıldı.

1968 Baas Partisi milliyetçi Kürt liderlerinin de desteği ile iktidarı ele geçirdi. Baasçı Ahmet Hasan el-Bekir Irak'ın yeni devlet başkanı oldu. Baskı politikaları Nasırcılara ve SSCB ile bir yakınlaşma olmasına rağmen komünistlere yöneldi.

1974 Kürdistan'a özerklik yasasından memnun olmayan Mustafa Barzani ABD ve İran desteğinde yeni bir ayaklanma başlattı.

1975 İran ile yapılan anlaşma ile İran'ın Kürt ayaklanmasına verdiği destek sona erdi ve Kürt ayaklanması bastırıldı.

1979 1969 yılından beri başkan yardımcısı olan Saddam Hüseyin, sağlık nedenleri ile başkanlıktan ayrılan Ahmet Hasan el-Bekir'in yerine geçti. İran Devrimi'nin ardından otuz bin Şii Irak'tan sürüldü.

1980 ABD tarafından desteklenen Irak İran'a savaş ilan etti. Resmi bahane bir sınır çatışması ise de, İran Devrimi'ni yok etme amacı söz konusuydu.

1988 İran-Irak Savaşı gerçek bir kazanan olmadan sona erdi ve bir milyondan fazla insanın canına mal oldu. Irak Kürdistan'ındaki Halepçe'ye Irak ordusu kimyasal gaz saldırısı düzenledi. Anfal Kampanyası sırasında Kürt köylerine yönelik zulüm arttı.

1990 Sekiz yıllık savaşın borçları içindeki Irak başlıca alacaklılarından biri olan Kuveyt'i işgal etti.

1991 Irak birliklerinin Kuveyt'ten çekilmesi için yapılan görüşmelerin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından ABD liderliğindeki uluslararası koalisyon Irak'a saldırdı. Güneyde ve Kürdistan'da Baas rejimine karşı ayaklanmalar başladı. Koalisyon Saddam Hüseyin'in ayaklanmaları bastırması için ateşkesi kabul etti.

1992 Kürdistan seçimleri Özerk Kürdistan'ın paylaşılmasını uluslararası tanınma olmadan geçerli kıldı. Bölge Kürdistan Demokratik Parti (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği(KYB) tarafından kontrol edilen iki bölgeye ayrıldı.

1996 Kürdistan'da iç savaş. KDP, KYB' yi Erbil'den atmak için Saddam Hüseyin ile anlaşma yaptı.

2002 ABD Irak'a karşı yeni bir savaşa hazırlamrken KDP ve KYB barış anlaşması imzaladılar.

2003 ABD liderliğinde yeni bir uluslararası koalisyon Irak'ı işgal etti ve Saddam Hüseyin rejimini devirdi.

İşgal sonrası

Nisan 2003 Amerikan birliklerinin Bağdat'a girişi. Saddam Hüseyin rejiminin devrilişi.

Mayıs 2003 Silahlı direnişin ilk eylemleri.

Aralık 2003 Devrik başkan ve Baas silahlı direnişinin lideri Saddam Hüseyin'in tutuklanması. Bağdat'ta Irak Sendikalar ve İşçi Konseyleri Federasyonu'nun kuruluşu.

Ocak 2004 Ülkeyi bir grev dalgası kaplarken, geçici hükümet Irak Komünist Partisi'ne bağlı Irak Sendikalar Federasyonuna temsil yetkisine sahip tek sendika olma hakkı verildi.

Nisan 2004 Silahlı direniş gruplarının yabancı uyruklulara yönelik ilk kaçırma eylemleri.

Mayıs 2004 Ebu Garip Hapishanesi'nde Amerikan ordusu tarafından yapılan işkencelerin açığa çıkması.

Haziran 2004 Irak egemenliğini resmen yeniden kazandı.

Ağustos 2004 Necef Savaşı, Amerikan ordusuna karşı Şiilerin kutsal yerlerinin olduğu bölgede silahlı direniş. Aynı anda Bağdat'ın göbeğinde Sadr City'de çatışmalar oldu.

Ekim 2004 El-Kaide Irak silahlı direnişinin tablosunda resmi olarak ortaya çıktı.

Kasım 2004 Silahlı direnişçiler ile Amerikan ordusu arasında Felluce Savaşı.

Mart 2005 Güneyde üniversitelerde İslamcıların varlığına karşı, Kuzeyde özelleştirmelere karşı öğrencilerin grevi.

Mayıs 2005 Bağdat'ta Irak Özgürlükler Kongresi'nin kuruluşu.

Eylül 2005 Bağdat'ta bir Şii yürüyüşü sırasında El-Ayma köprüsü üzerinde intihar saldırısı söylentisi ile binden fazla insanın ezilerek ve boğularak ölmesi.

Ekim 2005 Savaşın yüz bin kurbana neden olduğuna dair bir araştırma. Referandum ile yeni Irak Anayasasının kabul edilişi.

Ocak 2006 Amerikan birlikleri Kerkük ve Nasıriye'de işsizlerin eylemine ateş açtı. Seçimler İslamcı Şii partilerin koalisyonunu iktidara taşıdı.

Nisan 2006 Milliyetçi Kürt lider Celal Talabani Irak Devlet Başkanı seçildi. Saddam Hüseyin 1988 yılında Kürtlerin katledilmesindeki rolü nedeniyle insanlığa karşı işlediği suçlardan yargılandı.

Mayıs 2006 Güney Petrol Sendikası Irak Özgürlükler Kongresi'ne katıldı.

Haziran 2006 Bağdat'ta Irak Sendikalar Genel Federasyonu'nün kuruluşu ve Irak Özgürlükler Kongresi'ne katılışı.

Ağustos 2006 Irak Özgürlükler Kongresi'nin çağrısı ile petrol işçileri grevi.

Bazı Site Adresleri

Huzan Mahmud'un blog sitesi
houzanmahmoud.blogspot.com

Irak'ta sürgünlere karşı koalisyon
www.csdiraq.com

Japonya Irak'ta sivil direnişe destek komitesi
www.jca.apc.org/iraq

Irak Özgürlükler Kongresi
www.ifcongress.com

Irak Sendikalar ve İşçi Konseyleri Sendikası
(Irak İşsizler Sendikası dahil)
www.fwcuiraq.org

Iraklı Kadınların Özgürlüğü Örgütü
www.equalityiniraq.com

Irak Komünist İşçi Partisi
www.wpiraq.net

Solidarité Irak
www.solidariteirak.org

Savaşa karşı Amerikalı işçiler
www.uslaboragainstwar.org 26 Şubat 2007, Irak Kadınların Öz-

IRAK'TA SOL MUHALEFET

YAZAN
NICOLAS DESSAUX

Askeri işgalin ve iç savaşın parçaladığı Irak'ta erkekler ve kadınlar, Araplar ve Kürtler, ateistler ve müminler, Sünniler ve Şiiler, işsizler, işçiler, sendikacılar ve feministler kaostan çıkış yolu arıyorlar. İslamcıların tehdidi altındaki, milliyetçilerden kıyım ve zorbalık gören, işgal birliklerinin hapse attığı bu insanlar şu sorulara cevap bulmaya çalışıyorlar: Amerikan emperyalizmine karşı, suikastlara kalkışmadan nasıl mücadele edilebilir? İç savaşın mahallelere yayılmasını önlemek için hangi stratejileri benimsemek gerekir? İslamcılar hükümete katılır ve sokakları tutarken, kadınların hakları nasıl savunulabilir? Eşitliği ve ücretlilerin haklarını savunmak için hangi toplumsal mücadeleleri yürütmek gerekir?

Bu kitap o insanlara söz vermektedir. Bu dokuz söyleşi "başka bir direniş"i keşfetmemizi sağlamaktadır: El-Kaide tarafından "Mossad'dan daha tehlikeli" olarak görülen, kesinlikle laik, feminist ve anti-kapitalist bir direniş...

Nicolas Dessaux 2003'ten beri işgal altındaki Irak'taki feminist ve sosyal mücadeleyi destekleyen Solidarité Irak'ın başkanıdır.

10 YTL.

ISBN 978-9944-989-39-8